

แนวทางการพัฒนาระบบ

การคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน

กรณีศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา การส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น จากครอบครัวสู่เด็ก

ศึกษาเฉพาะในเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 จังหวัดนครปฐม

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

รายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน
กรณีศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น
จากครอบครัวสู่เด็กศึกษาเฉพาะในเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

Developed guidelines for child protection systems in delicate communities
: Case Study The Problem - Solving of intergenerational transmission domestic violence
across generations to children in lower central provinces of Thailand

รหัสโครงการ 4708940

โดย

หัวหน้าโครงการวิจัย

นางสาวบุญยวีร์ ลุมาดกมลพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

คณะวิจัย

นางสาววันจันทร์ ทองศรีพงศ์

นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ

นางสาวมรินทร์ราณ์ ลอตระกุล

นักพัฒนาสังคมชำนาญการ

นางสาวภาสินี สวยงาม

นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 จังหวัดนครปฐม
สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

เดือนกันยายน 2568

งบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนับเป็นวิกฤตการณ์ทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชน และเป็นบ่อเกิดของปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา สถิติจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวชี้ให้เห็นว่าสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีสถิติเหตุการณ์ความรุนแรงสูงเป็นอันดับ 4 ของประเทศ ปัญหาที่น่ากังวลอย่างยิ่งคือ “การส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น” (Intergenerational Transmission of Violence) ซึ่งเด็กที่เติบโตมาในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงจะซึมซับและเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าว จนนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัวของตนเองเมื่อเติบโตขึ้น ด้วยตระหนักถึงความเร่งด่วนของปัญหาดังกล่าว สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 จึงได้จัดทำโครงการวิจัยนี้ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่ส่งต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก 2) ศึกษากระบวนการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 3) จัดทำแนวทางแก้ไขปัญหการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น และ 4) พัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน

การศึกษานี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) ที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและรอบด้าน โดยดำเนินการในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีสถิติความรุนแรงในครอบครัวสูงที่สุดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา จำนวน 400 คน และผู้ปกครองของเด็กกลุ่มดังกล่าวจำนวน 400 คน เพื่อศึกษาสถานการณ์ ความสัมพันธ์ และทัศนคติต่อความรุนแรงในครอบครัวจากมุมมองของคนในครอบครัวโดยตรง

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองเด็กและครอบครัวจากหลากหลายหน่วยงานในจังหวัดราชบุรี จำนวน 20 คน อาทิ นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาลวิชาชีพ นักพัฒนาชุมชน และเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่แท้จริง กระบวนการทำงาน และข้อจำกัดในการให้ความช่วยเหลือ

ผลการวิจัยได้ค้นพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่สำคัญอย่างยิ่ง **ข้อมูลเชิงปริมาณ** จากแบบสอบถามที่สำรวจเด็ก เยาวชน และผู้ปกครอง **ไม่ปรากฏสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในระดับที่น่าเป็นห่วง** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดี สมาชิกสามารถพูดคุยปรึกษาหารือกันได้ และไม่เคยประสบเหตุการณ์ความรุนแรงทางร่างกายหรือจิตใจที่รุนแรง นอกจากนี้ ทัศนคติต่อการเลี้ยงดูบุตรในอนาคตยังสะท้อนให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรงในการลงโทษ ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้อาจไม่ได้มาจากครอบครัวที่มีปัญหาความรุนแรง หรืออาจเกิดจากอคติในการตอบแบบสอบถาม (Social Desirability Bias) ที่ผู้ตอบต้องการนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของครอบครัวตนเอง ในทางตรงกันข้าม **ข้อมูลเชิงคุณภาพ** จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกลับให้ภาพที่น่ากังวลและแตกต่างอย่างสิ้นเชิง โดยยืนยันว่า **สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่จังหวัดราชบุรีมีความรุนแรงและมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง** โดยมีปัจจัยหลัก 3 ประการที่เป็นตัวขับเคลื่อนวงจรความรุนแรง ได้แก่

1) **ปัญหาการใช้สารเสพติดและสุรา** เป็นสาเหตุอันดับหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรง เนื่องจากผู้เสพขาดสติและการควบคุมตนเอง นำไปสู่การทำร้ายร่างกายและจิตใจของสมาชิกในครอบครัว

2) **ปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว** ประเด็นเรื่องชู้สาว การนอกใจ ความหึงหวง และความขัดแย้งภายในครอบครัว เป็นชนวนเหตุสำคัญที่นำไปสู่การทะเลาะวิวาทและการใช้ความรุนแรง

3) **ปัญหาความเครียดจากภาวะเศรษฐกิจ** ความยากจน หนี้สิน และความกดดันทางการเงิน ทำให้เกิดความเครียดสะสม และถูกระบายออกผ่านการใช้ความรุนแรงต่อบุคคลที่ใกล้ชิด ปัจจัยเหล่านี้คือรากฐานสำคัญของการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น เด็กที่เติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่เห็นการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องปกติ จะเกิดการซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรม (Social Learning) โดยเข้าใจผิดว่าความรุนแรงคือวิธีการแก้ไข ปัญหาที่ยอมรับได้และมีแนวโน้มที่จะนำพฤติกรรมดังกล่าวไปใช้กับครอบครัวของตนเองในอนาคต ทำให้วงจรความรุนแรงดำเนินต่อไปไม่สิ้นสุด

จากผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นถึงวิกฤตการณ์ที่ซ่อนอยู่ภายใต้ข้อมูลสถิติและความซับซ้อนของปัญหา คณะผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กเชิงรุกอย่างยั่งยืน 4 ประการ ดังนี้

1) **การเสริมสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังภาคประชาชนอย่างเป็นระบบ** ยกระดับกลไกการเฝ้าระวังในชุมชนให้เป็นทางการ จัดอบรมทักษะการสังเกตการณ์และการประเมินความเสี่ยงเบื้องต้นให้แก่อาสาสมัคร และสร้างกลไกคุ้มครองทางกฎหมายแก่ผู้แจ้งเหตุโดยสุจริต เพื่อสร้างสังคมที่ไม่เพิกเฉยต่อความรุนแรง (Zero Tolerance Society)

2) **การจัดตั้งหน่วยบริการบำบัดฟื้นฟูเชิงรุกแบบเคลื่อนที่ (Mobile Therapy Unit)** จัดตั้งหน่วยบริการเคลื่อนที่ที่ประกอบด้วยทีมสหวิชาชีพ (นักจิตบำบัด, นักสังคมสงเคราะห์) เพื่อเข้าถึงและให้บริการฟื้นฟูสภาพจิตใจแก่เด็กและครอบครัวที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ห่างไกลและเข้าถึงยากโดยตรง

3) **การพัฒนาหลักสูตรภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัว (Family Resilience Curriculum)** ออกแบบและผลักดันหลักสูตรการอบรมสำหรับคู่สมรสใหม่และผู้ปกครองที่มีบุตรวัยแรกเกิด โดยเน้นทักษะการเลี้ยงดูบุตรเชิงบวก การจัดการความขัดแย้งและความเครียด เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการ “แก้ไข” ที่ปลายเหตุไปสู่การ “ป้องกัน” เชิงรุกที่ต้นทาง

4) **การบูรณาการองค์ความรู้ด้านสิทธิเด็กและการป้องกันตนเองเข้าสู่ระบบการศึกษาภาคบังคับ** บรรจุ “หลักสูตรทักษะชีวิตว่าด้วยสิทธิในร่างกายและการป้องกันตนเอง” เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาภาคบังคับ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กโดยตรงให้พวกเขามีความรู้และทักษะในการป้องกันตนเองจากความรุนแรงทุกรูปแบบ

แม้ข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจอาจไม่สะท้อนภาพความรุนแรงที่ชัดเจน แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ปฏิบัติงานได้ชี้ให้เห็นถึงวิกฤตการณ์ที่ซ่อนอยู่และกำลังทวีความรุนแรงขึ้น การแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจึงจำเป็นต้องอาศัยมาตรการเชิงรุกที่บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อทลายวงจรความรุนแรงและสร้างสังคมที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชนต่อไป

คำนำ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก ศึกษาเฉพาะในเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ความรุนแรงและปัจจัยที่ส่งต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก 2) ศึกษากระบวนการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 3) จัดทำแนวทางแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นในครอบครัว และ 4) พัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน

การศึกษานี้เป็นการวิจัยประยุกต์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผ่านการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมทุกมิติของปัญหา อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้และข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และสามารถนำไปปรับใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิมลทิพย์ มุสิกพันธ์ สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล และ นายธเนศ กิตติศรีวรพันธ์ ศูนย์การเรียนรู้พระสงฆ์ สำนักงานประถมศึกษาเขตการศึกษากรุงเทพมหานคร ที่ปรึกษาโครงการฯ ผู้ดำเนินการวิจัยร่วม บุคลากรและเจ้าหน้าที่จากสถานศึกษาในจังหวัดราชบุรี หน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กและครอบครัว ผู้วิพากษ์ วิทยากรที่ปรึกษางานวิจัย ผู้แทนจากสถานศึกษาในจังหวัดราชบุรี หน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กและครอบครัว ผู้แทนหน่วยงาน พม. หนึ่งเดียวจังหวัดราชบุรี และอาสาสมัคร ที่อำนวยความสะดวกทั้งข้อมูลสถานที่ และประสานงานในพื้นที่ที่ได้ร่วมปฏิบัติการจนสำเร็จ คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าโครงการวิจัยดังกล่าวนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่สนใจศึกษาในประเด็นดังกล่าวต่อไป

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์และปัจจัยของความรุนแรงในครอบครัว 2) ศึกษากระบวนการจัดการปัญหา 3) จัดทำแนวทางแก้ไข และ 4) พัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบาง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชน 400 คน และผู้ปกครอง 400 คน ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 20 คน

ผลการวิจัยพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กล่าวคือ ข้อมูลจากแบบสอบถามในกลุ่มตัวอย่างเยาวชนและครอบครัว ไม่ปรากฏสถานการณ์ความรุนแรงในระดับที่น่ากังวล ในทางตรงกันข้าม ข้อมูลเชิงคุณภาพจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยืนยันว่า สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่จังหวัดราชบุรีมีความรุนแรงและมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) ปัญหาการใช้สารเสพติดและสุรา 2) ปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว และ 3) ปัญหาความเครียดจากภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญของการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น (Intergenerational Transmission of Violence) จากรุ่นพ่อแม่ไปสู่รุ่นลูก

จากผลการวิจัยจึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กเชิงรุก ได้แก่ 1) การเสริมสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังภาคประชาชนอย่างเป็นระบบ 2) การจัดตั้งหน่วยบริการบำบัดฟื้นฟูเชิงรุกแบบเคลื่อนที่ (Mobile Therapy Unit) 3) การพัฒนาหลักสูตรภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัว (Family Resilience Curriculum) และ 4) การบูรณาการองค์ความรู้ด้านสิทธิเด็กและการป้องกันตนเองเข้าสู่ระบบการศึกษาภาคบังคับ

คำสำคัญ : ความรุนแรง, ความรุนแรงในครอบครัว, ความรุนแรงข้ามรุ่น, ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น

Abstract

This research, titled “Developed Guidelines for Child Protection Systems in Vulnerable Communities: A Case Study on Problem-Solving of Intergenerational Transmission of Domestic Violence Across Generations to Children in the Lower Central Provinces of Thailand,” aims to 1) study the situation and factors of domestic violence, 2) examine the problem-solving processes, 3) develop solutions, and 4) enhance child protection systems for vulnerable children. This study employed a mixed-methods research design. Quantitative data were collected through questionnaires from 400 children and youth and 400 parents in Ratchaburi Province. Qualitative data was gathered through in-depth interviews with 20 key informants who are frontline officers.

The research findings revealed a significant discrepancy between the quantitative and qualitative data. Specifically, the questionnaire data from the youth and family samples did not indicate alarming levels of violence. In contrast, qualitative data from the frontline officers confirmed that the domestic violence situation in Ratchaburi Province is severe and continuously increasing. Three primary factors contribute to this situation 1) substance abuse and alcoholism, 2) family relationship problems, and 3) stress from economic conditions. These factors are significant causes of the intergenerational transmission of violence from parents to children.

Based on these findings, the study proposes policy recommendations for developing a proactive child protection system 1) systematically strengthening citizen surveillance networks, 2) establishing mobile proactive therapy units, 3) developing a family resilience curriculum, and 4) integrating knowledge on child rights and self-protection into the compulsory education system.

Keywords : Violence, Domestic violence, Intergenerational violence, Factors contributing to intergenerational transmission of violence

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
คำนำ	ค
บทคัดย่อ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
1.3 นิยามศัพท์ที่สำคัญ	8
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence)	10
2.2 แนวคิดการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment)	22
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู (Parenting Style)	24
2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theories)	28
2.5 นโยบาย ยุทธศาสตร์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	29
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	36
3.1 พื้นที่ศึกษาวิจัย	36
3.2 ประชากร	36
3.3 กลุ่มตัวอย่าง	37
3.4 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	40
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
3.6 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	41
3.7 ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าวิจัย	42
3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล	43
3.9 การนำเสนอข้อมูล	44
3.10 กรอบการวิจัย	45

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4 ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล	46
4.1 ข้อมูลพื้นฐานทางประชากรเชิงปริมาณ	46
4.2 สถานการณ์ความรุนแรงและปัจจัยที่ส่งผลต่อความรุนแรงข้ามรุ่น	54
4.3 กระบวนการแก้ไขปัญหามารยาทในครอบครัว	58
4.4 แนวทางการแก้ไขความรุนแรง และการส่งต่อความรุนแรงในครอบครัว	61
4.5 สาเหตุสำคัญของการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก	66
4.6 การพัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กเปราะบางในชุมชน	71
 บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	73
5.1 สรุปผลการวิจัย	73
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	77
5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	79
 บรรณานุกรม	81
ภาคผนวก	83
ภาคผนวก ก เครื่องมือเชิงปริมาณสำหรับเด็กและเยาวชน	84
ภาคผนวก ข เครื่องมือเชิงปริมาณสำหรับครอบครัว	93
ภาคผนวก ค เครื่องมือเชิงคุณภาพ	101
ภาคผนวก ง เอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	106

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ปี 2555 – 2564	1
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ประจำปี 2564	4
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละเพศ ช่วงอายุ และระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม	47
ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละสมาชิกในครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	48
ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละสมาชิกในครอบครัวที่มีพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ตอบแบบสอบถาม	49
ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละเพศ ช่วงอายุ และระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม	50
ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละสมาชิกในครอบครัว ของผู้ตอบแบบสอบถาม	51
ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละสมาชิกในครอบครัวที่มีพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ตอบแบบสอบถาม	51
ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละความสัมพันธ์ในครอบครัว (ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา) ของเยาวชน	52
ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละความสัมพันธ์ในครอบครัว (ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา) ของกลุ่มผู้ปกครอง	53
ตารางที่ 11 แสดงจำนวนและร้อยละความรุนแรงในครอบครัว (ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา) ของเยาวชน	54
ตารางที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละความรุนแรงในครอบครัวจากประสบการณ์ที่ได้รับตอนเป็นเด็ก ของกลุ่มผู้ปกครอง	56
ตารางที่ 13 แสดงจำนวนและร้อยละการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของเยาวชน	58
ตารางที่ 14 แสดงจำนวนและร้อยละการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของกลุ่มผู้ปกครอง	60
ตารางที่ 15 แสดงตำแหน่ง สังกัด และหน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัว	62

สารบัญภาพ

เรื่อง	หน้า
ภาพที่ 1 แสดง 5 อันดับ จังหวัดที่มีเหตุการณ์ความรุนแรง (เคส) ภายใต้เว็บไซต์ https://evcis.org	5
ภาพที่ 2 แสดง 5 อันดับ อำเภอที่มีเหตุการณ์ความรุนแรง (เคส) ภายใต้เว็บไซต์ https://evcis.org	5
ภาพที่ 3 วงล้อแห่งอำนาจและการควบคุม (The Power and Control Wheel)	13
ภาพที่ 4 กรอบการวิจัย	46
ภาพที่ 5 การจัดการความรุนแรง	70

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

“ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว” (Family and domestic violence) เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในทุกสังคมและวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นรูปแบบหนึ่งของการละเมิดสิทธิมนุษยชน สำหรับสังคมไทย ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนับวันจะมีเพิ่มมากขึ้น โดยเหยื่อของความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็ก ซึ่งไม่สามารถหาทางออกหรือจัดการได้เองเพียงลำพังในครอบครัว มีความจำเป็นต้องขอรับความช่วยเหลือจากภายนอก สังคมจึงควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตของผู้ถูกรกระทำและยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวและสังคมโดยรวม อาจทำให้ครอบครัวแตกแยกและเกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ได้รวบรวมข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัว ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกรกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ตั้งแต่ปี 2555 - 2564

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ปี 2555-2564 จากระบบฐานข้อมูลฯ ภายใต้เว็บไซต์ www.violence.in.th

ปีที่เกิดเหตุ	จำนวนเหตุการณ์	จำนวนผู้กระทำ (ราย)				จำนวนผู้ถูกรกระทำ (ราย)			
		ชาย	หญิง	ไม่ระบุ	รวม	ชาย	หญิง	ไม่ระบุ	รวม
2555	969	730	63	11	804	70	755	14	839
2556	973	746	91	19	856	80	777	9	866
2557	928	702	65	18	785	72	729	5	806
2558	969	721	122	11	854	105	739	9	853
2559	801	598	96	13	707	94	610	15	719
2560	1,200	936	150	10	1,096	179	914	11	1,104
2561	1,299	1,028	138	20	1,186	183	1,007	21	1,211
2562	1,532	1,253	205	37	1,495	270	1,206	39	1,515
2563	1,789	1,393	248	54	1,695	297	1,392	43	1,732
2564	2,114	1,610	310	58	1,978	382	1,624	59	2,065
รวม	12,574	9,717	1,488	251	11,456	1,732	9,753	225	11,710

ที่มา : รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัว สำหรับการรายงานตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้ถูกรกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ประจำปี 2564 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

พบว่า มีแนวโน้มจำนวนเหตุการณ์เพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง โดยความรุนแรงในครอบครัวประจำปี 2564 มีจำนวน 2,114 เหตุการณ์ มีผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวจำนวน 1,978 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 1,610 ราย คิดเป็นร้อยละ 81.40 รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน 310 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.67 และไม่ได้ระบุเพศจำนวน 58 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.93 สำหรับสถานที่เกิดเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัว พบว่า มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ บ้านตนเอง จำนวน 1,493 เหตุการณ์ คิดเป็นร้อยละ 70.62 รองลงมา คือ บ้านคนอื่น จำนวน 190 เหตุการณ์ คิดเป็นร้อยละ 8.99 และหอพัก จำนวน 55 เหตุการณ์ คิดเป็นร้อยละ 2.60

นอกจากนี้ ข้อมูลจากศูนย์ช่วยเหลือสังคม (Social Assistance Center) สำนักงานปลัดกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้รายงานข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน สตรีและ ผู้สูงอายุ ที่ขอรับบริการจากศูนย์ช่วยเหลือสังคม ในระหว่างวันที่ 1 มกราคม-31 ธันวาคม 2564 ที่ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว มีจำนวน 2,416 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 77.31 ของความรุนแรงที่ศูนย์ฯ ดำเนินการ โดยส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน จำนวน 920 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.62 เช่นเดียวกับข้อมูลจากศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า ช่วงอายุของผู้ถูกระทำความรุนแรงมากที่สุดคืออายุ 10 ปี-ไม่เกิน 20 ปีถูกระทำความรุนแรงมากที่สุดจำนวน 5,377 ราย คิดเป็นร้อยละ 32.25 สำหรับข้อมูลจากโรงพยาบาลตำรวจ ช่วงอายุของบุคคลในครอบครัวที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว ที่เข้ารับบริการของโรงพยาบาลตำรวจมากที่สุดจะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 13 - 17 ปี จำนวน 173 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.68 และข้อมูลจากมูลนิธิพิณางสกุสเพื่อเด็กและสตรี พบว่า ช่วงอายุของบุคคลในครอบครัว ที่ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เข้ารับบริการของมูลนิธิพิณางสกุสมากที่สุดช่วงอายุระหว่าง 10-15 ปี จำนวน 330 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.80 ซึ่งจากข้อมูลที่กำลังกล่าวมาทั้งหมด จะพบได้ว่า กลุ่มเด็กและเยาวชน จะเป็นกลุ่มที่มีโอกาสจะถูกกระทำความรุนแรงมากที่สุด โดยมีทั้งความรุนแรงจากในครอบครัวและนอกครอบครัว

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว เป็นเรื่องที่สร้างความทุกข์ทรมานทางใจให้กับเด็ก ตลอดจนเป็น ปัญหาที่สร้างความสูญเสียและผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพเด็ก ส่งผลให้ครอบครัวต้องแบกรับภาระ ที่ยาวนาน ทั้งการดำเนินคดี การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทั้งผู้กระทำและผู้ถูกระทำความรุนแรง รวมถึงสมาชิกใน ครอบครัว ทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งความรุนแรงต่อเด็กและ สตรี ไม่ใช่แค่การทำร้ายร่างกายเพียงเท่านั้น ยังมีรูปแบบการใช้ความรุนแรงอีกหลายรูปแบบ เช่น การด่าทอ ดูถูกเหยียดหยาม ทำให้อับอาย เสร้า เสียใจ กักขัง หน่วงเหนี่ยว ทอดทิ้ง หรือการทำให้เกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่ พึงประสงค์ การทะเลาะวิวาทด้วยสายดาและวาจา การอนาจาร ช่มชู้ การนอกใจ การบังคับให้ค้าประเวณี การเพิกเฉย ไม่สนใจใยดี เป็นต้น ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้ถูกระทำความรุนแรงมีทั้งทางกายและทางใจ ยิ่งถูกระทำความรุนแรงมากก็จะส่งผลให้เกิดภาวะซึมเศร้า เสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายได้ ซึ่งในผู้หญิงนั้นบาดแผลภายใน จิตใจถือว่าไม่อาจลบเลือนไปได้ง่ายๆ ส่งผลต่ออารมณ์ บุคลิกภาพและการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความ กระวนกระวาย จิตใจแปรปรวน ขณะที่บางคนมีอาการเครียด ท้อแท้เรื้อรัง สูญเสียความมั่นใจในตนเอง กลัวสังคมไม่ยอมรับ อับอาย ซึมเศร้า หรือบางรายมีอาการทางจิต หวาดกลัว หวาดผวา แม้เหตุการณ์สิ้นสุด มาเป็นเวลานานแล้ว เป็นต้น

นอกจากนี้เด็กที่เห็นเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ก็จะเกิดผลกระทบทางจิตใจไม่ต่างกับเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางร่างกายและทางเพศโดยตรง โดยในเด็กผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะยอมรับความรุนแรงมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคู่ ขณะที่เด็กผู้ชายมีแนวโน้มจะใช้ความรุนแรงต่อภรรยา เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ มีครอบครัวของตัวเอง เนื่องจากเด็กที่ถูกทุบตี ทำร้าย หรือได้เห็นความรุนแรงเสมอ ๆ จะฝังใจเรื่องความรุนแรง และจะเข้าใจผิดว่า ปัญหาแก้ไขได้ด้วยความรุนแรง รวมทั้งการอยู่ในภาวะแวดล้อมที่มีความรุนแรง เด็กก็จะซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงโดยไม่รู้ตัว เด็กจะกระทำความรุนแรงต่อเพื่อน และเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะกระทำความรุนแรงต่อครอบครัวของตนเอง

จะเห็นได้ว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันยังมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นปัญหาเรื้อรังที่แฝงในสังคม และหากมีการลงลึกในรายกรณีจะเห็นว่าผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงหรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในวัยเด็ก สอดคล้องกับผลการศึกษาของวชิราภรณ์ อรุณทอง (2564) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรงในวัยเด็กของมารดาและวิธีการในการเลี้ยงดูลูก โดยศึกษามารดาของเด็กที่มารับบริการที่แผนกจิตเวช เด็กและวัยรุ่นในห้องตรวจพัฒนาการเด็ก หรือห้องตรวจโรคเด็กทั่วไป ระหว่างเดือนมิถุนายน 2562 ถึงมกราคม 2563 พบว่ามารดาในกลุ่มที่ได้รับเหตุการณ์รุนแรงในวัยเด็กมีโอกาสเลี้ยงดูเด็กด้วยความรุนแรงและจัดการพฤติกรรมโดยไม่เหมาะสมมากกว่า และมีพฤติกรรมเชิงบวกในการเลี้ยงลูกต่ำกว่ามารดาที่ไม่เคยได้รับความรุนแรงในวัยเด็ก (ของวชิราภรณ์อรุณทอง, 2564) ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าความรุนแรงในครอบครัว เป็นสิ่งที่ถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นต่อเนื่องกันมา (intergenerational transmission) ผ่านกลไกทางสังคม อย่างสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันพื้นฐานที่จะกำหนดคุณภาพของคน สังคมและประเทศชาติ และลักษณะเฉพาะของปัญหาความรุนแรงครอบครัวที่ทำให้การป้องกันและแก้ไขของหน่วยงาน สังคมชุมชนไม่หมดไป คือเป็นรูปแบบความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่มีความสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อนและใกล้ชิดกัน ในรูปแบบการสัมพันธ์ทางครอบครัว เครือญาติ เกิดในสถานที่ปิดและไม่เป็นทางการ เช่น ในบ้าน และเป็นการเกิดซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลานาน ที่คนภายนอกหรือตัวผู้ถูกกระทำเองมองว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว ซึ่งบาดแผลเหล่านี้ หากถูกสะสมไปนาน ๆ จะเป็นระเบิดที่พร้อมจะทำร้ายหรือส่งตัวให้คนในรุ่นลูก หลานของผู้ถูกกระทำได้

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านวิชาการในระดับพื้นที่ ภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งได้มีการกำหนดนโยบายและให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก สตรีและบุคคลในครอบครัวซึ่งกระทรวงฯ ได้ดำเนินการขับเคลื่อนทั้งงานนโยบายและงานปฏิบัติเพื่อคุ้มครองช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว นอกจากนี้ ได้มีการพัฒนากระบวนการทำงาน และระบบข้อมูลการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอีกด้วย ซึ่งการปรับปรุงเชิงโครงสร้าง ระบบงาน และการมีนโยบายที่ชัดเจนจะเอื้อต่อการเสริมสร้างมาตรการกลไกการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องและระบบฐานข้อมูลที่มุ่งเน้นการบูรณาการกับภาคีเครือข่ายมากยิ่งขึ้น เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จึงได้กำหนดประเด็นการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก ศึกษาเฉพาะในเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

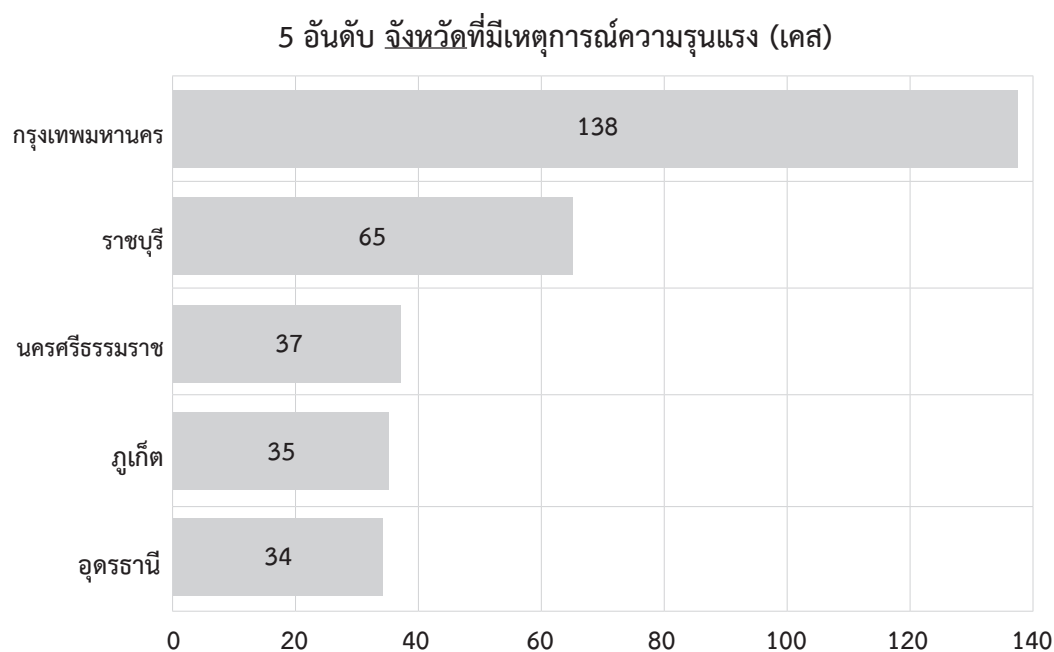
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ประจำปี 2564 จำแนกตามจังหวัด 10 จังหวัด
จากระบบฐานข้อมูลฯ ภายใต้เว็บไซต์ www.violence.in.th

อันดับ	ภูมิภาค	จำนวน เหตุการณ์	จำนวนผู้กระทำ (ราย)				จำนวนผู้ถูกกระทำ (ราย)			
			ชาย	หญิง	ไม่ระบุ	รวม	ชาย	หญิง	ไม่ระบุ	รวม
1	กรุงเทพมหานคร	88	67	15	1	83	20	63	2	85
2	ขอนแก่น	71	61	6	2	69	14	53	2	69
3	สุราษฎร์ธานี	71	46	11	6	63	11	50	7	68
4	ราชบุรี	70	49	13	1	63	14	53	3	70
5	เชียงราย	53	43	9	1	53	7	46	0	53
6	เชียงใหม่	53	36	14	2	52	17	36	2	55
7	อุบลราชธานี	53	45	7	0	52	10	43	0	53
8	ร้อยเอ็ด	51	40	9	1	50	8	40	2	50
9	สงขลา	46	26	2	0	28	13	35	0	48
10	กระบี่	44	39	5	0	44	6	38	0	44
รวม 76 จังหวัด และ กทม.		2,114	1,618	311	58	1,987	382	1,629	59	2,070

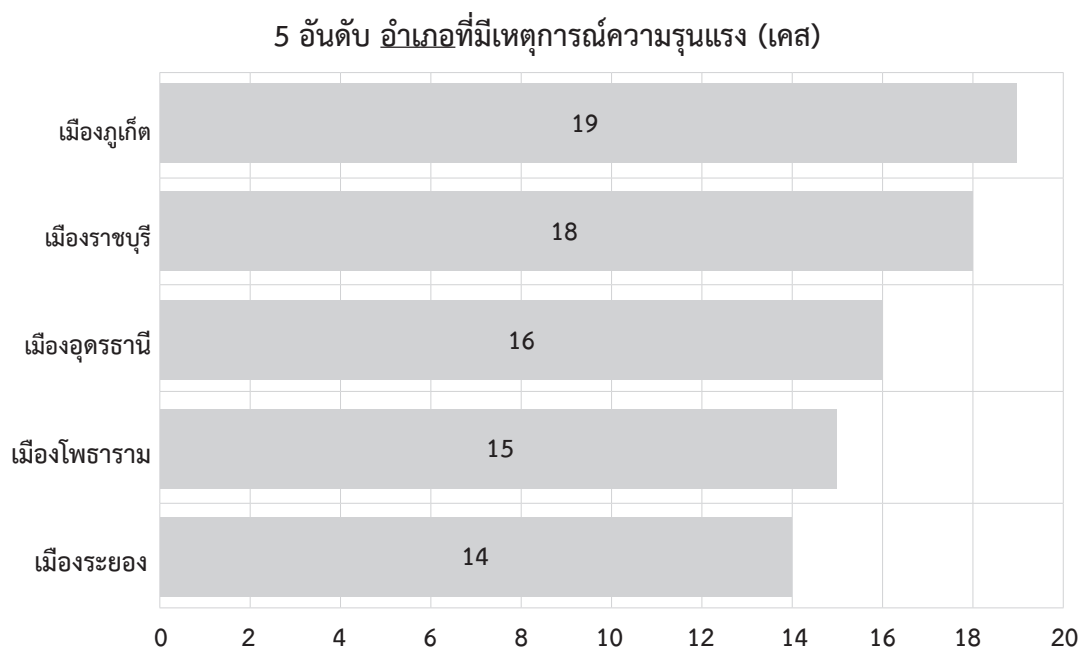
ที่มา : รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัว สำหรับการรายงานตามมาตรา 17
แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประจำปี 2564
กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ซึ่งจากข้อมูลแสดงจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่มีการบันทึกข้อมูล จำแนกตาม
ภูมิภาค พบว่า ภาคกลาง เป็นภูมิภาคที่มีสถิติเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวมากที่สุด และเมื่อพิจารณา
รายจังหวัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 จำนวน 8 จังหวัด ได้แก่
จังหวัดนครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พบว่า จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดที่มีสถิติเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวสูงเป็นอันดับ 4 ของประเทศ และ
สูงที่สุดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 และจากรายงานการช่วยเหลือ
ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 รอบ 6 เดือน (ต.ค. 66 - มี.ค. 67) ยังพบว่า
จังหวัดราชบุรีมีจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรง สูงเป็นอันดับ 2 ของประเทศ จำนวน 65 ราย โดยพบว่า
อำเภอเมืองราชบุรีเป็นอำเภอที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวสูงที่สุด จำนวน 18 ราย

ภาพที่ 1 แสดง 5 อันดับ จังหวัดที่มีเหตุการณ์ความรุนแรง (เคส) ภายใต้เว็บไซต์ <https://evcis.org>

ภาพที่ 2 แสดง 5 อันดับ อำเภอที่มีเหตุการณ์ความรุนแรง (เคส) ภายใต้เว็บไซต์ <https://evcis.org>

ที่มา : รายงานการช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 รอบ 6 เดือน (ต.ค. 66 - มี.ค. 67) กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ซึ่งปัจจุบันการช่วยเหลือและคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการทำงานร่วมกันของสองศาสตร์หรือสองวิชา ซึ่งถือเป็นแนวทางในการทำงานที่เชื่อว่าสามารถแก้ไขปัญหาได้ดีกว่าทำงานในศาสตร์หรือวิชาชีพเดียว ระบบการทำงานสหวิชาชีพของงานสังคมสงเคราะห์จะประกอบไปด้วยนักสังคมสงเคราะห์และวิชาชีพอื่น ๆ อาจจะมีนักกฎหมาย นักจิตวิทยา นักศึกษา ตำรวจ แพทย์ พยาบาล การทำงานระบบสหวิชาชีพจะต้องมีความเข้าใจที่ตรงกับแหล่งวิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านจุดหมายบริการและวิธีการทำงาน จะต้องมีการปรับความคิด และร่วมมือกันในการประสานงาน (ฤพินทร โลหุต, 2565, น. 54) โดยสมาชิกของทีมจะต้องมีลักษณะการทำงานร่วมกัน คือ มีความร่วมมือ (Cooperation) การประสานงาน (Coordination) ซึ่งความร่วมมือ ถือได้ว่าเป็นกระบวนการแรกของการทำงานร่วมกันเป็นทีมที่จะทำให้เกิด องค์ประกอบอื่น ๆ ของการเป็นทีมตามมา ได้แก่ การประสานงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การร่วมแรงร่วมใจ ซึ่งการให้ความร่วมมือสามารถกระทำได้ และการปฏิบัติงานในการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวของบ้านพักเด็กและครอบครัว มีดังนี้ (อนุกุล ปิดแก้ว, 2554, น. 55)

1) การรับแจ้งเหตุ หมายถึง ในกรณีนี้บ้านพักเด็กและครอบครัวปฏิบัติหน้าที่เป็นศูนย์ประชาสัมพันธ์ 1300 มีภาระหน้าที่ในการรับแจ้งเหตุปัญหาทางสังคม ดังนั้น บ้านพักเด็กและครอบครัว จึงทำหน้าที่ในฐานะเป็นผู้รับแจ้งเหตุกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว แล้วประสานพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามกฎหมายหรือประสานภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล สถานีตำรวจภูธร โรงพยาบาลชุมชน เพื่อให้การช่วยเหลือที่รวดเร็ว และทันต่อสถานการณ์ปัญหา

2) การคุ้มครองเบื้องต้น มาตรการหรือวิธีการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเบื้องต้น หลังจากที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้เข้าไปประจักษ์เหตุแล้ว ซึ่งบ้านพักเด็กและครอบครัวมีบทบาทในการร่วมคุ้มครองผู้เสียหายหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่

- ให้ที่พักอาศัยชั่วคราวพร้อมปัจจัยสี่แก่ผู้เสียหายหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว
- การให้คำปรึกษาแนะนำ และฟื้นฟูสภาพจิตใจให้แก่ผู้เสียหายหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ของบ้านพักเด็กและครอบครัว
- อำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหาย หรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวในการเข้าร้องทุกข์ ซึ่งทางบ้านพักเด็กและครอบครัวจะดำเนินการตามกฎหมาย เช่น การรับส่งด้วยยานพาหนะ หรือประสานเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายกรณีที่ผู้เสียหายเกรงว่าจะไม่ได้รับความปลอดภัยเมื่อเข้าร้องทุกข์
- สนับสนุนนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ในการสอบปากคำผู้เสียหายหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

3) การคุ้มครองชั่วคราว หมายถึง มาตรการหรือวิธีการต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายหรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งได้แก่ การที่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา หรือศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการ

บรรเทาทุกข์ชั่วคราวให้แก่ ผู้เสียหาย การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความ ซึ่งบ้านพักเด็กและครอบครัว อาจเข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการ เช่น

- การให้ข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผู้ถูกระทำครอบครัวและพฤติกรรมต่างๆที่เป็นเหตุให้เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาล เพื่อประกอบการพิจารณาในการออกคำสั่งกำหนดมาตรการ หรือวิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราว และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาลมีคำสั่งกำหนด มาตรการ หรือวิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวออกมาแล้ว บ้านพักเด็กและครอบครัวในฐานะเป็นกลไกหนึ่งของศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกัน การกระทำความรุนแรงในครอบครัว และเป็นผู้ซึ่งให้ที่พักพิงแก่ผู้เสียหาย สามารถดำเนินการติดตาม ให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราว หากผู้กระทำไม่ปฏิบัติตาม ก็ประสานให้ศูนย์ปฏิบัติการฯ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ เพื่อดำเนินการ แก่ผู้กระทำฐานฝ่าฝืน คำสั่งฯ ต่อไป

- สนับสนุนให้มีการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความ และติดตามให้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไข ในบันทึกข้อตกลงก่อนถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้อง ซึ่งในกรณีนี้บ้านพักเด็กและครอบครัวอาจเป็นผู้ประสาน ในการให้มีการไกล่เกลี่ย เป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ย และเป็นผู้ให้ข้อมูล และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำ ผู้ถูก กระทำ ครอบครัว และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ เป็นเหตุให้เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัวแก่ผู้ทำหน้าที่ ผู้ประนีประนอม และเมื่อการไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จ โดยมีการทำบันทึกข้อตกลงก่อนการถอนคำร้องทุกข์ หรือถอนฟ้อง บ้านพักเด็กและครอบครัวในฐานะเป็นกลไกหนึ่งของศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และเป็นผู้ซึ่งให้ที่พักพิงแก่ผู้เสียหาย สามารถติดตามตรวจสอบว่าผู้กระทำมีการปฏิบัติตามเงื่อนไขในบันทึกข้อตกลงก่อนการถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้องหรือไม่ หากพบว่า ผู้กระทำผิดเงื่อนไข ในบันทึกข้อตกลงฯ บ้านพักเด็กและครอบครัวก็สามารถแจ้งศูนย์ปฏิบัติการฯ พนักงานสอบสวน หรือศาล เพื่อดำเนินการยกคดีขึ้นว่าต่อไป

4) มาตรการคุ้มครองหลังศาลมีคำพิพากษา หมายถึง มาตรการต่าง ๆ ที่ศาลใช้แทนการพิพากษาลงโทษ จำเลยเพื่อเป็นการปรับพฤติกรรมจำเลยหรือผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันมิให้กลับไปกระทำซ้ำ ให้ครอบครัวกลับไปอยู่ด้วยอย่างสงบสุขอีกทั้งยังเป็นการบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว ซึ่งกรณีนี้บ้านพักเด็กและครอบครัวในฐานะเป็นกลไกหนึ่งของศูนย์ปฏิบัติการฯ และเป็นผู้ซึ่งให้ ที่พักพิงแก่ผู้เสียหายสามารถดำเนินการติดตามว่าจำเลย หรือผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีการปฏิบัติตาม คำพิพากษาของศาลหรือไม่ หากไม่ปฏิบัติก็ประสานศูนย์ปฏิบัติการฯ พนักงานเจ้าหน้าที่ อัยการ ผู้เสียหาย หรือ ศาลเพื่อดำเนินการตามกฎหมายแก่ผู้กระทำต่อไป

5) การติดตามประเมินครอบครัว หมายถึง การติดตามประเมินผลในกรณีผู้ถูกระทำและผู้กระทำ กลับไปใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ว่ามีความเสี่ยงที่จะเกิดการกระทำความรุนแรงอีกหรือไม่ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะ ในการแก้ปัญหาการอยู่ร่วมกัน เพื่อกลับไปสู่สัมพันธภาพของครอบครัวที่ดีดังเดิม การให้การช่วยเหลือ ด้านสังคมสงเคราะห์ เช่น การฝึกอาชีพ การหาช่องทางเพิ่มรายได้ เป็นต้น

ทั้งนี้ ทางสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 จึงได้ดำเนินการคัดเลือกจังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่การศึกษาวิจัยโครงการวิจัยนี้ ในประเด็นการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งต่อความรุนแรงในครอบครัว การเกิดพฤติกรรมกระทำความรุนแรงในครอบครัวข้ามรุ่นจากพ่อแม่ มายังลูกหลานหรือบุคคลในครอบครัว ในเรื่องราวของปัญหา และแก้ไขปัญหาทางจรรยาบรรณการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นในครอบครัว และรวมถึงแนวทางการจัดบริการ/ช่องทางในการแก้ไขปัญหาในชุมชนและสังคม เช่น ศูนย์ช่วยเหลือสังคมในระดับตำบลหรือหน่วยงานในระดับพื้นที่ อย่างเข้าใจปัญหา ทั้งหมดนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นเพื่อสามารถนำไปวิเคราะห์หาแนวทางในการกำหนดมาตรการป้องกันแก้ไขได้สอดคล้องกับสภาพปัญหา โดยสามารถจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายแก้ไขปัญหาในระดับครอบครัว ชุมชนและสังคม เพื่อให้เป็นการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด และสอดคล้องกับแผนปฏิรูปราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 - 2570) ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ประชาชนเข้าถึงโอกาสและการคุ้มครองทางสังคม มีความมั่นคงในชีวิต” และมีพันธกิจในการเสริมสร้างศักยภาพคนและสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว และ SDGs เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำเพื่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน เพื่อให้เด็กได้เติบโตในครอบครัวที่อบอุ่นเต็มไปด้วยความรัก และเป้าหมายที่ 16 เป็นการลดความขัดแย้งและความรุนแรงในทุกรูปแบบ การเลี้ยงเด็กเยาวชนในความปลอดภัย ห่างไกลความรุนแรงและการละเลยเพิกเฉย เพื่อให้ผ่านพ้นปัญหานี้ไปด้วยดี และปรับความเข้าใจใช้ชีวิตร่วมกับสมาชิกในครอบครัวและสังคมได้อย่างปกติสุข

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ความรุนแรง และปัจจัยที่ส่งต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
3. เพื่อจัดทำแนวทางแก้ไขปัญหการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นในครอบครัว
4. เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน

1.3 นิยามศัพท์ที่สำคัญ

ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่มีเจตนา หรือความตั้งใจใช้กำลังกาย ใช้อำนาจคุกคาม ข่มขู่ ผู้อื่น ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลซึ่งมีผลทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ

ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง ความรุนแรงระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ภายใต้ชายคาเดียวกัน ผู้ถูกระทำและผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดต่อกัน

ความรุนแรงข้ามรุ่น หมายถึง การซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวโดยไม่รู้ตัว และเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะมีพฤติกรรมความรุนแรงต่อครอบครัวของตนเองหรือผู้อื่น

ปัจจัยที่ส่งต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น หมายถึง สิ่งที่กระตุ้นหรือส่งผลให้เกิดการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบสถานการณ์ความรุนแรง และปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก
2. ทราบกระบวนการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
3. แนวทางแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นในครอบครัว
4. แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษา แนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก ศึกษาเฉพาะในเขตกลุ่มจังหวัด ภาคกลางตอนล่างในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการศึกษาจากเอกสารเบื้องต้นประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence)

- 2.1.1 ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว
- 2.1.2 รูปแบบหรือลักษณะของความรุนแรงในครอบครัว
- 2.1.3 สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว
- 2.1.4 ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว

2.2 แนวคิดการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment)

- 2.2.1 ความหมายของการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment)
- 2.2.2 กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู (Parenting Style)

- 2.3.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู
- 2.3.2 รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู

2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theories)

2.5 นโยบาย ยุทธศาสตร์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 2.5.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562
- 2.5.2 แผนปฏิบัติการด้านครอบครัว พ.ศ. 2566 – 2570

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence)

2.1.1 ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว

2.1.1.1 องค์การสหประชาชาติ (United Nations, n.d.) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง การกระทำทางร่างกาย ทางเพศ ทางอารมณ์ ทางเศรษฐกิจ และทางจิตใจ ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมใด ๆ ที่ทำให้ตกใจ ถูกข่มขู่หรือข่มขู่ ทำให้อับอาย ถูกตำหนิ ถูกทำร้าย หรือทำให้บาดเจ็บ โดยความรุนแรงในครอบครัวส่งผลกระทบต่อผู้คนทุกภูมิหลัง ทางเศรษฐกิจ สังคมและระดับการศึกษา

ศูนย์ความยุติธรรมในครอบครัว (The Center for Family Justice, 2020) ได้ให้ความหมาย ของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง รูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมที่บีบบังคับ ควบคุม ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่คุกคามชีวิต ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้คน โดยไม่คำนึงถึงเพศ อายุ รสนิยมทางเพศ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา สถานะทางสังคมและสถานะการย้ายถิ่นฐาน เป็นต้น

Smith, & Segal (2019) ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง การกระทำหรือการล่วงละเมิดภายในบ้าน รวมถึงความพยายามใด ๆ ของบุคคลหนึ่งในความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดหรือแต่งงานแล้ว เพื่อครอบงำและควบคุมอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีจุดประสงค์ เพื่อให้ได้มาและควบคุมทั้งสองฝ่าย ผู้ที่กระทำความรุนแรงจะใช้ความกลัวความผิด ความอับอายและการข่มขู่ เพื่อให้ผู้ถูกกระทำตกต่ำและทำให้อยู่ได้อำนาจของเขา ซึ่งความรุนแรงในครอบครัว สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ไม่เลือกปฏิบัติ ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นภายในความสัมพันธ์ต่างเพศและในความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกัน เกิดขึ้นในทุกช่วงอายุภูมิหลังทางชาติพันธุ์และระดับเศรษฐกิจ

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 (2550) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง การกระทำใด ๆ โดยมีจุดประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำ ผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 มาตรา 4 ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัวไว้ว่า การกระทำใด ๆ ที่บุคคลในครอบครัวได้กระทำต่อกันโดยเจตนาให้เกิดหรือในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพ เสรีภาพ หรือชื่อเสียงของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำ ผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ

ปรีชา อุปโยคิน (2538, อ้างถึงใน อรรถพล ดำเนินผล, 2564) ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยความจงใจเป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลในทางลบต่อการพัฒนาการของร่างกาย และจิตใจของบุคคล ต่อการรับรู้ความเป็นมนุษย์ และต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ การใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัวได้หลาย ๆ รูปแบบ ต่อไปนี้

- 1) การทำร้ายร่างกายคู่สมรส มักเกิดขึ้นโดยที่สามีเป็นฝ่ายทำร้ายภรรยา
 - 2) การทำร้ายเด็กความขัดแย้งอาจมาลงกับเด็ก โดยเด็กถูกทำร้ายจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อาจจะเป็นบิดาหรือมารดาก็ได้ บ่อยครั้งที่ฝ่ายมารดาลงมือกระทำเพราะความแค้นและคับข้องใจที่มีกับสามีของตน
 - 3) การทำร้ายผู้สูงอายุ ในครอบครัวขยายที่ปู่ ย่า ตา ยาย กลับกลายเป็นผู้พึ่งพิงลูกหลานของตนบางครั้งความกดดันในครอบครัวก็ไปลงเอยกับผู้สูงอายุโดยการใช้ความรุนแรงทางกาย หรือโดยการทอดทิ้งไม่ดูแลบุพการีของตน
 - 4) การข่มขืนคู่สมรส การที่ฝ่ายภรรยาไม่มีความต้องการที่จะมีเพศสัมพันธ์กับสามี สามีจะใช้วิธีบังคับข่มขู่ ที่จะมีเพศสัมพันธ์ด้วย จึงเรียกว่าการข่มขืนคู่สมรส บางครั้งการทำร้าย ข่มขู่อาจรุนแรงจนถึงขั้นทำให้ฝ่ายภรรยาบาดเจ็บหรือเสียชีวิต หรือภรรยาอาจคับแค้นและตอบโต้จนฝ่ายสามีบาดเจ็บหรือเสียชีวิตได้เช่นเดียวกัน
 - 5) การมีเพศสัมพันธ์ในครอบครัว โดยมากมักเกิดขึ้นโดยพ่อหรือพ่อเลี้ยงกับลูกสาวหรือลูกชาย แต่ทั้งนี้อาจเป็นบุคคลใดในครอบครัว เช่น ปู่ ลุง อา น้า พี่ชาย เป็นต้น จัดว่าเป็นปัญหาที่เลวร้ายที่สุดอย่างหนึ่งในครอบครัว โดยเด็กจะได้รับบาดเจ็บทางจิตใจอย่างมากจากการกระทำดังกล่าว
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2539) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัวไว้ว่า เป็นการทำร้ายกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวให้บาดเจ็บทางร่างกาย และข่มขืนจิตใจให้อีกฝ่ายหนึ่งกระทำในสิ่งที่เขาไม่ปรารถนา ระดับความรุนแรงนั้นแตกต่างกัน ตั้งแต่การทะเลาะโต้เถียงกันการทำร้ายร่างกายด้วยอวัยวะหรืออาวุธไปจนถึงการทำลายชีวิตหรือทำลายพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคล อาทิ การกระทำหรือละเลยที่เป็นข้อบกพร่องในบทบาทหน้าที่ของสามีภรรยา หรือบทบาทหน้าที่ของบุพการีในการเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม
- จากการศึกษาความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำโดยใช้กำลังทางร่างกาย การใช้อำนาจข่มขู่คุกคามรวมไปถึงการละเว้นด้วยความจงใจกับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ฉันทนครอบครัวให้บุคคลนั้นได้รับบาดเจ็บทั้งทางร่างกาย ชีวิต ทรัพย์สิน หรือจิตใจ

2.1.2 รูปแบบหรือลักษณะของความรุนแรงในครอบครัว

Yudofsky et al. (1986, อ้างถึงใน อติสร รักสกุล, 2564, น.43) ได้แบ่งพฤติกรรมรุนแรงออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

- 1) พฤติกรรมรุนแรงทางคำพูด (verbal violent behavior) ประกอบด้วยอาการส่งเสียงดังหรือตะโกนด้วยความโกรธ ตะโกนว่ากล่าวดูถูกคนอื่น
- 2) พฤติกรรมรุนแรงต่อร่างกายตัวเอง (physical violent behavior against self) ประกอบด้วยพฤติกรรมการทำร้ายตนเอง
- 3) พฤติกรรมรุนแรงต่อร่างกายผู้อื่น (physical violent behavior against other people)

4) พฤติกรรมรุนแรงด้านทำลายสิ่งของ (violent behavior against object)

Eisenstal (1995, อ้างถึงใน อริยา คุ่มภัย, 2543) ได้อธิบายรูปแบบการกระทำรุนแรงต่อสตรีในครอบครัวถูกพัฒนาขึ้นโดย The Duluth Domestic Abuse Intervention Project ในรูปแบบการใช้อำนาจที่รู้จักกันแพร่หลายในชื่อ “Power and Control Wheel”

ภาพที่ 3 วงล้อแห่งอำนาจและการควบคุม (The Power and Control Wheel)

จากภาพที่ 3 อธิบายได้ว่าการกระทำรุนแรงที่สามีกระทำต่อภรรยาทั้ง 8 รูปแบบ ดังนี้

1) การบังคับข่มขู่ การคุกคามหรือขู่ว่าจะทำร้ายโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การบอกว่าจะทอดทิ้ง จะฆ่าตัวตาย จะเล่าเรื่องราวของภรรยาเพื่อประจาน

2) การคุกคามกิริยาท่าทางหรือจงใจพกพาอาวุธให้ภรรยาเห็นการกระแทกข้าวของ ทำร้ายสัตว์เลี้ยงทำลายข้าวของส่วนตัวของภรรยา

3) การบีบคั้นทางอารมณ์ การทำให้ภรรยารู้สึกเลวร้าย ทำให้เธอคิดว่าเธอเป็นคนไม่ดี เหยียดหยามว่าภรรยาไม่มีค่า เรียกชื่อแทนด้วยสมญานามต่างๆ ทำให้รู้สึกตกต่ำ เลวร้าย ทำให้เธอรู้สึกว่า เธอโง่เขลา กังวลในความผิดพลาดและรู้สึกว่าตนเป็นต้นเหตุแห่งความผิดนั้น

4) การควบคุมการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการห้ามกระทำในสิ่งที่ภรรยาอยากทำหรือบังคับ ให้ทำในสิ่งที่ภรรยาไม่อยากทำ ห้ามมิให้พบปะพูดคุย กับบุคคลที่สามีไม่ชอบ จำกัดสถานที่ที่ภรรยาจะไป สื่อที่ภรรยาจะดู จะอ่านไม่ยอมฟังเหตุผลและความต้องการของเธอ

5) ไม่รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้น มักก่อความรุนแรงแล้วโทษภรรยาว่าเป็นต้นเหตุของความรุนแรงเมื่อมีการทุบตีก็โทษว่าเป็นความผิดของภรรยาไม่แสดงความวิตกกังวลต่อปัญหาต่างๆ ที่ตนเป็นผู้ก่อ

6) ใช้ลูก ๆ เป็นเครื่องมือ เพื่อให้ภรรยาไม่สบายใจ กังวลในเรื่องเกี่ยวกับลูก ๆ ชู้บังคับ สร้างความกดดัน ชู่ว่าจะทอดทิ้งไม่เลี้ยงดู จะทำร้าย จะพาลูกหนีไปถ้าภรรยาทำให้ไม่พอใจ

7) การใช้ความเป็นอภิสิทธิ์ของความเป็นผู้ชาย เช่น กำหนดบทบาททุกคนในครอบครัว ผูกขาดการตัดสินใจปฏิบัติต่อภรรยาเหมือนทาสเป็นคนรับใช้

8) การบีบบังคับทางเศรษฐกิจ กีดกันไม่ให้ภรรยาทำงานนอกบ้าน ให้เลิกทำงานพิเศษอื่น ๆ ที่มีรายได้ จัดการเกี่ยวกับการใช้จ่ายด้วยตนเองทั้งส่วนของตนและส่วนของภรรยา ทำให้ภรรยา รู้สึกว่าภรรยาต้องพึ่งสามี เรื่องเงิน สามีจ่ายเงินให้แก่ภรรยาในลักษณะเบี้ยเลี้ยงรายวัน หรือให้ภรรยาเอ่ยปากขอเงินทุกครั้งที่ต้องการใช้ ปกปิดมิให้ภรรยารับรู้เรื่องรายได้ที่แท้จริงของครอบครัว

บุญเสริม หุตะแพทย์ (2545 อ้างถึงใน ชลาศัย กันมินทร์, 2562) ได้กล่าวถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สามารถแบ่งออกได้ 5 ประการ ดังนี้

1) การทำร้ายร่างกาย เป็นการทำร้ายโดยการใช้กำลัง เช่น ตบ ตี เตะ ต่อย รวมถึงการใช้อาวุธ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต

2) การทำร้ายจิตใจ เป็นการทำร้ายโดยใช้คำพูด ใช้คำพูดที่หยาบคาย ดุถูกเหยียดหยามทำให้ผู้ถูกรังแกได้รับความอับอาย เสียหาย ขาดความเชื่อมั่น และการนับถือตนเอง ส่งผลเสียทางด้านจิตใจ

3) การใช้ความรุนแรงทางสังคม เป็นการปล่อยปละละเลย ไม่ให้ความสนใจ ไม่ให้ความสำคัญ ขัดขวางความก้าวหน้า จำกัดสิทธิที่พึงมีทางสังคม เช่น การมีปฏิสัมพันธ์กับญาติพี่น้อง หรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว

4) การใช้ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ เป็นการควบคุมและยึดทรัพย์สินต่าง ๆ การจำกัดค่าใช้จ่าย รวมทั้งการไม่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในครอบครัว

5) การทารุณกรรมทางเพศ เป็นการกระทำล่วงเกินทางเพศในลักษณะการอนาจาร ข่มขืนกระทำชำเรา บังคับให้มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ยินยอม รวมทั้งการบังคับให้ขายบริการทางเพศ

ศรัณย์ศิริ คัมภีรานนท์ (2563) ระบุว่า ลักษณะการกระทำผิดหรือการทำร้ายสมาชิกในครอบครัว โดยมีมิติของความรุนแรงในครอบครัวมีหลายระดับแบ่งเป็น 5 รูปแบบ คือ

1) การทำร้ายทางร่างกาย (Physical abuse) การกระทำทารุณกรรมต่อผู้อื่น ทำให้ผู้อื่น ได้รับบาดเจ็บทางด้านร่างกาย และปรากฏร่องรอยบาดแผลให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านการใช้กำลังหรือการใช้สรีระที่เหนือกว่ามาควบคุมผู้อื่น เช่น การตบตี มัดผูก กักขัง บีบคอ ดึง/กระชากผม จับผม/แขนขาลาก

ใช้อาวุธทำร้ายร่างกาย และใช้กำลังทำร้ายร่างกายหรือสัตว์เลี้ยงหรือทรัพย์สินของอีกฝ่ายให้เกิดความเสียหาย ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะเกิดซ้ำอีก และมีแนวโน้มขยายความรุนแรงและความถี่ของการกระทำเพิ่มขึ้น การกระทำดังกล่าวอาจเกิดจากการใช้ความรุนแรงหรือการพยายามให้เกิดความเจ็บปวด บาดเจ็บ หรือเป็นอันตราย โดยบุคคลที่กระทำส่วนใหญ่จะอยู่ในสถานะที่มีกำลังเหนือกว่าหรือมีอำนาจต่อรองซึ่งครอบคลุมถึงการลงโทษที่ใช้ความรุนแรงด้วย

2) การทำร้ายทางอารมณ์และจิตใจ (Emotional and Psychological abuse)

การกระทำทารุณกรรมต่อผู้อื่นให้ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานทางจิตใจสร้างบาดแผลมากมายที่มองไม่เห็น และเป็นบาดแผลที่มีอิทธิพลต่อความคิด อารมณ์และการแสดงพฤติกรรมของผู้ถูกกระทำ เช่น พฤติกรรมที่แสดงถึงความลำเอียง การปฏิบัติต่อสมาชิกในครอบครัวที่ไม่เท่าเทียมกัน การเปรียบเทียบสมาชิกในครอบครัวกับผู้อื่น ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกน้อยใจ การนอกใจ ความหึงหวง การเพิกเฉยไม่เอาใจใส่ การไม่เคารพความคิดเห็นของอีกฝ่าย การปฏิเสธหรือไม่ยอมรับ การทำให้เกิดความหวาดกลัว การลิดรอนสิทธิและเสรีภาพหรือให้แยกออกจากสังคม การเอาเปรียบด้วยวิธีต่าง ๆ รวมทั้งการดูถูกเหยียดหยามอีกฝ่ายด้วยการกระทำ หรือคำพูดซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับการฆ่าตัวตาย เป็นต้น

3) การทำร้ายร่างกายทางเพศ (Sexual abuse) เป็นการล่วงละเมิดทางเพศ

ต่อบุคคลในครอบครัวโดยคนในครอบครัว ซึ่งผู้ถูกกระทำหรือเหยื่อความรุนแรงอาจถูกบังคับขืนใจหรือถูกล่อลวงให้ร่วมประเวณีระหว่างผู้ใกล้ชิดทางพันธุกรรมที่มีความผูกพันทางสายเลือด ถูกฉกฉวยทางเพศ ถูกบังคับให้ค้าประเวณี โดยปราศจากความสมัครใจ ถือเป็นความรุนแรงทางเพศที่พบเห็นในสังคม

4) การทำร้ายทางการเงิน (Financial abuse) เป็นความรุนแรงที่ซ่อนเร้นอยู่ใน

สถาบันครอบครัว เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างคนใกล้ชิด เมื่อผู้หนึ่งมีอำนาจในการควบคุม การเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจของอีกฝ่าย เช่น การใช้สิ่งของหรือทรัพย์สินโดยไม่ขออนุญาต หลอกลวง ขโมย บังคับขู่เข็ญ เอาเงินหรือทรัพย์สินของผู้อื่น รวมถึงการยึด/ครอบครอง/ขาย จำนอง หรือบังคับให้เซ็นชื่อ หรือขายทรัพย์สินของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม ผู้ถูกกระทำส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีทรัพยากรทางการเงินเพียงพอให้อีกฝ่ายเอาเปรียบ

5) การละเลย/ทอดทิ้ง (neglect) หมายถึง การไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่และคุ้มครอง

อย่างเหมาะสมเพียงพอ การดูแลจัดหาสิ่งที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาการของเด็กในด้านสุขภาพ การศึกษาพัฒนาการทางอารมณ์ โภชนาการ ที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมที่ไม่เพียงพอ รวมถึงความบกพร่องในการดูแลและปกป้องเด็กจากอันตรายต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ที่อาจส่งผลต่อสุขภาพของเด็กหรือก่อให้เกิด อันตรายต่อพัฒนาการทางร่างกาย จิตวิญญาณและศีลธรรมในส่วนของผู้สูงอายุถูกละเลยทอดทิ้งให้อยู่เพียงลำพังขาดการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร การไม่ดูแลหรือให้การดูแลไม่เหมาะสมต่อผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ช่วยเหลือตัวเองได้น้อยหรือช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เลย ทำให้เกิดปัญหาสัมพันธภาพระหว่าง ผู้สูงอายุและลูกหลาน หรือบุคคลในครอบครัว ผู้สูงอายุเสียใจ น้อยใจ โกรธ โมโห และรู้สึกว่าตนเองด้อยค่า เป็นภาระกับลูกหลาน ก่อให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบที่ไม่ดีต่อกันทำให้ผู้สูงอายุอยู่กับครอบครัวไม่ได้

รูปแบบหรือลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวนั้น เป็นปัญหาทางสังคมที่มีลักษณะและรูปแบบหลายประการขึ้นอยู่กับความรุนแรงและวิธีที่มักเกิดขึ้น โดยสามารถจำแนกได้ ดังนี้ ความรุนแรงทางร่างกาย ความรุนแรงทางจิตใจ ความรุนแรงทางเพศ การทอดทิ้งและการละเลย ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ และความรุนแรงทางด้านจิตใจและสุขภาพ ซึ่งความรุนแรงเหล่านี้สามารถส่งผลกระทบต่อผู้ที่ถูกกระทำไม่ว่าจะเป็นอาการบาดเจ็บที่แสดงออกทางร่างกาย อาการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ที่ถูกกระทำ ความรุนแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2.1.3 สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

พงศ์พันธุ์ อนุสรณ์ (2556 อ้างถึงใน สุกัญญา สดศรี, 2560) ได้แบ่งสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวเป็นระดับ ดังนี้

1. ระดับความรุนแรงในเด็ก สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการที่เด็กอาจเกิดมาในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ไม่มีความพร้อมในการมีบุตร เด็กขาดการดูแลเอาใจใส่ที่เหมาะสมจากพ่อแม่ เนื่องจาก ในแต่ละวันพ่อแม่ต้องออกไปทำงาน จึงปล่อยให้เด็กอยู่บ้านกับญาติ พี่เลี้ยง หรือในบางกรณีเด็กอาจอยู่คนเดียว เป็นเหตุให้เกิดปัญหาตามมา คือ เด็กอาจถูกกระทำทางร่างกาย เช่น การทุบตีจากญาติหรือ พี่เลี้ยง โดยที่พ่อแม่ไม่รับรู้ พ่อเด็กถูกกระทำแบบนี้บ่อยครั้ง เด็กจึงกลายเป็นคนที่เก็บกด ไม่กล้าพูด ไม่กล้าสบตาผู้อื่น ทำให้เด็กได้รับความกระทบกระเทือนทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2. ระดับความรุนแรงในผู้หญิง (ภรรยา) ส่วนใหญ่แล้วถ้ามองจากเหตุการณ์ที่เรา พบเห็นกันบ่อย ๆ ในปัจจุบันการใช้ความรุนแรงในครอบครัวระหว่างสามีภรรยา ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการมีพฤติกรรมคบชู้ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เมื่อมีฝ่ายใดจับได้จึงมีการทะเลาะวิวาทกันเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายทางร่างกาย จิตใจหรืออาจรุนแรงไปถึงขั้นการทำให้อีกฝ่ายถึงขั้นเสียชีวิต และสาเหตุอีกอย่างที่มีผลให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวระหว่างสามีภรรยา คือ การมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อที่ผิด ๆ ว่า ผู้ชายเป็นผู้นำและมีอำนาจเหนือผู้หญิง จึงเป็นสาเหตุให้ภรรยามักจะถูกสามีกดขี่ข่มเหง ถูกทำร้ายร่างกาย และอาจถูกปิดกั้นไม่ให้ได้รับอิสรภาพ

3. ระดับความรุนแรงในผู้สูงอายุ สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการที่พ่อแม่แก่ตัวลงไม่สามารถ ทำงานหาเลี้ยงตนเองได้ต้องให้บุตรเป็นผู้ดูแล แต่บุตรก็มีครอบครัวที่ต้องดูแลเช่นกัน ทำให้บุตรต้องเหนื่อยเป็นสองเท่า ทั้งทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ดูแลครอบครัวของตนและดูแลพ่อแม่ตน เป็นเหตุให้เกิดการสะสมกันของความเครียด ส่งผลให้บางครั้งบุตรหลาน อาจบันดาลโทสะ ขาดสติคำทอพ่อแม่ ทุบตีทำร้ายร่างกายให้ได้ บาดเจ็บ และในผู้สูงอายุนั้นกล่าวได้ว่า คือ ช่วงวัยที่มีความอ่อนไหวมาก ทำให้ผู้สูงอายุได้รับความกระทบกระเทือนทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือบางทีผู้สูงอายุอาจถูกปล่อยปละละเลยจากบุตร การทอดทิ้งให้อยู่คนเดียว หรือเป็นบุคคลเร่ร่อน ไร้บ้าน ซึ่งเป็นปัญหาของสังคมอย่างมากในปัจจุบัน

อรอนงค์ อินทรจิตร และนรินทร์ กรินชัย (2542 อ้างถึงใน ชลาชัย กันมินทร์, 2562) ได้กล่าวถึงความรุนแรงในครอบครัวมีสาเหตุ

1) ขาดความพร้อมในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล กล่าวคือ การที่บุคคลไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักความเข้าใจ ความเมตตาและเอื้ออาทรต่อกัน ในฐานะสมาชิกในครอบครัว หรือ การที่บุคคลหนึ่งเจริญเติบโตมาในครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวแสดงพฤติกรรมที่มีความรุนแรงทั้งทางการกระทำหรือทางวาจา รวมทั้ง การปลูกฝังทัศนคติที่มีต่อเพศตรงข้ามในแง่ลบก็จัดเป็นความรุนแรงที่ซ่อนเร้นสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุให้เกิดการซึมซับรับเอาพฤติกรรมการกระทำรวมถึงการใช้วาจาและความคิดที่รุนแรงไป และนำไปสู่การเบียดเบียนและการเอาเปรียบทางเพศ

2) ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมที่ได้รับการถ่ายทอดมาทางศิลปะ ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีที่ให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง การให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิงการปลูกฝังว่าเพศชายต้องเป็นผู้นำเป็นผู้สร้างระเบียบกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับเพื่อใช้ควบคุมสังคม รวมทั้ง มีอำนาจในการต่อรอง มีสิทธิและความเป็นใหญ่มากกว่าผู้หญิงและได้ชื่อว่าเป็นเจ้าของครอบครองผู้หญิง เป็นต้น ประเด็นนี้จัดเป็นปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อความรุนแรงของคู่สมรสที่เน้น อำนาจหรือค่านิยมชายเป็นใหญ่ ค่านิยมในเรื่องบทบาททางเพศที่ผิด เช่น ความเชื่อที่ว่าผู้ชายเป็นเพศที่แข็งแกร่งมีอำนาจ พละกำลัง และมีเหตุผลเหนือกว่าผู้หญิง ความเชื่อว่าครอบครัวเป็นสถานที่ส่วนตัวภายใต้การบัญชาการของผู้ชายสามีเป็นเจ้าชีวิตภรรยา มีสิทธิทำอะไรก็ได้แม้แต่ทุบตี คนไม่สมควรเข้าไปยุ่ง

3) สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดความรุนแรง เช่น การยอมรับว่าที่สามีภรรยาทะเลาะกันเป็นเรื่องธรรมดา คนอื่นไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว หรือการที่สื่อโทรทัศน์หรือสื่อโซเชียลต่าง ๆ นำภาพและพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ละคร ภาพยนตร์ ภาพถ่ายหรือวิดีโอ ออกมานำเสนอจนผู้คนทั่วไปมองว่า เป็นเรื่องธรรมดาจนกลายเป็นเรื่องคุ้นชิน และมองว่าความรุนแรงในครอบครัวก็เป็นเรื่องปกติที่พบเห็นอยู่ทั่วไป เมื่อมีความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ชุมชนก็ได้ประณามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวแต่อย่างใด แต่กลับกลายเป็นผู้ถูกกระทำเสียเองที่ต้องได้รับความเสียหายและอับอายแทน

4) คนส่วนใหญ่ในสังคมยังไม่เข้าใจและไม่ตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคล สิทธิสตรี และสิทธิเด็กความรู้ไม่เข้าใจจึงทำให้ไม่สามารถปกป้องสิทธิส่วนบุคคลของตนได้ และไม่สามารถปกป้องคุ้มครองสิทธิบุคคลของผู้ด้อยโอกาสได้เช่นกัน ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิเด็กและสตรีตลอดมา

5) กฎหมายและข้อบังคับทางสังคมไม่เอื้ออำนวยในการลงโทษผู้กระทำความผิดทางเพศอย่างรุนแรงและเฉียบพลัน เนื่องจากยังมีช่องว่างเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับที่มีต่อผู้ที่ทำร้ายที่เป็นคนใกล้ชิด ทำให้คิดว่าปัญหาความรุนแรงเป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่ใช่ปัญหาของสังคมโดยรวม เช่น กรณีที่ผู้หญิงถูกสามีหรือคนรักทำร้าย ภรรยาที่ถูกสามีข่มขืนเป็นเรื่องที่ผู้อื่นไม่ควรยุ่งเกี่ยว ดังนั้นเหตุการณ์เช่นนี้จึงเป็นการส่งเสริมให้ความรุนแรงในครอบครัวดำเนินต่อไป

6) ความเจ็บป่วยทางจิต อารมณ์ทางจิตและทางประสาท การตกเป็นทาสของสุราหรือสารเสพติดต่าง ๆ กรณีดังกล่าวเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่พฤติกรรมที่รุนแรงในครอบครัวและสังคมไทยโดยรวม เช่น การทำร้ายลูกเมียเป็นประจำเมื่ออยู่ในสภาวะขาดสติจากการเสพยาหรือสารเสพติด หรือเกิดจากอาการประสาทหลอนตลอดจนการฆ่าผู้อื่นหรือการฆ่าตัวตาย เป็นต้น

7) ปัญหาทางเศรษฐกิจและความกดดันทางสังคม ปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำ การมีรายได้น้อยรวมถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แออัดยัดเยียด ส่งผลให้เกิดความกดดันกระทั่งกลายเป็นความเครียดและอาจนำไปสู่ปัญหาการทะเลาะวิวาทในครอบครัวได้ในที่สุด

ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นจากการผสมผสานของปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจทำให้เกิดการกระทำความรุนแรง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสังคม ปัจจัยทางวัฒนธรรม และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลของสังคม เศรษฐกิจ ความเชื่อของสังคมนั้น ๆ

2.1.4 ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว

Gells & Straus (1967, อ้างถึงใน ภาวิณี นิลน้ำค้าง, 2554, น.34) ได้อธิบายสาเหตุที่ทำให้ครอบครัวเป็นสถาบันที่มักเกิดความขัดแย้งแล้วสามารถพัฒนาเป็นความรุนแรงในครอบครัวในภายหลังไว้ 11 ประการ ซึ่งถือเป็นแนวคิดที่ยังคงนำมาอธิบายปรากฏการณ์ความรุนแรงในครอบครัวยุคปัจจุบันได้ ดังนี้

1) ช่วงเวลาที่อยู่ด้วยกันยาวนาน (Time as risk) ในแต่ละวันสมาชิกในครอบครัวเดียวกันจะใช้เวลาในการมีปฏิสัมพันธ์ (Social interaction) ระหว่างกันวันละหลายชั่วโมง ดังนั้น โอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัวจึงมีมากกว่าสมาชิกในระบบสังคมอื่น ๆ

2) ขอบข่ายของกิจกรรมและความสนใจที่กว้างและหลากหลาย (Range of activities and interest) การมีปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มอื่น ๆ มักมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ในขณะที่ปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวครอบคลุมกิจการในหลายด้าน จึงทำให้มีเหตุการณ์ที่จะเกิดข้อขัดแย้งและไม่เป็นไปตามความหวังได้มากกว่ากลุ่มทางสังคมอื่น ๆ เพราะไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัวได้อย่างครบถ้วน

3) ความเข้มข้นของความเกี่ยวพัน (Intensity of involvement) เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน มีความผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง เมื่อคนในครอบครัวคนหนึ่งทำอะไรผิดพลาด เราอาจจะรู้สึกเดือดร้อนใจมากกว่าที่คนนอกครอบครัวทำเรื่องเดียวกันและอาจนำไปสู่ข้อขัดแย้งที่เป็นสาเหตุของความรุนแรงได้

4) กิจกรรมที่มีความขัดแย้งกัน (Impinging activities) กิจกรรมในครอบครัวมีลักษณะ zero sum กล่าวคือ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์ อีกฝ่ายหนึ่งจะเสียผลประโยชน์ ความขัดแย้งจะเกิดขึ้นจากการที่คนแต่ละคนอยากทำกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกัน หรือความขัดแย้งอาจเกิดจากการที่แต่ละคนมีนิสัยความเคยชินแตกต่างกัน

5) สิทธิในการกำหนดพฤติกรรม (Right to influence) สมาชิกในครอบครัวเดียวกัน มักคิดว่าตนมีสิทธิในการที่จะกำหนดพฤติกรรมของกันและกัน ดังนั้น ความรู้สึกไม่พอใจในพฤติกรรมของอีกฝ่ายหนึ่งจึงเลยเถิดไปถึงขั้นพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอื่น ทำให้เกิดความไม่พอใจกันและกันซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งขึ้นได้

6) ความแตกต่างทางด้านอายุและเพศ (Age and sex discrepancies) การที่ครอบครัวประกอบไปด้วยบุคคลต่างเพศต่างวัย มักมีโลกทัศน์ พื้นฐานความคิดที่แตกต่างกันทำให้ครอบครัวเป็นสถานที่ที่มีความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา ระหว่างบิดามารดาและบุตร ระหว่างพี่กับน้อง เป็นต้น

7) บทบาทที่ได้มาแต่กำเนิด (Ascribed role) กล่าวคือ ความไม่เสมอภาคทางเพศกำหนดโดยสังคม โดยมีพื้นฐานมาจากความแตกต่างทางชีวภาพ ดังนั้น สังคมที่เน้นความเสมอภาค การแบ่งแยกเพศในครอบครัวย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ หรือในกรณีที่สามีไม่สามารถทำหน้าที่ผู้นำครอบครัวตามที่สังคมกำหนดได้ก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งได้เช่นกัน

8) ความเป็นส่วนตัวของครอบครัว (Family privacy) ในหลายสังคม กฎเกณฑ์ที่กำหนดความสัมพันธ์ในครอบครัวได้กลายเป็นเกราะป้องกันไม่ให้สังคมเข้าไปควบคุม แก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว โดยเฉพาะระบบครอบครัวเดี่ยวในสังคมอุตสาหกรรมเมืองเป็นตัวอย่งที่เห็นได้ชัด เมื่อเกิดความขัดแย้งทำให้ไม่มีผู้ใดเข้าไปห้ามปรามเป็นเหตุให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้น

9) การเป็นสมาชิกกลุ่มโดยไม่สมัครใจ (Involuntary membership) กล่าวคือ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเป็นไปโดยไม่สมัครใจทำให้สามี/ภรรยาจำต้องทนอยู่ด้วยกันเช่นการตอบสนองทางอารมณ์ การดูแลบุตร ปักจี้ด้านทรัพย์สินและกฎหมาย รวมทั้งยึดติดกับความคาดหวัง ภาพลักษณ์ทางสังคม ความเชื่อว่าสามีภรรยาต้องอยู่ด้วยกันจนกระทั่งตายจากกัน สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุให้เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน แทนที่จะยุติความสัมพันธ์ด้วยการหย่าร้าง คู่สมรสกลับต้องจำทนอยู่ด้วยกันส่งผลให้ความขัดแย้งที่มีอยู่สะสมเพิ่มพูนมากขึ้นเรื่อย ๆ

10) ระดับความเครียดสูง (High level of stress) ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวมีลักษณะของความไม่มั่นคง กล่าวคือ ครอบครัวต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหน้าที่สำคัญ ซึ่งเป็นไปตามวงจรชีวิตครอบครัว เช่น การเกิดการบรรลุนิติภาวะ การล่วงเข้าวัยชรา การเกษียณอายุ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกของสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวจึงเป็นสถานที่ที่มีความเครียดสูงกว่ากลุ่มสังคมอื่น ทำให้เกิดความขัดแย้งได้ง่าย

11) ความรู้เกี่ยวกับประวัติชีวิตของกันและกัน (Extensive knowledge of social biographies) เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวจะรู้ประวัติ เช่น รู้ถึงความสามารถ ความชอบ/ไม่ชอบ ของกันและกันเป็นอย่างดี ซึ่งต่างจากความสัมพันธ์อื่นที่รู้จักกันอย่างผิวเผิน ทำให้เมื่อเกิดความขัดแย้งจึงรุนแรงกว่าระบบอื่น ๆ เพราะสามารถโจมตีจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของอีกฝ่ายได้ตรงจุด

รณชัย คงสกนธ์ (2549, อ้างถึงใน กรุณา มธูลาภรังสรรค์, 2560, น.23) ได้ระบุถึงผลกระทบของปัญหาการกระทำรุนแรงในครอบครัวว่าจะส่งผลต่อ

1) ทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยค่ารักษาโดยตรงและค่ารักษาทางอ้อมเป็นจำนวนมหาศาล เช่น ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลตน การไม่สามารถประกอบอาชีพได้ปกติ ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ถูกออกจากงาน หรือลาออกเอง รวมทั้งการไม่มีงานทำ

2) ทางด้านสังคม ผลกระทบคือการมีพฤติกรรมความเสื่อมเสียศีลธรรม กระทั่งต่อสิทธิมนุษยชน ความผิดกฎหมายบ้านเมือง จากผลวิจัยชี้ชัดว่าเด็กในครอบครัวที่มีความรุนแรง จะมีปัญหาทางด้านพฤติกรรม โรคจิต โรคประสาท วิตกกังวล ความก้าวร้าว รวมถึงการใช้สารเสพติดในอนาคต

3) ทางด้านสาธารณสุข ผลกระทบในด้านนี้คือ ความเจ็บป่วยทางด้านร่างกายจนนำไปสู่การรักษา ความพิการทางกาย ความเจ็บป่วยทางจิต โรคทางจิต โรคประสาท โรคซึมเศร้า การฆ่าตัวตายและการทำร้ายคนใกล้ชิด และการก่อให้เกิดปัญหาทางจิตใจของลูกในครอบครัว และ

4) ทางด้านความมั่นคง ผลกระทบคือการล่มสลายของครอบครัว การหย่าร้าง การทำร้ายถึงแก่ชีวิต การเป็นคดีความ และการกระทบต่อความเป็นอยู่ของสังคมโดยรวมทั้งนี้ผลกระทบโดยภาพรวมต่อสังคม ก็คือความเป็นอยู่ในสังคมแอ่งสวนทางกับการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ เยาวชนรุ่นต่อไปที่มีปัญหารวมทั้งการใช้ความรุนแรงมากขึ้น ความเจ็บป่วยทางจิตพบสูงขึ้น และสังคมไทยจะอ่อนแอลง

สุกัญญา สดศรี (2560) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว นั้น มีทั้งผลกระทบที่มีต่อตัวบุคคลที่ถูกกระทำไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย ทางจิตใจ และพฤติกรรม รวมไปถึงผลกระทบต่อครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจากครอบครัวที่มีพฤติกรรมรุนแรงจะไม่สามารถทำหน้าที่ครอบครัวได้ดี เพราะสัมพันธภาพ ระหว่างสมาชิกในครอบครัวถูกทำลาย บุคคลที่เป็นหัวหน้าหรือเสาหลักของครอบครัว คือ สามีภรรยา หรือพ่อแม่ ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้ ครอบครัวไม่สงบสุข ขาดความรัก ขาดความอบอุ่น ขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดความสามัคคีและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นเหตุให้เกิดการแตกร้าง ครอบครัวในลักษณะนี้จะไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างปกติในสังคมและในที่สุดก็จะแตกและแยกทางกันไป และสิ่งสุดท้ายคือผลกระทบต่อสังคม พฤติกรรมรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อทั้งความสันติสุขและเศรษฐกิจของสังคม ทั้งยังเป็นปัญหาเรื้อรังถ่ายทอดถึงคนรุ่นหลังได้อีก จึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง ที่สังคมต้องเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจนตระหนักถึงความรุนแรงและพร้อมใจกันทุกฝ่าย เพื่อดูแลป้องกัน ไม่ให้ปัญหาเกิดมากขึ้นในอนาคต ผลกระทบที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

สุวิมล แซ่อึ้ง (2547 อ้างถึงใน ฤพินทร โลหนุต, 2565) อธิบายผลกระทบของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว มีได้ทั้งต่อเหยื่อที่ถูกทำร้ายโดยตรง ต่อครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม ดังนี้

1) ผลต่อบุคคลที่ถูกทำร้าย

1.1) ผลต่อภรรยาที่ถูกสามีทำร้าย

ผลทางร่างกาย มีตั้งแต่บาดเจ็บเล็กน้อยจนถึงบาดเจ็บมากหรือเสียชีวิต การบาดเจ็บเล็กน้อย เช่น ฟกช้ำ บวม เจ็บ บาดเจ็บมาก เช่น กระดูกหัก ที่พบบ่อยคือ ตั้งจุมูก กราม แขน อวัยวะภายในชำรุดหรือฉีกขาด บาดเจ็บสาหัสต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล พบได้ร้อยละ 10 และที่เสียชีวิตเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ก็พบได้บ่อยขึ้น

ผลทางจิตใจ มีตั้งแต่อาการหวดกลัว ขาดความเชื่อมั่นในตนเองเสียสุขภาพจิต อับอายไม่กล้าสู่หน้าเพื่อนบ้าน พยายามฆ่าตัวตายเพื่อหนีความทารุณซ้ำซาก บางรายมีอาการวิกลจริต

1.2) ผลต่อสามีที่ถูกภรรยาทำร้าย

ผลทางร่างกาย ส่วนใหญ่การบาดเจ็บที่เกิดจากอาวุธ เพราะสตรีไม่สามารถสู้ชายได้ด้วยพลังกำลัง ฉะนั้นอาการบาดเจ็บที่พบจึงมีรุนแรง การทำร้ายส่วนใหญ่เกิดจากการสะสมของความโกรธ หรือความเครียดที่รุนแรงจนทนไม่ได้รับการบาดเจ็บที่พบ ได้แก่ ร่องรอยการตีแทง ฟัน ยิง หรือตัดอวัยวะ อวัยวะที่ถูกตัดบ่อยคือองคชาติ

ผลทางจิตใจ ได้แก่ ความเจ็บใจ อาการหวาดผวา ไม่ไว้วางใจ โกรธแค้นขาดความเชื่อมั่นในตนเอง โดยเฉพาะรายที่ถูกตัดองคชาติหลายรายหนีหน้าไปจากสังคม เช่น ไปบวช

1.3) ผลต่อเด็กที่ถูกทารุณในครอบครัว

1.3.1) ผลของการทารุณทางร่างกาย

ผลทางร่างกาย ตามร่างกายพบบาดแผลลักษณะเป็นบาดแผลที่เกิดจากการตั้งใจกระทำมิใช่อุบัติเหตุ เช่น พบรอยฟกช้ำ เขียวระยະต่างๆ ตามบริเวณต่าง ๆ ของร่างกาย รอยไหม้แปลก ๆ จากสิ่งต่าง ๆ เช่น จากบุหรี่จี้ จากเตารีดนาบ จากน้ำร้อนลวกมือ-เท้า รอยแผลเป็นทั้งเก่าและใหม่ตามผิวหนังทั่วไป กระดูกหักที่ปรากฏในหลายที่หรือหักในลักษณะบิด ฟันหัก ปากแตก ริมฝีปากฉีกขาด อวัยวะภายในชำรุด ฉีกขาด เลือดออกในช่องท้อง หรือในกะโหลกศีรษะ เด็กเติบโตไม่สมอายุขาดสารอาหาร

ผลทางจิตใจและพฤติกรรม แสดงอาการหวาดกลัวเมื่อพ่อแม่หรือผู้ใหญ่เข้ามาใกล้หรือสัมผัส ตัวเด็กเกิดพฤติกรรมถดถอย เช่น ปัสสาวะรดที่นอน พัฒนาการทางภาษาช้า บางรายมีพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นอันธพาล รังแกและทำร้ายคนอื่น โดยเฉพาะคนที่อ่อนแอกว่าหรือสัตว์ บางรายทำร้ายตนเอง มีปัญหาการเรียน และการสัมพันธ์กับผู้อื่น สมาธิสั้น เรียนไม่ดีไม่ยอมกลับบ้าน หนีออกจากบ้าน

1.3.2) ผลของการถูกทารุณทางจิตใจ

ผลทางร่างกาย โดยมากเป็นการถูกทอดทิ้ง ไม่ดูแล ผลทางร่างกายที่พบบ่อยคือเด็กเติบโตไม่เต็มร่างกายเสื้อผ้าสกปรก ลักษณะขาดอาหารและหิวอยู่เสมอ อ่อนเพลียมีรอยฟกช้ำดำเขียว และแผลเป็นทั้งเก่าและใหม่ทั่วไปตามร่างกาย ฟันผุเจ็บป่วยบ่อยและไม่ได้ได้รับการรักษา

ผลทางจิตใจและพฤติกรรม เด็กรู้สึกตนเองไร้ค่า ซึมเศร้า หงุดหงิด แยกตัว ขาดโรงเรียนบ่อย เรียนไม่ดี การกินการนอน การพูดมีปัญหา โดยเฉพาะในเด็กเล็กมีพฤติกรรมผิดปกติ เช่น ขอบกั๊กเล็บ โยกตัว แกะสะเก็ดแผล ดื้อรั้น ชอบทำลาย ปัสสาวะรดที่นอน อุจจาระราด เด็กโตใช้สารเสพติด ประพฤติตัวเป็นอันธพาล หนีออกจากบ้าน

1.3.3) ผลของการถูกล่วงเกินทางเพศ

ผลกระทบจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับอายุเด็ก ระยะเวลาที่ถูกล่วงเกิน และวิธีการที่จะถูกล่วงเกิน ถ้าถูกใช้กำลังบังคับ หรือกระทำความรุนแรงก็จะมีผลรุนแรงกว่าการถูกล่อลวงหรือให้สินบนให้เด็กยอมเอง

ผลทางร่างกาย การตรวจพบหรืออาการผิดปกติจะมีมากขึ้นอยู่กับอายุเด็กและระยะเวลาการเกิดเหตุบางรายอาจไม่พบอะไรผิดปกติเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเหตุเกิดมาแล้วเกิน 2-3 วัน ถ้าเหตุเพิ่งเกิดอาจพบอวัยวะเพศและ/หรือทวารหนัก บวมช้ำ ฉีกขาด เจ็บมีเลือดออก เดินลำบาก นั่งลำบาก ปัสสาวะเจ็บ กลั้นอุจจาระได้ไม่ดี ในรายที่เกิดซ้ำซากอาจตั้งครภ์เป็นกามโรค ติดเชื้อทางเดินปัสสาวะ และระบบสืบพันธุ์บ่อย เจ็บคอเรื้อรังที่อธิบายไม่ได้ร่างกายซูบผอมเพราะเบื่ออาหาร

ผลทางด้านจิตใจผลทางจิตใจคล้ายการถูกทารุณทางกายแต่รุนแรงกว่า เพราะเด็กจะรู้สึกถูกลักหลังโดยคนที่เด็กรักนับถือและไว้วางใจ ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจผู้ใหญ่อื่น ๆ ไปด้วย มีอาการกลัว วิทก ซึมเศร้า รู้สึกผิดและอับอาย บางรายมีอาการโกรธและเป็นปฏิกิริยาตื่นกลัวอย่างไม่สมเหตุผล เบื่ออาหาร นอนไม่หลับฝันร้าย พฤติกรรมถดถอย พฤติกรรมทำร้ายหรือต้องการทำร้ายตนเอง เด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศหลายคนรู้สึกว่าตัวเองถูกทำลายและไม่มีค่าอีกต่อไป มีปัญหาการเรียน บางรายหนีออกจากบ้าน ซึ่งพบได้บ่อยในเด็กโตหรือวัยรุ่น เพื่อหนีจากปัญหา เด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศบางรายแสดงพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กชายจะพยายามทำกับเด็กอื่นอย่างที่ตนถูกกระทำและมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศเกินอายุ

2) ผลต่อครอบครัว

ครอบครัวที่มีพฤติกรรมรุนแรงในครอบครัวจะไม่สามารถทำหน้าที่ครอบครัวได้ เพราะสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวถูกทำลายบุคคลที่เป็นหัวหน้าเป็นหลักของครอบครัว คือ สามี ภรรยา หรือพ่อแม่ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้ครอบครัวไม่สงบสุขเห็นทางขาดความรักความสามัคคีและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน แต่ครัวครอบครัพลักษณะนี้จะไม่สามารถดำเนินอยู่อย่างปกติในสังคมได้ในที่สุดก็จะแตกสลายและแยกทางกันไป

3) ผลต่อสังคม

พฤติกรรมรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อทั้งความสันติสุขและเศรษฐกิจของสังคม ทั้งยังเป็นปัญหาเรื้อรังถ่ายทอดถึงคนรุ่นหลังได้อีก จึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่สังคมต้องเข้าใจปัญหาอย่าง ชัดเจน ตระหนักถึงความรุนแรงและพร้อมใจกัน ทุกฝ่าย เพื่อดูแลป้องกันมิให้ปัญหาเกิดมากขึ้นในอนาคต

การทะเลาะเบาะแว้ง ด่าทอ ทุบตีกันในครอบครัว รบกวนเพื่อนบ้าน และความสงบสุขของชุมชน ผลต่อเศรษฐกิจก็ประมาณค่ามิได้ถ้ารวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการแก้ปัญหาี้ รวมการสูญเสียด้านผลผลิตต่างๆ ที่อาจจะเกิดจากผู้กระทำรุนแรงและผู้ถูกกระทำรุนแรง

เด็กเร่ร่อน นอกจากจะเป็นภาพลักษณ์ดีของสังคมและประเทศชาติแล้วเด็กเหล่านี้ แทนที่จะศึกษาเล่าเรียน ทำหน้าที่การงานเป็นกำลังพัฒนาประเทศชาติกลับเป็นผู้สร้างปัญหาสังคมมากมาย ทั้งต่อตนเองและเพื่อนร่วมสังคม รัฐต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลและค่าใช้จ่ายมากมายเพื่อแก้ปัญหา

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้นส่งผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว แต่ยังส่งผลกระทบต่อสังคม ซึ่งครอบครัวนั้นเป็นสถาบันที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคมและประเทศชาติ การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจึงนับเป็นสิ่งที่สำคัญที่ภาครัฐต้องให้ความจริงจัง อีกทั้งต้องมีการร่วมดำเนินการกับทุกภาคส่วนในสังคมอีกด้วย เพื่อหยุดกระบวนการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น

2.2 แนวคิดการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment)

2.2.1 ความหมายของการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment)

การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ทั้งในระดับบุคคล กลุ่มและชุมชน ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

Rappaport (1984) การเสริมสร้างพลังอำนาจ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้คน กลุ่มคนและชุมชนมีความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

Gibson (1991) กล่าวถึงการเสริมสร้างพลังอำนาจว่า เป็นแนวคิดที่อธิบายกระบวนการทางสังคม การแสดงถึงการยอมรับและชื่นชม การส่งเสริม การพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถของบุคคลในการตอบสนองความต้องการของตนเองและแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมถึงความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีวิตเพื่อให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองและรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจสามารถควบคุมความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตของตนเองได้

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548, น. 56, อ้างถึงใน ระพีพรรณ คำหอม, 2551) ได้ให้ความหมาย การเสริมพลัง (Empowerment) หมายถึงการที่มนุษย์อยู่ในฐานะที่จะตัดสินใจเลือกโดยอิสระ อันหมายความว่าไปถึง การมีวิถีชีวิตทางประชาธิปไตยที่มนุษย์สามารถจะมีบทบาทในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตนและการมีระบบเศรษฐกิจเสรี ซึ่งประชาชนปลดปล่อยจากการบังคับและระเบียบที่มากเกินไป การกระจายอำนาจในระดับที่ประชาชนมีบทบาทในการปกครอง การมีส่วนร่วมและยังหมายถึง การที่สมาชิกทุกภาคส่วน ของประชาสังคม โดยเฉพาะองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจ และดำเนินการ ให้บรรลุเป้าหมายเพื่อสังคม เมื่อเป็นเช่นนี้ การเสริมพลังจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินการ ในหลากหลายแนวทาง ตั้งแต่การลงทุนในด้านการศึกษาและสาธารณสุขซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการดำเนินการต่างๆ และร่วมรับประโยชน์อย่างเต็มที่ และหมายรวมถึงการเสริมพลังผู้หญิงและผู้ชาย สามารถแข่งขันบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกันอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

กล่าวได้ว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจหมายถึงกระบวนการที่ช่วยเหลือบุคคลในการควบคุม ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพ คุณภาพชีวิต ทัศนคติถึงศักยภาพของตน มีอิสระในการตัดสินใจ ในการควบคุม ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตของตนเอง มีความเชื่อมั่น ตระหนักในคุณค่าและความสามารถของตนและช่วยให้ บุคคลมีการปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต

2.2.2 กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ

Gibson (1993) กระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลของการเสริมสร้างพลังอำนาจ ของเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) ขั้นตอนที่ 1 การค้นพบสภาพการณ์จริง (Discovering Reality) เป็นขั้นตอนแรก เป็นการพยายามทำให้ญาติผู้ดูแลยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนตามสภาพที่เป็นจริงทำความเข้าใจข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้อง มีการตอบสนองของบุคคล 3 ด้าน คือ

1.1) การตอบสนองด้านอารมณ์ (Emotional Responses) เมื่อบุคคลรับรู้และ ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจะเกิดความรู้สึกไม่แน่ใจ วิตกกังวล กลัวโกรธ ไม่สามารถยอมรับกับปัญหาที่เกิดขึ้น ในสภาพของความเป็นจริงได้ประกอบกับความไม่เข้าใจในสภาพความยุ่งยากของปัญหา

1.2) การตอบสนองทางสติปัญญาและการรับรู้ (Cognitive Responses) เมื่อบุคคล รู้สึกสูญเสียความรู้สึกสามารถหรือไม่มั่นใจ บุคคลจะแสวงหาความช่วยเหลือจากสิ่งรอบข้างโดยการหาข้อมูล ความรู้ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจเหตุการณ์และสถานการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น มาใช้ประกอบการตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ

1.3) การตอบสนองต่อพฤติกรรม (Behavioral Responses) โดยบุคคลจะรับรู้และ ตระหนักว่าการดูแลตนเองเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของตน บุคคลมองปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่ดีทำความเข้าใจ กับปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกิดความเข้าใจชัดเจนและตระหนักถึงความสำคัญของตนเองใช้ประสบการณ์ แก้ปัญหาที่ผ่านมาประยุกต์กับสถานการณ์ใหม่ และจะเริ่มเปลี่ยนความคิด พยายามปรับตัวในแง่ดี

2) ขั้นตอนที่ 2 การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical Reflection) ทบทวน เหตุการณ์และสถานการณ์อย่างรอบคอบ การพิจารณาอย่างมีวิจารณ์ญาณเพื่อให้เกิดมุมมองใหม่ ให้เกิดความเข้าใจชัดเจนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ในขั้นนี้จะช่วยให้เกิดการ พัฒนา ความรู้สึกมีพลังอำนาจในการควบคุมตนเอง (A Sense of Personal Control) ช่วยให้บุคคลมีการพัฒนา

ตระหนักถึงความสามารถ ความถูกต้องของตนเอง เกิดความรู้สึกมั่นใจในความรู้การตัดสินใจ ทักษะของตนเอง ในการตัดสินใจ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญนำไปสู่การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสม และช่วยให้บุคคลมีการรับรู้ถึงพลังอำนาจในตนเอง

3) ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อควบคุมและจัดการกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในขั้นตอนนี้บุคคลจะตัดสินใจเลือกวิธีการปฏิบัติที่ตนเองคิดว่าเหมาะสมและดีที่สุด ซึ่งบุคคลจะมีทางเลือกหลายวิธีการขึ้นอยู่กับทางเลือกหาแนวทางแก้ไขปัญหามองบุคคล ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

3.1) เป็นวิธีที่แก้ปัญหาให้แก่ตนเอง

3.2) สอดคล้องกับการดูแลรักษาของทีมงานสุขภาพ

3.3) ได้รับความเอาใจใส่และสามารถตอบสนองความต้องการของตนเอง

3.4) ผ่านการร่วมปรึกษาและได้รับการยอมรับจากทีมงานสุขภาพ

3.5) เป็นวิธีที่สร้างความยอมรับ และสามารถเปิดกว้างในการที่ผู้อื่นจะนำไปใช้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

4) ขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (Holding on) ถือเป็นข้อผูกพันในการปฏิบัติในระยนี้เมื่อพบว่า การปฏิบัติตามทางเลือกที่ได้นำไปปฏิบัติแล้วเกิดประสิทธิภาพหรือประสบความสำเร็จ บุคคลก็จะรู้สึกมั่นใจ รู้สึกมีพลังอำนาจมีความสามารถและจะคงไว้ซึ่งพฤติกรรมการแก้ปัญหานั้นสำหรับใช้ในครั้งต่อไป

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู (Parenting Style)

การเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตครอบคลุมถึงการแนะนำสั่งสอน ฝึกฝนให้เด็กเป็นคนที่มีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย ควบคุมตนเองได้ การอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงมีผลต่อพฤติกรรมในอนาคต ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูไว้ ดังนี้

2.3.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

Bandura, A. (1977) นำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่อธิบายว่ามนุษย์เรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ ผ่านการสังเกตผู้อื่น แทนที่จะเรียนรู้เพียงจากประสบการณ์ตรงของตนเองเท่านั้น หลักการสำคัญของทฤษฎีมีดังนี้

1) การเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) : มนุษย์สามารถเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ได้โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น (ตัวแบบหรือโมเดล) โดยไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์ตรงหรือการเสริมแรงโดยตรง

2) กระบวนการทางปัญญา (Cognitive Processes) : การเรียนรู้ไม่ได้เป็นเพียงการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางปัญญา ความคาดหวัง และความเชื่อของบุคคล

3) การเสริมแรงทางอ้อม (Vicarious Reinforcement) : บุคคลสามารถเรียนรู้จากการสังเกตผลที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น ถ้าเห็นว่าพฤติกรรมนั้นได้รับการเสริมแรง ก็มีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมนั้น

4) การกำกับตนเอง (Self-regulation) : มนุษย์มีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองผ่านการตั้งมาตรฐาน การประเมินตนเอง และการให้รางวัลหรือลงโทษตนเอง

5) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) : ความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับความสามารถของตนในการกระทำสิ่งต่างๆ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม แรงจูงใจ และความพยายาม Bandura แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ทางสังคมมีความสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพ การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทฤษฎีนี้ได้สร้างพื้นฐานสำหรับวิธีการบำบัดหลายรูปแบบ รวมถึงการเรียนรู้จากตัวแบบ (Modeling Therapy) และมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางในด้านจิตวิทยา การศึกษา และการสื่อสารมวลชน

สุมน อมรวิวัฒน์ (2537 อ้างถึงใน บุญเรือน ชินวรกร และคณะ, 2561) ได้ให้ความหมายการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง ลักษณะวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้ปกครองใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก ดูแลเด็กอบรมสั่งสอนเด็กและมีปฏิสัมพันธ์ต่อเด็ก รวมทั้งการปฏิบัติตนของผู้ปกครอง ความคิดเห็นของผู้ใหญ่เกี่ยวกับเด็ก ตลอดจนสื่อกิจกรรม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

เกศรินทร์ ทารี (2556) การอบรมเลี้ยงดู เป็นกระบวนการที่ได้จากการปลูกฝังจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก เป็นการพัฒนาทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยผ่านการเลี้ยงดูทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2.3.2 รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู

หทัยา ขอสันติวิวัฒน์ (2564) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ดังนี้

แนวคิด	รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
Baumrind (1971); Maccoby and Martin (1983)	1. แบบเอาใจใส่ (Authoritative Parenting Style) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาสนับสนุนให้เด็กมีการพัฒนาการ ตามวุฒิภาวะของเด็ก โดยที่บิดามารดาจะอนุญาต ให้เด็กมีอิสระตามควรแก่วุฒิภาวะ แต่ในขณะเดียวกันบิดามารดาจะกำหนดขอบเขตพฤติกรรมของเด็ก และกำหนดให้เด็กเชื่อฟังและปฏิบัติตาม แนวทางที่บิดามารดากำหนดไว้อย่างมีเหตุผล ถึงแม้บิดามารดาจะมีการเรียกร้องสูง แต่ในขณะเดียวกันก็ให้ความรักความอบอุ่นและใส่ใจต่อเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง รับฟังเหตุผลจากเด็กและสนับสนุนให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจเรื่องต่างๆ ของครอบครัว 2. แบบควบคุม (Authoritarian Parenting Style) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดา มีความเข้มงวดเรียกร้องสูง แต่ไม่ตอบสนองความต้องการของเด็ก โดยสิ้นเชิง มีการจัดระบบ การควบคุมและวางกฎเกณฑ์ให้เด็กปฏิบัติตามอย่างเข้มงวด โดยมีการอธิบายน้อยมาก หรือไม่มีเลย เด็กต้องยอมรับในคำพูดของบิดามารดาว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมเสมอ มีการใช้อำนาจควบคุม โดย วิธีบังคับ และลงโทษเมื่อเด็กไม่ทำตามความคาดหวังของบิดามารดา บิดามารดามักห่างเหิน และปฏิเสธเด็ก

แนวคิด	รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
	3. แบบตามใจ (Permissive Parenting Style) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่ บิดา มารดา ปล่อยให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ตามการตัดสินใจของเด็กโดยไม่มีการกำหนดขอบเขต ใช้การลงโทษน้อยไม่เรียกร้องหรือควบคุมพฤติกรรมเด็ก เด็กสามารถแสดงออก ซึ่งความรู้สึกและอารมณ์ได้อย่างเปิดเผย บิดา มารดาอาจให้คำปรึกษา หรือ พยายามใช้เหตุผลกับเด็ก แต่ไม่มีอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก บิดามารดาจะให้ความรัก ความอบอุ่นและตอบสนองความต้องการของเด็กเสมอ 4. แบบทอดทิ้ง (Uninvolved Parenting Style) เป็นการอบรม เลี้ยงดูที่ บิดา มารดาไม่ให้ความสนใจหรือตอบสนอง ความต้องการของเด็ก ให้การดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กน้อยมาก บิดา มารดากลุ่มนี้จะเพิกเฉยต่อเด็กพอๆ กับไม่เรียกร้องหรือวางมาตรฐานพฤติกรรมใดๆ ให้เด็กปฏิบัติ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะบิดา มารดาปฏิเสธเด็กแต่แรก หรือหมกมุ่นอยู่กับปัญหา และความกดดันในชีวิตประจำวันจนไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่เด็ก
ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528 อ้างถึงใน รุ่งรัตน์ สุขเดช, 2563)	1. แบบรักสนับสนุน คือ การที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อบุตรด้วยความรักเอาใจใส่ทุกซ่ซุซ มีความใกล้ชิดและทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับบุตร ให้ความสนับสนุนแก่บุตรในสิ่งที่ต้องการทุกอย่าง 2. แบบให้เหตุผล คือ การที่พ่อแม่อธิบายเหตุผลให้กับบุตรเมื่อต้องการขัดขวางกับสนับสนุนบุตร พ่อแม่มีการลงโทษและให้รางวัลแก่บุตร อย่างเหมาะสมมากกว่าใช้อารมณ์ 3. แบบลงโทษทางจิตใจ คือ การที่พ่อแม่ว่ากล่าวตีดையุตรเมื่อบุตรกระทำความผิด ชูว่าจะไม่รัก ตัดสิทธิ์เด็กที่เคยได้รับเมื่อบุตรมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 4. แบบควบคุม คือ การที่พ่อแม่ออกคำสั่งให้บุตรทำตาม และคอยควบคุมอย่างใกล้ชิดว่าบุตรจะทำหรือไม่ ถ้าบุตรไม่ทำจะลงโทษ 5. แบบให้พึ่งตนเองเร็ว คือ การที่พ่อแม่ให้โอกาสบุตรทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งพ่อแม่จะเป็นผู้แนะนำและช่วยฝึกฝนบ้าง

แนวคิด	รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
วงศ์เดือน สายสุวรรณ (2546)	1. แบบสนใจดูแลหรือใช้อำนาจอย่างมีเหตุผล (Supportive or Authoritative Parenting) หมายถึง การที่บิดามารดารั้วกฎเกณฑ์ให้บุตรปฏิบัติตาม พร้อมทั้งปฏิบัติต่อบุตรด้วยความรักความอบอุ่น โดยส่งเสริมให้กำลังใจและให้การยอมรับในตัวบุตร 2. แบบปกป้องคุ้มครองมากเกินไป (Overinvolve or Overprotection Parenting) หมายถึง การที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยความเข้มงวดกวดขันใช้อำนาจคุ้มครอง ควบคุม และก้าวร้าวในวิถีชีวิตของบุตรโดยไม่ให้เกียรติ หรือให้การยอมรับในตัวบุตร 3. แบบปฏิเสธทอดทิ้ง ปล่อยปละละเลย (Rejection Parenting) หมายถึง การที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยการลงโทษ แสดงความรู้สึกเย็นชา ละเลยไม่ใส่ใจ ไม่สนับสนุนให้คำแนะนำช่วยเหลือ และไม่แสดงออกถึงการให้ความรักความอบอุ่น
Perris et al. (1980)	1. แบบเอาใจใส่ดูแล (Supportive or Authoritative style) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความอบอุ่น และความผูกพันใกล้ชิด รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมและการยอมรับ 2. แบบปฏิเสธทอดทิ้ง (Reject style) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้การลงโทษและไม่ให้ความรักความอบอุ่น ไม่สนใจและไม่ยอมรับเด็ก 3. แบบปกป้องคุ้มครองมากเกินไป (Overinvolved or Overprotection style) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูแบบไม่让孩子รับอิสระในการกระทำและการตัดสินใจ พ่อแม่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับทุกเรื่องและเด็กต้องปฏิบัติตามสิ่งที่พ่อแม่กำหนดเด็กจะถูกควบคุมและให้การช่วยเหลือตลอดเวลา

สรุป จากการศึกษาแบบของการอบรมเลี้ยงดูเห็นได้ว่าแม้จะมีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูหลายรูปแบบ อาทิ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง ซึ่งในหนึ่งครอบครัวอาจมีการใช้รูปแบบการเลี้ยงดูมากกว่าหนึ่งรูปแบบในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theories)

Bandura Albert ผู้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theories) ได้กล่าวถึงพฤติกรรม การเรียนรู้ของมนุษย์ผ่านทางตัวแบบ (Model) ในหลายลักษณะ เช่น บุคคลจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวเมื่อดูตัวแบบ ของความก้าวร้าวรุนแรง หรือพฤติกรรมด้านศีลธรรมและจิตสำนึกด้านศีลธรรม หากได้รับอิทธิพลจาก การสังเกตและการเป็นแบบอย่างที่ดี แนวคิดนี้จึงเชื่อในอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ผ่านการรับรู้ของบุคคล ที่สำคัญ คือแบนดูรา ได้อธิบายพฤติกรรมของบุคคลว่าเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอก โดยการตอบสนองถูกเรียนรู้ ผ่านการเลียนแบบอย่างด้วยการเสริมแรง (Reinforcement) ซึ่งพฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้ม ที่จะแสดงพฤติกรรมซ้ำ ๆ นั้นมากขึ้น โดยการเสริมแรงมี 2 ประเภท คือ การเสริมแรงทางบวก เช่น การให้ใน สิ่งที่น่าพอใจหรือเป็นที่พิเศษ และการเสริมแรงทางลบ เช่น การถอดถอนรางวัลหรือสิ่งที่ควรได้ จากแนวคิดนี้ ทำให้อิทธิพลของครอบครัวและสิ่งแวดล้อมจึงมีอิทธิพลต่อบุคคลในครอบครัวต่อการเรียนรู้และการมีพฤติกรรม ไปในทางใดทางหนึ่งแนวคิดนี้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว เนื่องจากครอบครัวถือเป็นสถาบันทางสังคม ที่ประกอบด้วยสมาชิกที่เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ดังนั้น จึงมีโอกาสดังกล่าวที่เด็กจะได้เรียนรู้ประสบการณ์ความรุนแรง จากคนในครอบครัว

แบนดูรายังได้เสนอโมเดลตัวกำหนดซึ่งกันและกัน (Reciprocal Determinism Model) โมเดลนี้กล่าวว่า บุคคล พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อมส่งผลซึ่งกันและกัน บุคคลก็คือสิ่งมีชีวิตที่มีทั้งความเชื่อ ความคิด หรือแม้แต่ ลักษณะทางกายภาพของบุคคล ที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมที่เข้ามาปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่น บุคคลอื่นมีปฏิสัมพันธ์ ที่แตกต่างกันถ้าลักษณะทางกายภาพแตกต่างกัน และมีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกด้วย เช่น ความเชื่อ ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้พฤติกรรมที่แสดงออกแตกต่างกัน พฤติกรรมที่แสดงออกก็มีผลย้อนกลับมาหาบุคคล หรือ ถ้าตั้งใจเรียน ก็มีความคาดหวังว่าจะได้ผลการเรียนดี สิ่งแวดล้อมก็มีผลย้อนกลับมาหาบุคคล หรือ โรงเรียนสอนให้ นิสิตรักการต่อสู้ผู้ใหญ่ สิ่งแวดล้อมก็มีผลต่อพฤติกรรม จะเห็นว่าบุคคล พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพล ซึ่งกันและกัน แตกต่างจากทฤษฎีการเรียนรู้เน้นพฤติกรรมที่เน้นเฉพาะพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น กระบวนการหนึ่งที่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสามปัจจัยนี้ ก็คือการเรียนรู้ผ่านการสังเกต การเรียนรู้รูปแบบนี้ เป็นกระบวนการที่บุคคลนำทักษะวิธีการหรือความเชื่อมาจากผู้อื่นโดยไม่จำเป็นต้องได้รับการเสริมแรง กระบวนการเรียนรู้ผ่านการสังเกตนี้จะผ่านกระบวนการสี่ขั้นตอน คือ ความใส่ใจ (Attention) ต่อตัวแบบ การเก็บจำ (Retention) พฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกมา การแสดงออก (Production) สิ่งมีชีวิตจะแสดงออก พฤติกรรมหากมีโอกาส หรือมีความสามารถในการแสดงออกพฤติกรรมนั้น และแรงจูงใจ (Motivation) ที่ส่งผล ให้พฤติกรรมนั้นเกิดหรือไม่เกิด หรือส่งผลให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่ต่อไปหรือไม่ Bandura พิสูจน์ทฤษฎีนี้โดยการ ทดลองแบ่งเด็กเป็นสามกลุ่ม ให้เด็กดูตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว โดยมีผลของการกระทำที่ต่างกัน สามแบบ แบบที่ 1 ตัวแบบได้รับรางวัล แบบที่ 2 ตัวแบบได้รับการตีเตียน และแบบที่ 3 ตัวแบบไม่ได้รับรางวัล หรือการตีเตียน จากนั้นให้เด็กเข้าไปในห้องที่มีสิ่งแวดล้อมคล้ายกับที่ตัวแบบได้อยู่ แล้วผู้วิจัยจะสังเกตผ่าน กระจกทางเดียว ดูว่าเด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากน้อยเพียงใด ผลปรากฏว่าเด็กในกลุ่มที่ตัวแบบได้รับรางวัล และตัวแบบไม่ได้รับรางวัลหรือการตีเตียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวในห้องทดลองสูงกว่าเด็กในกลุ่มที่ตัวแบบได้รับ

การติเตียน จะเห็นว่าตัวแบบถือเป็นสิ่งสำคัญทำให้เกิดการเรียนรู้ของสิ่งมีชีวิต ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม มีประโยชน์ในการอธิบายหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบตนเอง (Self-monitoring) การควบคุมตนเอง ในการเรียน (Self-regulatory Learning) ความเชื่อในความสามารถของตน (Self-efficacy) สิ่งเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในโรงเรียนหรือบริบทอื่น ๆ โดยทั่วไป

Nelson, D. L., & Quick, J. C. (1997) กล่าวว่าการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์โดยการเรียนรู้อาจเริ่มขึ้นจากกระบวนการคิด หรือการรับรู้ในสิ่งใด ๆ และพัฒนามาเป็นความรู้ ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่ามีการเรียนรู้ และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นก็คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั่นเอง

2.5 นโยบาย ยุทธศาสตร์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ.2562 โดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ คือ

(1) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีการกำหนดฐานความผิดอาญาที่ไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการลดการกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ประสงค์ให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำ

(2) หน้าที่และอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบัน

(3) ไม่มีบทบัญญัติในการบูรณาการความร่วมมือกันทุกภาคส่วนในการแก้ปัญหา

(4) เกิดความซ้ำซ้อนกับการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา สมควรยกเลิกความผิดอาญาฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว

(5) ปรับปรุงมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัวให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีแก่บุคคลในครอบครัว

(6) กำหนดมาตรการในการส่งเสริม พัฒนา และคุ้มครองสถาบันครอบครัว เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(7) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม

(8) คุ้มครองป้องกันบุคคลในครอบครัวจากการกระทำความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม และกำหนดให้มีการบำบัด พ้นฟู และเยียวยาผู้ถูกกระทำดังกล่าว

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 มุ่งหมายอุดช่องว่างที่เป็นข้อด้อยปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามกฎหมายเดิมในทุกเรื่อง โดยเฉพาะการยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นผลให้ความผิดอาญาฐานความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่กำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้และบทบัญญัติที่กำหนดให้

มาตรา 295 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเป็นความผิดอันยอมความได้ เพราะบทบัญญัติดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการตีความกฎหมายว่ามุ่งคุ้มครองสิทธิและให้โอกาสผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมากกว่าผู้ถูกระทำ ซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงถึงปัญหาความเสมอภาคของบุคคลในทางกฎหมายทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่อาจบรรลุเจตนารมณ์ นอกจากการอุดช่องว่างที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของกฎหมายเดิมแล้ว กฎหมายนี้จะปกป้องและคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้ปราศจากการกระทำความรุนแรงต่อกันได้มากกว่าและดีกว่ากฎหมายเดิมด้วยเนื้อสาระที่สำคัญคือ

(1) ยังคงหลัก Domestic Violence ไว้ในกฎหมาย โดยกำหนดให้การกระทำความผิดอาญาที่บุคคลในครอบครัวกระทำต่อกันไม่ว่าจะเป็นหรือน่าจะเป็นอันตรายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพชื่อเสียง หรือเสรีภาพ เป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และยังกำหนดให้การกระทำที่ไม่เป็นความผิดทางอาญา แต่เป็นการบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้กระทำการหรือไม่กระทำการใดโดยมิชอบเป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวด้วย ซึ่งสามารถใช้มาตรการทางอาญาและมาตรการในการคุ้มครองสวัสดิภาพควบคู่กันไป

(2) ทำให้เกิดดุลยภาพในทางกฎหมายเพื่อการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว โดยกำหนดทั้งมาตรการป้องกันและมาตรการแก้ไข กล่าวคือ ในมาตรการป้องกันได้นำหลักการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวที่มีเนื้อหาครอบคลุมวงจรชีวิตครอบครัว (Family Life Cycle) ส่วนมาตรการแก้ไขมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามโปรแกรมการบำบัดให้เหมาะสมกับลักษณะการกระทำความรุนแรงในครอบครัวและเมื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นสาเหตุให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวได้ครบถ้วนจะได้รับประโยชน์ในทางคดีอาญา แต่หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพศาลสามารถสั่งขังได้ ซึ่งเรื่องดังกล่าวไม่มีในกฎหมายเดิม

(3) สร้างกลไกการทำงานทั้งระดับชาติ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น และบูรณาการความร่วมมือโดยกำหนดให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวและการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว อีกทั้งกำหนดหน้าที่และอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ชัดเจนรองรับการดำเนินการตามกฎหมายทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหครอบครัว

(4) นำหลักการกระทำครั้งเดียวต้องรับผิดชอบสองทางมาใช้บังคับ กล่าวคือ บุคคลในครอบครัวคนใดกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อกัน จะต้องถูกดำเนินคดีทางอาญาต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาและต้องถูกดำเนินการเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระและสร้างความยากลำบากต่อผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมาก ยิ่งจะทำให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเกรงกลัวและยับยั้งมิให้เกิดการกระทำ

(5) นำหลักการร้องทุกข์และกล่าวโทษมาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวมากกว่าเดิม ตามที่กำหนดว่าผู้ใดพบเห็นหรือทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัวให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีทั้งบุคคลที่รัฐมนตรีแต่งตั้ง และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยการแจ้งดังกล่าวมีผลเป็นการกล่าวโทษในทางอาญาได้หากการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดิน เช่น การทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ซึ่งจะทำให้ตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพได้อย่างทันทีโดยไม่ต้องรอให้ผู้เสียหายร้องทุกข์

(6) ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่ประสงค์จะดำเนินคดีอาญา ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ยังสามารถดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ชัดเจนขึ้น

(7) ใช้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการกำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัวให้เหมาะสมกับลักษณะของการกระทำความรุนแรงในครอบครัวของแต่ละบุคคล ซึ่งศาลสามารถพิจารณาสั่งได้ตามกฎหมายนี้และกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว โดยมีพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้บังคับให้เป็นไปตามคำสั่งพร้อมรายงานผลการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวต่อศาลที่ออกคำสั่ง

(8) ให้สิทธิพิเศษต่อผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ได้กระทำอันเนื่องมาจากตนเองถูกกระทำด้วยความรุนแรงหรือถูกกระทำโดยมิชอบซ้ำกันอย่างต่อเนื่องจนเป็นเหตุให้เกิดความกระทบกระเทือนร่างกายหรือจิตใจอย่างรุนแรง (Battered Woman Syndrome) สามารถนำสืบเพื่อพิสูจน์การกระทำดังกล่าวได้และหากเป็นจริงตามที่อ้าง ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้

(9) กำหนดในบทเฉพาะกาลให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่คดีถึงที่สุดให้จำคุกและถูกลงโทษจำคุก สามารถยกข้ออ้างตามหลัก Battered Woman Syndrome เพื่อให้ศาลไต่สวนและพิจารณาแก้ไขโทษเสียใหม่ได้

2.5.2 แผนปฏิบัติการด้านครอบครัว พ.ศ. 2566 – 2570

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2566) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านครอบครัว พ.ศ. 2566 - 2570 ขึ้น เพื่อเป็นกรอบขึ้นนำให้ภาคีการพัฒนานำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาสถาบันครอบครัว 5 ปีข้างหน้า โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ยุทธศาสตร์ความเท่าเทียมกันทางสังคมแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) หมายเหตุที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมเพียงพอ และหมายเหตุที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคตที่เพียงพอ เหมาะสม

แผนปฏิบัติการด้านครอบครัว พ.ศ. 2566 - 2570 จึงมีเป้าหมายในการเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง โดยมีแนวทางในการดำเนินการ 4 ด้าน ได้แก่

- 1) ส่งเสริมให้ครอบครัวมีคุณภาพ และมีความอบอุ่น มีทักษะและการเรียนรู้ของครอบครัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมถึงพ่อแม่ และผู้ปกครองสามารถเลี้ยงดูบุตรให้เติบโตสมวัย
- 2) คุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัวให้มีความปลอดภัยและมั่นคง โดยเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว ลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สร้างสังคมและชุมชนปลอดภัยสำหรับครอบครัว รวมถึงพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับครอบครัว

3) ส่งเสริมและบูรณาการภาคีเครือข่ายทุกระดับเพื่อพัฒนาสถาบันครอบครัวโดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพ กลไก และภาคีเครือข่ายในการทำงานด้านครอบครัว ผลักดันให้ท้องถิ่นมีการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวในระดับชุมชน รวมถึงผลักดันให้ทุกภาคส่วนมีนโยบาย หรือมาตรการที่สนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว

4) มุ่งเน้นการพัฒนาระบบสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายด้านครอบครัว โดยสร้างสื่อปลอดภัยสำหรับครอบครัว ส่งเสริมพัฒนาองค์ความรู้และการจัดการความรู้ด้านครอบครัว ส่งเสริมการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศด้านครอบครัวอย่างเป็นระบบรวมถึงผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว

ทั้งนี้ แผนปฏิบัติการด้านครอบครัว พ.ศ. 2566 – 2570 ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ 4 เรื่อง ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างสุขภาวะและสัมพันธภาพที่ดีของครอบครัว

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ค้ำครองและช่วยเหลือครอบครัวให้มีความปลอดภัยและมั่นคง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมและบูรณาการภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาสถาบันครอบครัว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายด้านครอบครัว

โดยยุทธศาสตร์ทั้ง 4 เรื่อง มีเป้าหมายหลัก เพื่อพัฒนาครอบครัวให้มีคุณภาพ มีสัมพันธภาพ และสุขภาวะที่ดี ครอบครัวมีหลักประกันที่มั่นคง มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มีกลไกและการบูรณาการภาคีเครือข่ายในทุกระดับเพื่อพัฒนาสถาบันครอบครัว และมีระบบสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายด้านครอบครัวที่มีประสิทธิภาพ และเอื้อต่อการทำงาน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เบญจรงค์ เคียงสุนทรา (2556) **เรื่องยุทธศาสตร์การจัดการความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทย** มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ของสังคมไทยในปัจจุบัน และยุทธศาสตร์การจัดการกับความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทย โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย ผู้นำครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร นักวิชาการ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ปฏิบัติงาน ด้านกระบวนการยุติธรรม องค์การอิสระด้านสิทธิมนุษยชนนักบวช รวม 33 คน และผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวซึ่งไม่ประสงค์จะเปิดเผยชื่ออีก 12 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 45 คน และการสำรวจด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 10 เขต ของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 คนผลการวิจัย พบว่า สาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรุนแรงภายในครอบครัว ของสังคมไทย เกิดจากเงื่อนไขหลายปัจจัย โดยกลุ่มตัวอย่างมีทัศนะว่าความรุนแรงในครอบครัว ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($X=3.57$, $S.D.=.61$) รายละเอียดประกอบด้วย 1) ด้านบุคคล ได้แก่ การขาดความพร้อมของพ่อแม่ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของคู่สมรส การติดยาเสพติด การพนัน และการนอกใจคู่สมรส การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เท่าเทียมกัน การมีประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัว การขาดความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ การเป็นพ่อแม่ที่ดีภายในครอบครัว และความผิดปกติของจิตและบุคลิกภาพ 2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาความยากจน การว่างงาน การมีหนี้สิน ยึดติดในวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ตามกระแสโลกาภิวัตน์ 3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การอยู่ในสิ่งแวดล้อม

ที่แออัดและเสียง การยั่วยุหมิ่นเหม่ของสื่อ การไม่มีเวลาให้แก่กันภายในครอบครัว 4) ด้านจิตวิทยา ได้แก่ ค่านิยมที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชาย ที่ให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง และการห่างไกลจากศีลธรรมและคุณธรรมของสมาชิกในครอบครัว ขาดการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมทั้งจากครอบครัวและสถาบันการศึกษา 5) ด้านการศึกษา ได้แก่ การขาดองค์ความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ การขาดความรู้ในการแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งด้วยสันติวิธีและการขาดความรู้ในเรื่องสิทธิมนุษยชน ส่วนยุทธศาสตร์หรือวิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัวที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พบว่า มีลักษณะเป็น “LEGAL PROCESS” ที่ประกอบด้วย 1) ด้านกฎหมาย เน้นการใช้กระบวนการหลักเกณฑ์ ทางกฎหมายเป็นหลัก แต่ยังขาดการบังคับใช้ที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลต่อการตีความ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) การนำกฎหมายไปปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ ขาดการเชื่อมต่อข้อมูลหรือกระบวนการทำงานไม่ต่อเนื่อง 3) การขาดความคุ้มครอง ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว เน้นการปลูกฝังการเสริมสร้างด้านจิตใจให้กับประชาชน และประชาสัมพันธ์ให้รับรู้ถึงกฎหมายที่คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงและบทลงโทษผู้กระทำความรุนแรง สำหรับยุทธศาสตร์การจัดการกับความรุนแรงในครอบครัวที่เหมาะสมกับสังคมไทย ควรเน้นแนวทางที่จะเกิดขึ้นภายในครอบครัว และการยุติความรุนแรงด้วยสันติวิธี โดยเน้นให้สมาชิกในครอบครัวตระหนักถึงคุณค่าซึ่งกันและกัน ด้วยการสร้างความไว้วางใจต่อกันที่จะนำไปสู่การจัดการหรือลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ในรูปแบบของ “STOP FAMILY VIOLENCE” อยู่ในระดับมาก ($X=3.99, S.D.=.64$) รวมทั้งยังพบว่า จากการวิเคราะห์ทัศนคติเกี่ยวกับสาเหตุปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ของสังคมไทย ในปัจจุบันเกิดจากภูมิหลังการเลี้ยงดูจากครอบครัวเดิมที่แตกต่างกัน อย่างสอดคล้องกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 สำหรับภูมิหลังของประชากรที่แตกต่างกัน การจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยแตกต่างกัน พบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การจัดการกับความรุนแรงในครอบครัวที่เหมาะสมกับสังคมไทยกับภูมิหลังของ ครอบครัวที่แตกต่างกัน พบว่า ตัวอย่างมีทัศนคติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงแปลผลได้ว่า ภูมิหลังของประชากรที่แตกต่างกัน ใช้การจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 และยังพบอีกว่าตัวอย่างที่เป็นเพศชายมีทัศนคติเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การจัดการกับความรุนแรงในครอบครัวที่เหมาะสมกับสังคมไทยที่สูงกว่าเพศหญิงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยยุทธศาสตร์การจัดการกับความรุนแรงในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางกับสาเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทย และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ปานวลัย ศรีราม, พระมหาสมคิด อินทร์แก้ว และรังสรรค์ วัฒนาชัยวัฒน์ (2561) **เรื่องความรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้ เพื่อศึกษาปัญหาของความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้ และเพื่อศึกษากระบวนการลดความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จำนวนทั้งสิ้น 19,688 ครอบครัว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 392 ครอบครัว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามระดับความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและดัชนีการจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น**

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้ จากผลการวิเคราะห์ระดับความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดชายแดนใต้พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย 2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาของความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้ โดยคณะผู้วิจัย จะขอเสนอแนะดังต่อไปนี้ 1) ด้านความรุนแรงทางด้านวาจา ปัญหาที่พบในด้านนี้ ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า สมาชิกในครอบครัวมักพูดจาให้เด็กน้อยใจหรือบางครั้งอาจจะเป็นพ่อแม่เองที่พูดคำไม่สุภาพกันในบ้าน หรือกับคนที่สนิทสนมโดยสันนิษฐานไปว่า ลูกได้ยินและรับฟังคำไม่สุภาพเหล่านั้น แล้วนำไปแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว 2) ด้านความรุนแรงทางด้านร่างกาย ปัญหาที่พบในด้านนี้ ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า ครอบครัวที่มีความสำคัญมากที่สุดทั้งในวัยเด็กและวัยรุ่น หากสมาชิกในครอบครัวตีเด็กทันทีเมื่อเด็กทำให้โกรธ จะหล่อหลอมให้เด็กมีพฤติกรรมไปในทางที่ก้าวร้าว และเด็กจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่สุภาพออกมา หรือเกิดพฤติกรรมเลียนแบบ จากตัวผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว 3) ด้านความรุนแรงทางด้านสังคม ปัญหาที่พบในด้านนี้ ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อเกิดความรุนแรงขึ้นในสังคม เกิดจากสมาชิกในครอบครัวที่มีความเห็นไม่ตรงกันบ่อยครั้ง เกิดผลกระทบตามมา คือ ครอบครัวหรือแม้กระทั่งตัวเด็กขาดความสงบสุขเนื่องจากการทะเลาะเบาะแว้ง การด่าทอทุบตี ทำร้ายกันในครอบครัว ซึ่งก่อความรำคาญต่อเพื่อนบ้าน 3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการลดความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้ โดยคณะผู้วิจัยจะขอเสนอแนะดังต่อไปนี้ 1) ด้านความรุนแรงทางด้านวาจา ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า พ่อแม่หรือสมาชิกในครอบครัวต้องระวังการพูดจาไม่เหมาะสม พูดจาให้เด็กน้อยใจ 2) ด้านความรุนแรงทางด้านร่างกาย ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า สมาชิกในครอบครัวควรให้ความใกล้ชิด ดูแลเอาใจใส่และอบรมสั่งสอนเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกเด็กอยู่เสมอ 3) ด้านความรุนแรงทางด้านสังคม ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อสมาชิกในครอบครัวที่มีความเห็นไม่ตรงกัน ควรปลูกฝังความรัก และความเข้าใจกันในครอบครัว พูดจอกันด้วยเหตุผล เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

หัตยา ขอสันติวิวัฒน์ (2564) **เรื่องความรุนแรงในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดา มารดา มีวัตถุประสงค์** ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดา มารดา 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลของเด็ก-ผู้เลี้ยงดูหลัก ลักษณะครอบครัวและสถานะทางเศรษฐกิจ ทักษะคิดและรูปแบบการเลี้ยงดูที่มีผลต่อการใช้ความรุนแรงในการอบรมสั่งสอนบุตรของบิดา มารดา การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากโครงการการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ.2558-2559 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ครีวเรือนที่ศึกษากระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ โดยอยู่นอกเขตเทศบาลมากกว่าในเขตเทศบาลเล็กน้อย สำหรับลักษณะส่วนบุคคลของเด็ก - ผู้เลี้ยงดูหลัก พบว่า เป็นบุตรชายมากกว่าบุตรหญิงเล็กน้อย ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 1 - 5 ปี เกือบครึ่งของผู้เลี้ยงดูหลักมีอายุอยู่ระหว่าง 26 - 35 ปี และระดับการศึกษาของผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า ในส่วนของลักษณะครอบครัวและสถานะทางเศรษฐกิจ พบว่า การครองคู่ของบิดา มารดา ส่วนใหญ่มีคู่ครองคนเดียว การปกครองบุตรส่วนใหญ่เป็นแบบเลี้ยงคู่ กล่าวคือมีทั้งบิดา มารดา เป็นผู้ปกครอง ในครัวเรือนที่เด็กอาศัยอยู่มีจำนวนสมาชิกโดยเฉลี่ย 5.02 คน และมีสัดส่วนของสถานะทางเศรษฐกิจที่ยากจนมาก ยากจน ปานกลาง และร่ำรวยไม่แตกต่างกันยกเว้นที่อยู่ในระดับร่ำรวยมากมีสัดส่วน

ต่ำกว่าเล็กน้อย สำหรับทัศนคติและรูปแบบการเลี้ยงดู พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีรูปแบบการเลี้ยงดูบุตรแบบเอาใจใส่มาก และผู้เลี้ยงดูหลักส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยเลยกับการทำร้ายร่างกายสมาชิกในครอบครัว ผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในการอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่า ในภาพรวมบิดา มารดาใช้ความรุนแรงไม่ว่าจะเป็นทางร่างกายหรือจิตใจในการอบรมเลี้ยงดูบุตรบ้าง โดยใช้ในระดับน้อยและระดับปานกลาง ในสัดส่วนที่พอ ๆ กัน คือประมาณร้อยละ 35 และส่วนใหญ่เป็นการใช้ความรุนแรงด้านร่างกายมากกว่าด้านจิตใจ ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงในการอบรมเลี้ยงดูบุตรทั้งโดยรวม ทางร่างกายและทางจิตใจ พบว่า ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของเด็ก-ผู้เลี้ยงดูหลักอันได้แก่ เพศและอายุของเด็ก อายุและระดับการศึกษาของผู้เลี้ยงดูหลัก มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นอายุของเด็กไม่มีอิทธิพลต่อการใช้ความรุนแรงด้านร่างกาย ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยด้านลักษณะครอบครัวและสถานะทางเศรษฐกิจ ปรากฏผลดังนี้ สถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่เด็กอาศัยอยู่มีอิทธิพลต่อทั้งการใช้ความรุนแรงในการอบรมเลี้ยงดูโดยรวม ทางร่างกาย และทางจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ยังพบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและการครองคู่ของบิดา มารดา มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ต่อการใช้ความรุนแรงด้านร่างกาย อย่างไรก็ตามเฉพาะการครองคู่ของบิดา มารดาที่มีอิทธิพลต่อการใช้ความรุนแรงทางจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับปัจจัยด้านทัศนคติและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู พบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงและความเอาใจใส่ในการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อการใช้ความรุนแรงในการอบรมเลี้ยงดูทั้งในภาพรวม ทางร่างกาย และทางจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ดำเนินการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้มีความครอบคลุมสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน ซึ่งการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณมีเพื่อศึกษาสถานการณ์ความรุนแรง และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก และกระบวนการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพนำไปสู่การจัดทำแนวทางแก้ไขปัญหามุ่งเน้นการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นในครอบครัวและการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1 พื้นที่ศึกษาวิจัย

พื้นที่ดำเนินการวิจัย ได้แก่ พื้นที่จังหวัดราชบุรี โดยเลือกพื้นที่แบบเจาะจง มีเกณฑ์การคัดเลือกคือ จากรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัว สำหรับการรายงานตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประจำปี 2564 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เว็บไซต์ www.violence.in.th พบว่า ภาคกลาง เป็นภูมิภาคที่มีสถิติเหตุการณ์ความรุนแรงมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายจังหวัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 จำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดที่มีสถิติเหตุการณ์ความรุนแรงสูงเป็นอันดับ 4 ของประเทศ และสูงที่สุดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

3.2 ประชากร

ประชากรในการศึกษาเชิงปริมาณ

- เด็กและเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และ/หรือมัธยมศึกษา ที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี
- บุคคลในครอบครัว ได้แก่ พ่อ หรือแม่ หรือผู้ปกครองซึ่งมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และ/หรือมัธยมศึกษา ที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี

ประชากรในการศึกษาเชิงคุณภาพ

- เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน หรือภาคีเครือข่ายที่ดำเนินการด้านการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

เกณฑ์การคัดเข้า

- เด็กและเยาวชนที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา
- เจ้าหน้าที่หน่วยงาน หรือภาคีเครือข่ายที่ดำเนินการด้านการแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัว ที่ต้องดำรงตำแหน่ง หรือปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นเด็ก เยาวชน หรือ ครอบครัว ในขณะที่กำลังทำวิจัย
- สามารถอ่าน ฟัง และเขียนภาษาไทยได้
- เป็นผู้ยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษาครั้งนี้

เกณฑ์การคัดออก

- ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ประสบปัญหาต่าง ๆ ที่ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ เช่น มีปัญหาสุขภาพ มีปัญหาในการรับรู้ และมีความพิการทางสติปัญญาและหูหนวก เป็นต้น
- ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ไม่ประสงค์จะให้ข้อมูล
- ผู้เข้าร่วมวิจัย หลังการเข้าร่วมการวิจัย เมื่อให้ข้อมูลในระดับหนึ่งแล้ว สามารถถอนตัวออกจาก การวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์

3.3 กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกรอบที่ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

ผู้ให้ข้อมูลหลักเชิงปริมาณในการวิจัยในครั้งนี้ ใช้ข้อมูลเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานศึกษาระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ณ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2567 จากระบบสารสนเทศ ด้านการศึกษา ปีการศึกษา 2567 ศูนย์ข้อมูลการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1) เด็กและเยาวชน

มีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (Yamane, 1967) สำหรับการประมาณสัดส่วนที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนไม่เกิน $\pm 5\%$ ของจำนวนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในพื้นที่จังหวัดราชบุรี จำนวน 107,364 คน โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย	n	=	ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้
	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา
	e	=	ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

แทนค่า	n	=	$\frac{107,364}{1 + 107,364 (0.05)^2}$
		=	$\frac{107,364}{1 + 107,364 (0.0025)}$
		=	$\frac{107,364}{1 + 268.41}$
		=	$\frac{107,364}{269.41}$
		=	398.5127 หรือ 399 ราย

2) บุคคลในครอบครัว

มีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (Yamane, 1967) สำหรับการประมาณสัดส่วนที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนไม่เกิน $\pm 5\%$ ของจำนวนบิดาหรือมารดา หรือผู้ปกครองที่มีหน้าที่ดูแลเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ครอบครัวละ 1 คนทั้งสิ้น 107,364 คน โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย	n	=	ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้
	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา
	e	=	ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

แทนค่า	n	=	$\frac{107,364}{1 + 107,364 (0.05)^2}$
		=	$\frac{107,364}{1 + 107,364 (0.0025)}$
		=	$\frac{107,364}{1 + 268.41}$
		=	$\frac{107,364}{269.41}$
		=	398.5127 หรือ 399 ราย

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเลือกผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นเด็ก เยาวชน หรือครอบครัว ได้แก่ เจ้าหน้าที่หน่วยงาน หรือภาคีเครือข่าย ที่ดำเนินการด้านการแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 20 คน

3.4 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ตัวอย่างในการศึกษาเชิงปริมาณ

ตัวอย่างในการศึกษาเชิงปริมาณ จำนวนทั้งสิ้น 800 กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากเด็กและเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และ/หรือมัธยมศึกษาที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี จำนวน 400 คน โดยคณะผู้วิจัยจะดำเนินการประสานไปยังผู้เข้าร่วมการวิจัยผ่านผู้ประสานงานในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้แทนจากสถาบันการศึกษา เพื่อให้ข้อมูลสำคัญของโครงการและขออนุญาตผู้เข้าร่วมวิจัย โดยจะดำเนินการศึกษาเฉพาะผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยเท่านั้น และดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดราชบุรี แบ่งการจัดเก็บข้อมูล ดังนี้

- เด็กและเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 100 คน
- เด็กและเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 300 คน

จากบุคคลในครอบครัว ซึ่งอาจเป็นบิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครองที่มีหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็ก และเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และ/หรือมัธยมศึกษา ที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี จำนวน 400 คน โดยคณะผู้วิจัยจะดำเนินการประสานไปยังผู้เข้าร่วมการวิจัยผ่านผู้ประสานงานในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้แทนจากสถาบันการศึกษา เพื่อให้ข้อมูลสำคัญของโครงการและขออนุญาตผู้เข้าร่วมวิจัย โดยจะดำเนินการศึกษาเฉพาะผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยเท่านั้น และดำเนินการจัดเก็บข้อมูลที่บ้านของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดราชบุรี แบ่งการจัดเก็บข้อมูล ดังนี้

- บุคคลในครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 100 คน
- บุคคลในครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 300 คน

ตัวอย่างเชิงคุณภาพ

ตัวอย่างในการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ที่มีคุณสมบัติและคุณลักษณะที่สามารถเป็นตัวแทนของประชากรที่ผู้วิจัยทำการศึกษารั้งนี้ เช่น เจ้าหน้าที่ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดราชบุรี เจ้าหน้าที่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดราชบุรี เจ้าหน้าที่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดราชบุรี เป็นต้น โดยบุคลากรที่ให้ข้อมูลต้องมีประสบการณ์ในการดูแล ให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือแก่เด็ก เยาวชนและครอบครัว ไม่น้อยกว่า 3 ปี

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือเชิงปริมาณ

1.1) เด็กและเยาวชน แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ใช้เป็นเครื่องมือในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ได้มีการสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารวิชาการต่าง ๆ ประกอบกับการประชุมร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยและที่ปรึกษา แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

- 1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
- 2) ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ในครอบครัว
- 3) ส่วนที่ 3 ความรุนแรงในครอบครัว
- 4) ส่วนที่ 4 การจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
- 5) ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1.2) บุคคลในครอบครัว แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ใช้เป็นเครื่องมือในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ได้มีการสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารวิชาการต่าง ๆ ประกอบกับการประชุมร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยและที่ปรึกษา แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

- 1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
- 2) ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ในครอบครัว
- 3) ส่วนที่ 3 ความรุนแรงในครอบครัว
- 4) ส่วนที่ 4 การจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
- 5) ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2) เครื่องมือเชิงคุณภาพ

เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้จากการศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบการพิจารณาวัตถุประสงค์การวิจัย จึงได้ประเด็นแนวทางการสัมภาษณ์เพื่อการจัดทำแนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

- 1) ส่วนที่ 1 สถานการณ์ปัญหาและการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก
- 2) ส่วนที่ 2 แนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก

3.6 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

คณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้สร้างแบบสอบถาม โดยผ่านการปรึกษาจากที่ปรึกษา และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

คณะนักวิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ดังนี้

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณนิกา เพิ่มพูนพัฒนา

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนการมนุษย มหาวิทยาลัยมหิดล

- ดร.สุพัทธ แสนแจ่มใส มหาวิทยาลัยมหิดล

อาจารย์ประจำสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล

- นางสาวขวัญเรือน ฉิมทอง

เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดราชบุรี

โดยเครื่องมือวิจัยทั้งหมด ได้ถูกนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผลการตรวจสอบได้ค่าสอดคล้อง ดังนี้

- แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.88

- แบบสอบถาม (Questionnaire) (สำหรับเด็ก) มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.89

- แบบสอบถาม (Questionnaire) (สำหรับบุคคลในครอบครัว) มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.94

หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามเพื่อความถูกต้องด้านภาษา ความเที่ยงตรง และความครอบคลุมของเนื้อหา

2) ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการวิเคราะห์ของครอนบาช (Cronbach's Method) หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และเมื่อคำนวณจากแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่า Alpha เท่ากับ 0.98 โดยค่าที่ยอมรับจะต้องได้เท่ากับ หรือมากกว่า 0.75 ดังนั้น แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจึงมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3.7 ขั้นตอนการศึกษาวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์กรอบการวิจัย

2. จัดประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยแก่หน่วยงานในพื้นที่และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย และร่วมวางแผนดำเนินงานวิจัย

3. จัดทำเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลงานวิจัย

4. การขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

5. ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

6. ประมวลผลและวิเคราะห์ผลข้อมูลเชิงปริมาณ

7. ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

8. รวบรวมและวิเคราะห์ผลข้อมูลเชิงคุณภาพ

9. สรุปผลการวิจัย

10. จัดเวทีวิพากษ์ผลการวิจัย

11. ปรับปรุงรายงานผลการศึกษาวิจัยภายหลังจากเวทีวิพากษ์
12. จัดเวทีคืนข้อมูลงานวิจัย
13. จัดทำรูปเล่มงานวิจัยเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และนำไปใช้ประโยชน์
14. เข้าร่วมประชุมสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยภายใต้ “แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน” ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1, 2, 4, 7, 10 และ 11

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2) สถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว ให้เลือกตอบ 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- ค่าคะแนน 1 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์ในครอบครัวน้อยที่สุด
- ค่าคะแนน 2 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์ในครอบครัวน้อย
- ค่าคะแนน 3 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์ในครอบครัวปานกลาง
- ค่าคะแนน 4 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์ในครอบครัวมาก
- ค่าคะแนน 5 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์ในครอบครัวมากที่สุด

1.3) สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ให้เลือกตอบ 6 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- ค่าคะแนน 0 หมายถึง ไม่มีความรุนแรงในครอบครัว
- ค่าคะแนน 1 หมายถึง ระดับความรุนแรงในครอบครัวน้อยที่สุด
- ค่าคะแนน 2 หมายถึง ระดับความรุนแรงในครอบครัวน้อย
- ค่าคะแนน 3 หมายถึง ระดับความรุนแรงในครอบครัวปานกลาง
- ค่าคะแนน 4 หมายถึง ระดับความรุนแรงในครอบครัวมาก
- ค่าคะแนน 5 หมายถึง ระดับความรุนแรงในครอบครัวมากที่สุด

1.4) สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของเพื่อน ให้เลือกตอบ 6 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- ค่าคะแนน 0 หมายถึง ไม่มีความรุนแรงในครอบครัว
- ค่าคะแนน 1 หมายถึง ระดับความรุนแรงในครอบครัวน้อยที่สุด
- ค่าคะแนน 2 หมายถึง ระดับความรุนแรงในครอบครัวน้อย
- ค่าคะแนน 3 หมายถึง ระดับความรุนแรงในครอบครัวปานกลาง
- ค่าคะแนน 4 หมายถึง ระดับความรุนแรงในครอบครัวมาก
- ค่าคะแนน 5 หมายถึง ระดับความรุนแรงในครอบครัวมากที่สุด

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) โดย วิเคราะห์จากเนื้อหาที่ปรากฏจากการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูล หลักเท่านั้น (manifest content) โดยผู้วิจัยไม่ได้จัดกระทำกับเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ (latent content) ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จะถูกนำมาจัดหมวดหมู่ (categories) ตามกฎแห่งหมวดหมู่ (rule of coding) ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ผ่านคำถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เมื่อข้อมูลถูกจัดหมวดหมู่แล้ว จะถูกนำมาถอด เพื่อวิเคราะห์ความหมาย (encoding me) การนับซ้ำ (frequency) เพื่อทำความเข้าใจประเด็นหลักอันเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ถอดข้อมูล จากการบันทึกเสียง จัดระเบียบ ถอดคำ (code text) และนับซ้ำด้วยมือ (manually encoding) และ 2) สร้างอัตมโนทัศน์ของข้อมูลใน 2 ลักษณะ (categories) ได้แก่ ข้อมูลที่คล้ายคลึงกันและข้อมูลที่แตกต่างกัน จัดหมวดหมู่ หาความเชื่อมโยง และ ตีความ จากข้อมูลที่ได้รับ

3.9 การนำเสนอข้อมูล

1) การนำเสนอผลการวิจัยเชิงปริมาณ

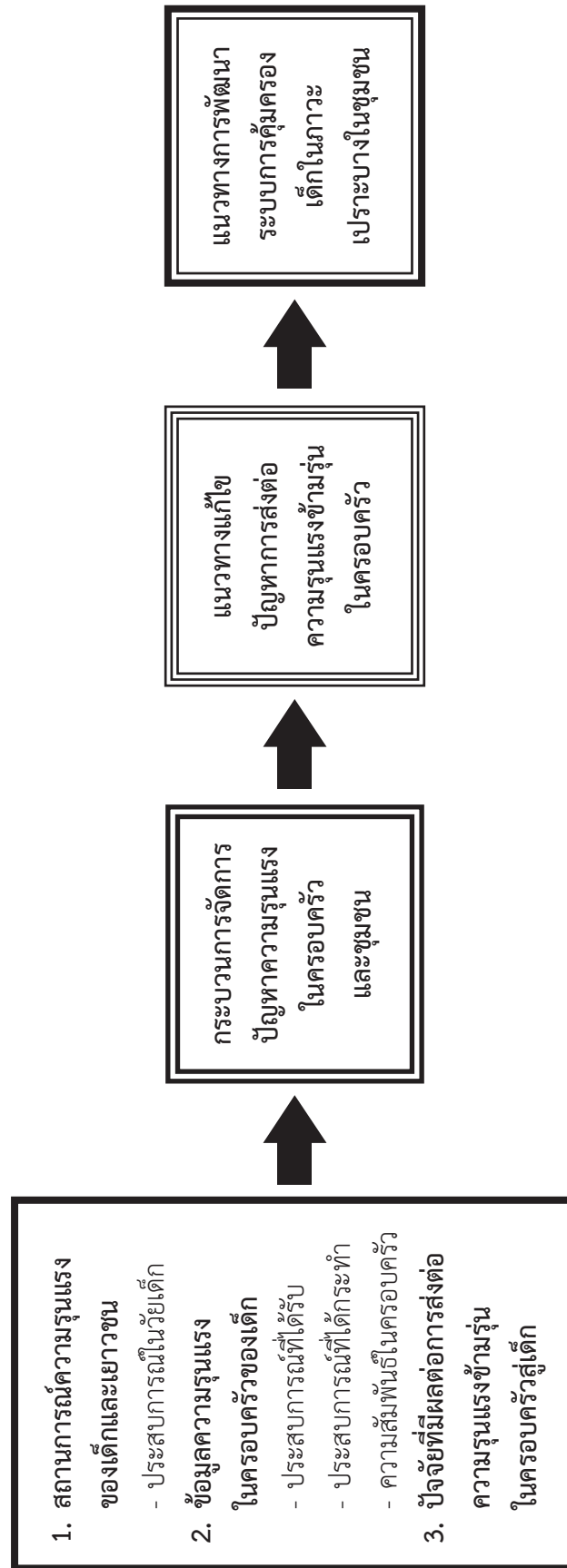
เป็นการนำเสนอผลการวิจัยที่ผ่านการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปในรูปแบบของตารางประกอบกับการแสดงค่าสถิติต่างๆ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การนำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

เป็นการนำเสนอข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบของการพรรณนาความ

3.10 การอภิปราย

ภาพที่ 4 การอภิปราย

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยหลัก ๆ 4 ประการ อันได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ความรุนแรง และปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 3) เพื่อจัดทำแนวทางแก้ไขปัญหการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นในครอบครัว และ 4) เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน โดยการศึกษาได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 820 คน ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลพื้นฐานทางประชากรเชิงปริมาณ

ข้อมูลในส่วนแรกนี้จะให้ภาพโดยรวมของเพศ อายุ และระดับการศึกษาของเยาวชนกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย รวมถึงผู้ปกครองของเยาวชนดังกล่าว และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นภาพรวมของประชากรอันจะนำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจในส่วนต่อ ๆ ไป โดยลำดับ โดยข้อมูลประชากรในส่วนนี้มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 820 ตัวอย่าง แยกเป็นข้อมูลจากการสอบถามเชิงปริมาณทั้งสิ้น 800 ตัวอย่าง แยกเป็นเด็กและเยาวชน 400 ตัวอย่าง และพ่อแม่ผู้ปกครองในครอบครัวของเด็กและเยาวชนดังกล่าวอีก 400 ตัวอย่าง ส่วนอีก 20 ที่เหลือ คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ของการวิจัยเชิงคุณภาพ อันเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเด็กและครอบครัว และเป็นผู้ที่ได้รับทราบสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ กลุ่มเหล่านี้จะสามารถให้ภาพโดยละเอียดของสถานการณ์ กระบวนการจัดการปัญหา และแนวทางการพัฒนางาน เพื่อแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวได้ ซึ่งข้อมูลส่วนนี้ ที่มิวิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์ตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และทำการเช็กสอบข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้า (triangulation check) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีบทบาทหน้าที่ และหน่วยงานต่างกัน รายละเอียดของข้อมูลทางประชากร มีดังนี้

4.1.1 ข้อมูลทางประชากรของเยาวชน

จากข้อมูลเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ประกอบไปด้วยเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 100 คน และเด็กและเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 300 คน รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 400 คน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 62.7 และเพศชาย จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.8 และมีจำนวน 6 คน ที่ไม่ระบุ โดยพบผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 16 - 18 ปี มากที่สุด จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 13 - 15 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 สำหรับระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสูงที่สุด จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48.0 รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษาจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละเพศ ช่วงอายุ และระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	143	35.8
หญิง	251	62.7
ไม่ระบุ	6	1.5
ช่วงอายุ		
7 – 9 ปี	6	1.5
10 – 12 ปี	104	26.0
13 – 15 ปี	120	30.0
16 – 18 ปี	170	42.5
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ไม่ได้รับการศึกษา	100	25.0
ประถมศึกษา	107	26.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	192	48.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	1	0.3
รวม	400	100.0

เมื่อถามถึงจำนวนสมาชิกในครอบครัว เพื่อดูว่าผู้อยู่อาศัยร่วมกันในครัวเรือนของเยาวชนเหล่านี้เป็นใครบ้าง ผลการศึกษาให้ภาพชัดว่า เยาวชนเหล่านี้อยู่ในครัวเรือนกับบิดา - มารดา เป็นส่วนใหญ่ โดยผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า สมาชิกที่อยู่ร่วมในครอบครัวมากที่สุดอยู่ที่จำนวน 30 คน พบเพียง 1 คน (ร้อยละ 0.3) และพบข้อมูลที่น่าสนใจว่า เยาวชนอยู่คนเดียวมีจำนวนสูงถึง 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 ผลการศึกษาชี้ว่าโดยส่วนใหญ่ในครอบครัวมีสมาชิกเฉลี่ยจำนวน 4 คน พบมากที่สุด จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 รองลงมาคือมีสมาชิก 5 คน พบจำนวน 74 คน (ร้อยละ 18.5) และมีสมาชิก 3 คน พบจำนวน 63 คน (ร้อยละ 15.8) ตามลำดับ

ครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า มีสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบด้วยแม่ พ่อ และพี่-น้อง มีจำนวนมากที่สุด พบจำนวน 356 คน (ร้อยละ 89.0) 308 คน (ร้อยละ 77.0) และ 287 คน (ร้อยละ 71.8) ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละสมาชิกในครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

สมาชิกในครอบครัว	จำนวนคน (ร้อยละ)	
	ไม่มี	มี
พ่อ	92 (23.0)	308 (77.0)
แม่	44 (11.0)	356 (89.0)
ปู่	354 (88.5)	46 (11.5)
ย่า	328 (82.0)	72 (18.0)
ตา	330 (82.5)	70 (17.5)
ยาย	272 (68.0)	128 (32.0)
พี่ - น้อง	113 (28.2)	287 (71.8)
อื่น ๆ	329 (82.3)	71 (17.8)

ตารางที่ 5 ด้านล่างแสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมครอบครัวที่เป็นปัจจัย หรือสาเหตุแห่งความเสี่ยงที่จะก่อความรุนแรงได้ ตามทฤษฎีความรุนแรงในครอบครัวนั้น ผลงานวิจัยหลาย ๆ ชิ้นให้ผลยืนยันตรงกันว่า การมีสมาชิกในครอบครัวต้องโทษจำคุก มีการใช้สารเสพติด หรือการติดสุรากล้วนมีผลโดยตรงต่อจิตใจและสติอันมีผลที่จะก่อให้เกิดความรุนแรงได้ง่ายกว่าครอบครัวที่ไม่มีปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้ ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ยังพบว่า ค่อนข้างดี เพราะจำนวนของการต้องโทษจำคุกและการใช้สารเสพติดยังมีไม่มาก คงมีแต่เรื่องสุราและอื่น ๆ อันได้แก่ โรคซึมเศร้า บุหรี่ น้ำกระท่อม และระบุว่าไม่มีพฤติกรรมเสี่ยง ที่เมื่อรวม 2 ส่วนนี้ คิดเป็นร้อยละ 38.5 เท่านั้น

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละสมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ตอบแบบสอบถาม

สมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมเสี่ยง	จำนวนคน (ร้อยละ)	
	ไม่มี	มี
ต้องโทษจำคุก	397 (99.3)	3 (0.8)
ใช้สารเสพติด เช่น ยาบ้า	397 (99.3)	3 (0.8)
ติดสุรา	356 (89.0)	44 (11.0)
อื่น ๆ	290 (72.5)	110 (27.5)

4.1.2 ข้อมูลทางประชากรของผู้ปกครองของเยาวชน

ข้อมูลของผู้ปกครองของเยาวชนนี้เป็นผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 400 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 72.7 และเพศชาย จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 และมีจำนวน 3 คนที่ไม่ระบุ โดยพบผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี มากที่สุด จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 สำหรับระดับการศึกษาสูงสุดพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีสูงสุด จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละเพศ ช่วงอายุ และระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	106	26.5
หญิง	291	72.7
ไม่ระบุ	3	0.8
ช่วงอายุ		
18 – 24 ปี	12	3.0
25 – 29 ปี	14	3.5
30 – 39 ปี	96	24.0
40 – 49 ปี	178	44.5
50 – 59 ปี	77	19.2
60 ปีขึ้นไป	23	5.8
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ไม่ได้รับการศึกษา	3	0.8
ประถมศึกษา	56	14.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	52	13.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	102	25.5
อนุปริญญา / ปวส.	32	8.0
ปริญญาตรี	130	32.5
สูงกว่าปริญญาตรี	25	6.2
รวม	400	100.0

ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า สมาชิกที่อยู่ร่วมในครอบครัวมากที่สุดอยู่ที่จำนวน 20 คน พบเพียง 1 คน (ร้อยละ 0.3) และพบข้อมูลว่าอยู่คนเดียว จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 โดยส่วนใหญ่ในครอบครัวมีสมาชิกจำนวน 4 คน พบมากที่สุด จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8

ครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า มีสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบด้วยลูก แม่ และพ่อ มีจำนวนมากที่สุด พบจำนวน 324 คน (ร้อยละ 81.0) 301 คน (ร้อยละ 75.2) และ 254 คน (ร้อยละ 63.5) ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละสมาชิกในครอบครัว ของผู้ตอบแบบสอบถาม

สมาชิกในครอบครัว	จำนวนคน (ร้อยละ)	
	ไม่มี	มี
พ่อ	146 (36.5)	254 (63.5)
แม่	99 (24.8)	301 (75.2)
ปู่	369 (92.2)	31 (7.8)
ย่า	347 (86.7)	53 (13.3)
ตา	356 (89.0)	44 (11.0)
ยาย	320 (80.0)	80 (20.0)
ลูก	76 (19.0)	324 (81.0)
พี่ - น้อง	265 (66.2)	135 (33.8)
อื่น ๆ	315 (78.7)	85 (21.3)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละสมาชิกในครอบครัวที่มีพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ตอบแบบสอบถาม

สมาชิกในครอบครัว	จำนวนคน (ร้อยละ)	
	ไม่มี	มี
ต้องโทษจำคุก	398 (99.5)	2 (0.5)
ใช้สารเสพติด เช่น ยาบ้า	395 (98.7)	5 (1.3)
ติดสุรา	371 (92.8)	29 (7.2)
อื่น ๆ	261 (65.2)	139 (34.8)

จากตารางที่ 8 ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า อื่น ๆ อันหมายถึง หว่ย ติดเกมส์ และดื่มสุราเฉพาะงานเทศกาล จำนวนมากที่สุด 139 คน (ร้อยละ 34.8) โดยพบว่าคำตอบคือ สมาชิกในครอบครัวไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงใด ทั้งนี้ พบว่าสมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมเสี่ยงดื่มสุรา จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2 รองลงมาคือ ใช้สารเสพติด เช่น ยาบ้า และต้องโทษจำคุก จำนวน 5 คน (ร้อยละ 1.3) และจำนวน 2 คน (ร้อยละ 0.5) ตามลำดับ

และเมื่อสอบถามถึงประเด็นความสัมพันธ์ในครอบครัวของเยาวชน ข้อมูลตารางที่ 8 ด้านล่างให้ภาพที่สอดคล้องกับมุมมองของผู้ปกครองของเยาวชน โดยความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยละเอียด มีปรากฏดังตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละความสัมพันธ์ในครอบครัว (ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา) ของเยาวชน

คำถาม	จำนวนสถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว (ร้อยละ)					
	ไม่มี	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1. ท่านสามารถไว้วางใจที่จะเล่าหรือพูดคุยถึงปัญหาของท่านกับสมาชิกในครอบครัว	8 (2.0)	3 (0.8)	26 (6.5)	79 (19.8)	130 (32.5)	154 (38.4)
2. ท่านได้รับ คำปรึกษา จากสมาชิกในครอบครัวเมื่อประสบปัญหา	6 (1.5)	5 (1.3)	19 (4.8)	70 (17.5)	114 (28.5)	186 (46.4)
3. ท่านสามารถแสดง ความคิดเห็นที่แตกต่าง กับสมาชิกในครอบครัวได้	5 (1.3)	6 (1.5)	19 (4.8)	88 (22.0)	117 (29.2)	165 (41.2)
4. ท่าน สื่อสารด้วยถ้อยคำที่ดี / ใช้เหตุผลในการพูดคุยกัน	3 (0.8)	5 (1.3)	17 (4.3)	72 (18.0)	129 (32.2)	174 (43.4)
5. ท่านได้รับการ แสดงความชื่นชม ในเรื่องดี ๆ จากสมาชิกในครอบครัว	4 (1.0)	5 (1.3)	18 (4.5)	62 (15.5)	112 (28.0)	199 (49.7)
6. ท่านได้รับ การแสดงออกที่สื่อถึงความรัก และ ความเอาใจใส่ จากสมาชิกในครอบครัว เช่น การกอด การโทรศัพท์ แชท ไลน์ เพื่อแสดงความห่วงใย	3 (0.8)	8 (2.0)	13 (3.3)	62 (15.5)	98 (24.4)	216 (54.0)
7. ท่านได้รับการ เคารพความเป็นส่วนตัว จากสมาชิกในครอบครัว	6 (1.5)	8 (2.0)	30 (7.5)	73 (18.3)	102 (25.5)	181 (45.2)
8. ท่านรู้สึก ว่า สมาชิกในครอบครัวคอยปกป้องดูแล ช่วยเหลือ เอาใจใส่ เช่น ดูแลยามเจ็บป่วย	2 (0.5)	1 (0.3)	4 (1.0)	36 (9.0)	94 (23.5)	263 (65.7)
9. ท่าน เคยมีความคิด / เคยหนีออกจากบ้าน เนื่องจากมีปัญหา กับสมาชิกในครอบครัว	237 (59.2)	69 (17.2)	23 (5.8)	38 (9.5)	21 (5.3)	12 (3.0)
10. ท่านรู้สึก ว่า บ้านเป็นสถานที่ที่ไม่มีความสุข / ไม่ปลอดภัย	268 (67.0)	58 (14.4)	34 (8.5)	21 (5.3)	11 (2.8)	8 (2.0)

จากตารางที่ 9 ข้างต้น ในประเด็นความสัมพันธ์ในครอบครัวของเยาวชน พบว่า อันดับหนึ่ง คือ หัวข้อที่ 8 นั่นคือ ร้อยละ 65.7 หรือ 263 ราย ระบุว่า พวกเขาอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกปกป้องดูแลช่วยเหลือกันและกัน รองลงมาคือ หัวข้อที่ 6 ที่ระบุว่า พวกเขาอยู่ในครอบครัวที่แสดงออกถึงความรัก ความเอาใจใส่ ถึงร้อยละ 54.0 หรือ 216 ราย โดยรวมแล้วครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถามจัดว่าเป็นครอบครัวที่ดี โดยเมื่อถามถึงข้อมูลเชิงลบ อันได้แก่ ประเด็นที่ว่า ท่านเคยมีความคิดจะหนีออกจากบ้านหรือไม่ ร้อยละ 59.2 ตอบว่า ไม่มี มีเพียง 12 ราย ที่ตอบว่า มากที่สุด และเมื่อถามต่อว่า ท่านรู้สึกว่าเป็นสถานที่ที่ไม่มีความสุขหรือไม่ ร้อยละ 67.0 ไม่เห็นด้วยจะมีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้นที่ระบุว่า บ้านเป็นสถานที่ที่ไม่มีความสุขหรือไม่ปลอดภัย

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละความสัมพันธ์ในครอบครัว (ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา) ของกลุ่มผู้ปกครอง

คำถาม	จำนวนสถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว (ร้อยละ)					
	ไม่มี	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. ท่าน เป็นที่ไว้วางใจให้ลูกเล่า หรือพูดคุยถึงปัญหา	3 (0.8)	2 (0.5)	7 (1.8)	53 (13.2)	127 (31.7)	208 (52.0)
2. ท่าน ให้คำปรึกษากับลูกเมื่อประสบปัญหา	7 (1.8)	2 (0.5)	3 (0.8)	34 (8.5)	109 (27.2)	245 (61.2)
3. ท่าน ยอมรับได้เมื่อลูกของท่านแสดง ความคิดเห็นที่แตกต่าง กับสมาชิกในครอบครัว	3 (0.8)	2 (0.5)	6 (1.5)	53 (13.3)	145 (36.2)	191 (47.7)
4. ท่าน พุดจาด้วยดี และ / หรือใช้เหตุผลกับลูก	2 (0.5)	2 (0.5)	2 (0.5)	56 (14.0)	143 (35.8)	195 (48.7)
5. ท่าน แสดงความชื่นชม ลูกในเรื่องดี ๆ	2 (0.5)	2 (0.5)	6 (1.5)	32 (8.0)	109 (27.3)	249 (62.2)
6. ท่าน แสดงออกที่สื่อถึงความรัก และ ความเอาใจใส่กับลูก	2 (0.5)	1 (0.3)	4 (1.0)	38 (9.5)	111 (27.7)	244 (61.0)
7. ท่าน เคารพความเป็นส่วนตัว ของลูก	4 (1.0)	3 (0.8)	12 (3.0)	54 (13.5)	144 (36.0)	183 (45.7)
8. ท่าน คอยปกป้องดูแล ลูกของท่าน	3 (0.8)	2 (0.5)	3 (0.8)	17 (4.2)	83 (20.7)	292 (73.0)
9. ลูกของท่าน เคยหนีออกจากบ้าน เนื่องจากมีปัญหา กับสมาชิกในครอบครัว	372 (93.0)	12 (3.0)	2 (0.5)	6 (1.5)	3 (0.8)	5 (1.2)
10. ท่าน รู้สึกว่าบ้านเป็นสถานที่ที่ไม่มีความสุข / ไม่ปลอดภัย	341 (85.2)	32 (8.0)	5 (1.2)	9 (2.3)	4 (1.0)	9 (2.3)

จากตารางที่ 10 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า สถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่ การเป็นที่ไว้วางใจให้ลูกเล่า หรือพูดคุยถึงปัญหา ให้คำปรึกษากับลูกเมื่อประสบปัญหา ยอมรับได้เมื่อลูกของท่าน แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกับสมาชิกในครอบครัว พุดจาด้วยดี และ / หรือใช้เหตุผลกับลูก แสดงความชื่นชมลูก ในเรื่องดี ๆ แสดงออกที่สื่อถึงความรักและความเอาใจใส่กับลูก เคารพความเป็นส่วนตัวของลูก คอยปกป้อง ดูแลลูกในระดับมากที่สุด และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ระบุว่า ไม่มีสถานการณ์ลูกเคยหนีออกจากบ้าน เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัว และไม่มีความรู้สึกว่า บ้านเป็นสถานที่ที่ไม่มีความสุข / ไม่ปลอดภัย ซึ่งข้อมูลทั้งหมดนี้ ชี้ให้เห็นความสอดคล้องกันกับข้อมูลที่เยาวชนให้ นั่นหมายถึง กลุ่มตัวอย่างทั้งสองนี้อาจไม่มี ทัศนคติความรุนแรงในครอบครัว

4.2 สถานการณ์ความรุนแรงและปัจจัยที่ส่งผลต่อความรุนแรงข้ามรุ่น

ข้อมูลในส่วนนี้ ทีมวิจัยได้จัดทำขึ้นเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 นั่นคือ สถานการณ์ความรุนแรง ในครอบครัวของท่านเป็นเช่นใด ผลการศึกษาปรากฏในตารางที่ 11 ดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนและร้อยละความรุนแรงในครอบครัว (ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา) ของเยาวชน

คำถาม	จำนวนสถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว (ร้อยละ)					
	ไม่มี	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับตนเอง						
1. ท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง บังคับ ช่มชู้ ออกคำสั่ง ทำให้ท่านรู้สึกอึดอัดใจอย่างมาก	238 (59.4)	77 (19.2)	34 (8.5)	27 (6.8)	13 (3.3)	11 (2.8)
2. ท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ผูกขาดการตัดสินใจ หรือควบคุมกำกับพฤติกรรม จนทำให้ท่านขาดความเป็นตัวของตัวเอง หรืออิสระการใช้ชีวิตอย่างมาก	251 (62.7)	62 (15.5)	45 (11.3)	26 (6.5)	14 (3.5)	2 (0.5)
3. ท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ทำร้ายจิตใจ เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น เพิกเฉย ต่อว่า ทอดทิ้ง	247 (61.7)	65 (16.2)	40 (10.0)	25 (6.3)	17 (4.3)	6 (1.5)
4. ท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ลงโทษ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย	275 (68.7)	67 (16.7)	24 (6.0)	19 (4.8)	9 (2.3)	6 (1.5)
5. ท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ทำร้ายร่างกาย เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น ตบ ตี กระชาก	325 (81.2)	31 (7.7)	15 (3.8)	18 (4.5)	6 (1.5)	5 (1.3)

คำถาม	จำนวนสถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว (ร้อยละ)					
	ไม่มี	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
ความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้นกับ พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน						
1. ท่านเคยเห็น ปู่ ย่า ตา ยาย ทำร้ายร่างกาย พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน	366 (91.4)	15 (3.7)	7 (1.8)	5 (1.3)	3 (0.8)	4 (1.0)
2. ท่านเคยเห็น ปู่ ย่า ตา ยาย ใช้ถ้อยคำรุนแรง ดุ คำ พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน	267 (66.7)	56 (14.0)	36 (9.0)	30 (7.5)	10 (2.5)	1 (0.3)
3. ท่านเคยเห็นพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน มีปากเสียงกันหรือทะเลาะกันเป็นประจำ	193 (48.3)	87 (21.8)	45 (11.3)	42 (10.5)	20 (5.0)	13 (3.3)
4. ท่านรู้สึกได้ว่าพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน อารมณ์ร้อน โมโห ฉุนเฉียว หงุดหงิดง่าย	168 (42.0)	91 (22.7)	49 (12.3)	47 (11.8)	31 (7.8)	14 (3.4)
ทัศนคติของท่านต่อการเลี้ยงดูลูกในอนาคต						
1. หากท่านมีลูกท่านคิดว่าการ ดุคำลูกด้วยถ้อยคำรุนแรง เป็นเรื่องที่ได้	280 (70.0)	77 (19.2)	21 (5.2)	13 (3.3)	6 (1.5)	3 (0.8)
2. หากท่านมีลูกท่านคิดว่า การตีลูก เป็นการลงโทษ ให้หลายจำ	250 (62.4)	95 (23.8)	20 (5.0)	24 (6.0)	6 (1.5)	5 (1.3)
3. หากท่านมีลูกท่านคิดว่าการใช้ถ้อยคำดุคำ หรือการลงโทษทางกายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในการนำไปใช้ในการเลี้ยงดู	309 (77.2)	63 (15.7)	11 (2.8)	8 (2.0)	8 (2.0)	1 (0.3)
4. ท่านคิดว่าการ ทำร้ายตนเอง / ทำลายข้าวของในบ้าน เพื่อระบายอารมณ์เป็นเรื่องปกติ	320 (80.0)	42 (10.4)	12 (3.0)	16 (4.0)	5 (1.3)	5 (1.3)

จากตารางที่ 11 ประเด็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับตนเองของเยาวชน ทั้งในเรื่องถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง บังคับ ช่มชู้ ออกคำสั่ง ทำให้รู้สึกอึดอัดใจอย่างมาก ผูกขาดการตัดสินใจ หรือควบคุมกำกับพฤติกรรมจนทำให้ขาดความเป็นตัวของตัวเอง หรืออิสระการใช้ชีวิตอย่างมาก ทำร้ายจิตใจ เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น เพิกเฉยต่อว่า ทอดทิ้ง ลงโทษ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย และทำร้ายร่างกาย เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น ตบ ตี กระทบ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่มีสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว

สำหรับประเด็นความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้นกับ พ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ได้แก่ เคยเห็น ปู่ ย่า ตา ยาย ทำร้ายร่างกาย ใช้ถ้อยคำรุนแรง ดุ คำ เคยเห็นพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง มีปากเสียงกันหรือทะเลาะกันเป็นประจำ และรู้สึกได้ว่าพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง อารมณ์ร้อน โมโห ฉุนเฉียว หงุดหงิดง่าย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่มีสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวดังกล่าว

ทัศนคติต่อการเลี้ยงดูลูกในอนาคต พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่มีทัศนคติความรุนแรงในครอบครัว ทั้งในเรื่องการดุด่าลูกด้วยถ้อยคำรุนแรง เป็นเรื่องที่ทำได้ การตีลูก เป็นการลงโทษให้หลานจำ การใช้ถ้อยคำดูต่ำหรือการลงโทษทางกายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในการนำไปใช้ในการเลี้ยงดู และการทำร้ายตนเอง/ทำลายข้าวของในบ้าน เพื่อระบายอารมณ์เป็นเรื่องปกติ

จากข้อมูลทั้งหมดนี้ ทำให้ทราบได้ว่าครอบครัวในการศึกษานี้ค่อนข้างมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการเลี้ยงดูบุตรและเป็นครอบครัวที่จัดว่าแทบไม่มีความรุนแรงเลย และเมื่อนำผลที่ได้รับจากผู้ปกครองของเยาวชนมาเปรียบเทียบกัน ก็พบผลไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกันดังข้อมูลที่ปรากฏในตารางที่ 12 ด้านล่าง

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละความรุนแรงในครอบครัวจากประสบการณ์ที่ได้รับตอนเป็นเด็กของกลุ่มผู้ปกครอง

คำถาม	จำนวนสถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว (ร้อยละ)					
	ไม่มี	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
ความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้นกับตนเอง						
1. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง บังคับ ชมชู้ ออกคำสั่ง ทำให้ท่านรู้สึกอึดอัดใจอย่างมาก	204 (51.0)	55 (13.7)	33 (8.3)	65 (16.2)	30 (7.5)	13 (3.3)
2. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ผูกขาดการตัดสินใจ หรือควบคุมกำกับพฤติกรรม จนทำให้ท่านขาดความเป็นตัวของตัวเอง หรืออิสระการใช้ชีวิตอย่างมาก	215 (53.7)	56 (14.0)	49 (12.3)	51 (12.7)	20 (5.0)	9 (2.3)
3. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านเคยถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ทำร้ายจิตใจ เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น เพิกเฉย ต่อว่า ทอดทิ้ง	252 (63.0)	46 (11.5)	52 (13.0)	31 (7.7)	15 (3.8)	4 (1.0)
4. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านเคยถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ลงโทษ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย	230 (57.4)	85 (21.2)	32 (8.0)	35 (8.8)	11 (2.8)	7 (1.8)
5. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านเคยถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ทำร้ายร่างกาย เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น ตบ ตี กระชาก	274 (68.7)	77 (19.3)	24 (6.0)	16 (4.0)	5 (1.3)	4 (1.0)

คำถาม	จำนวนสถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว (ร้อยละ)					
	ไม่มี	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
ความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้นกับ พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน						
1. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านเคยเห็น ปู่ ย่า ตา ยาย ทำร้ายร่างกาย พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน	343 (85.7)	30 (7.4)	13 (3.3)	11 (2.8)	2 (0.5)	1 (0.3)
2. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านเคยเห็น ปู่ ย่า ตา ยาย ใช้ถ้อยคำรุนแรง ดุ ด่า พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน	242 (60.4)	87 (21.7)	35 (8.8)	24 (6.0)	7 (1.8)	5 (1.3)
3. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านเคยเห็นพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน มีปากเสียงกัน หรือทะเลาะกันเป็นประจำ	190 (47.4)	100 (25.0)	45 (11.2)	39 (9.8)	19 (4.8)	7 (1.8)
4. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านรู้สึกได้ว่าพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน อารมณ์ร้อน โมโห ฉุนเฉียว หงุดหงิดง่าย	182 (45.4)	95 (23.8)	47 (11.8)	50 (12.5)	20 (5.0)	6 (1.5)
ทัศนคติของท่านต่อการเลี้ยงดูลูก						
1. ท่านคิดว่าการ ดุด่าลูกด้วยถ้อยคำรุนแรงเป็นเรื่องที่ทำได้	232 (58.0)	108 (27.0)	26 (6.5)	27 (6.7)	6 (1.5)	1 (0.3)
2. ท่านคิดว่าการตีลูก เป็นการลงโทษให้หลบจำ	194 (48.4)	112 (28.0)	38 (9.5)	42 (10.5)	11 (2.8)	3 (0.8)
3. ท่านคิดว่าการใช้ถ้อยคำดุร้าย หรือการลงโทษทางกายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในการนำไปใช้ในการเลี้ยงดูลูก	236 (59.0)	109 (27.2)	28 (7.0)	21 (5.3)	4 (1.0)	2 (0.5)
4. ท่านคิดว่าการ ทำร้ายตนเอง / ทำลายข้าวของในบ้าน เพื่อระบายอารมณ์เป็นเรื่องปกติ	342 (85.4)	44 (11.0)	9 (2.2)	3 (0.8)	1 (0.3)	1 (0.3)

ข้อมูลจากตารางที่ 12 ประเด็นความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้นกับตนเองครั้งยังเป็นเด็ก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าไม่เคยมีสถานการณ์ความรุนแรงนี้ ทั้งในประเด็นถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง บังคับ ข่มขู่ ออกคำสั่ง ทำให้รู้สึกอึดอัดใจอย่างมาก ถูกผูกขาดการตัดสินใจ หรือควบคุมกำกับพฤติกรรม จนทำให้ขาดความเป็นตัวของตัวเอง หรืออิสระการใช้ชีวิตอย่างมาก เคยถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ทำร้ายจิตใจ เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น เพิกเฉย ต่อว่า ทอดทิ้ง เคยถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ลงโทษ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย และเคยถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ทำร้ายร่างกาย เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น ตบ ตี กระชาก

นอกจากนี้เมื่อสอบถามถึงความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้นกับ พ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง อันได้แก่ การที่ปู่ ย่า ตา ยาย ทำร้ายร่างกาย ใช้ถ้อยคำรุนแรง ดุ ต่ำ พ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง หรือเคยเห็นพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง มีปากเสียงกัน หรือทะเลาะกันเป็นประจำ และรู้สึกได้ว่าพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน อารมณ์ร้อน โมโห ฉุนเฉียว หงุดหงิดง่าย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่เคยมีสถานการณ์ความรุนแรงดังกล่าว

สำหรับในประเด็นทัศนคติต่อการเลี้ยงดูลูก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่มีทัศนคติที่ว่า การดุด่าลูกด้วยถ้อยคำรุนแรง เป็นเรื่องที่ทำได้ การตีลูกเป็นการลงโทษให้หลานจำ การใช้ถ้อยคำดุด่า หรือ การลงโทษทางกายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในการนำไปใช้ในการเลี้ยงดูลูก และการทำร้ายตนเอง / ทำลายข้าวของ ในบ้านเพื่อระบายอารมณ์เป็นเรื่องปกติ ซึ่งสิ่งนี้แสดงชัดเจนว่า ความไม่รุนแรงก็สามารถส่งต่อข้ามรุ่นได้เช่นกัน เมื่อบุคคลที่เป็นพ่อแม่ไม่มีประสบการณ์ความรุนแรง เขาเหล่านั้นก็มีแนวโน้มที่จะเลี้ยงดูลูกหลานไปตาม ประสบการณ์ที่ตนได้รับ ข้อมูลเชิงประจักษ์นี้ยืนยันข้อค้นพบทางทฤษฎีได้เป็นอย่างดี

4.3 กระบวนการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

เมื่อมีความรุนแรงเกิดขึ้นแล้ว ไม่ว่าจะมากหรือน้อยเพียงใด กระบวนการในการจัดการของครอบครัว ของเด็กและเยาวชนได้สัมผัสจะสะท้อนให้เห็นมุมมองทัศนคติและวิธีการรับมือจัดการกับสิ่งดังกล่าว ของผู้ใหญ่ในครอบครัวเป็นเช่นใด

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนและร้อยละการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของเยาวชน

คำถาม	จำนวนสถานการณ์ความสัมพันธในครอบครัว (ร้อยละ)					
	ไม่มี	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
การแก้ไขปัญหาในครอบครัว						
1. เมื่อมีความรุนแรงครั้งแรกเกิดขึ้นบุคคลในครอบครัวของท่านได้เข้าไปช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหาในทันที	40 (10.0)	19 (4.8)	29 (7.2)	66 (16.5)	100 (25.0)	146 (36.5)
2. ท่านไม่ต้องการให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้นอีก	37 (9.3)	3 (0.8)	4 (1.0)	21 (5.3)	42 (10.4)	293 (73.2)
3. ท่านกังวลกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นและอยากจัดการกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างมาก	62 (15.5)	15 (3.8)	14 (3.5)	65 (16.3)	74 (18.5)	170 (42.4)
4. ท่านและสมาชิกในครอบครัวใช้วิธีพูดคุยเพื่อหาวิธีการแก้ไข หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว	23 (5.8)	12 (3.0)	23 (5.8)	63 (15.8)	89 (22.2)	190 (47.4)

คำถาม	จำนวนสถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว (ร้อยละ)					
	ไม่มี	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
5. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวขอคำปรึกษากับบุคคลอื่น เช่น ครู เพื่อน ญาติ คนรู้จัก เพื่อหาวิธีการแก้ไขหรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว	78 (19.5)	51 (12.8)	41 (10.3)	83 (20.7)	66 (16.5)	81 (20.2)
6. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวเคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจ บ้านพักเด็ก พมจ. โรงพยาบาล	355 (88.7)	12 (3.0)	9 (2.3)	16 (4.0)	4 (1.0)	4 (1.0)
7. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวเคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวผ่านสายด่วน เช่น 191, 1300, 1669, 1567, 1111 เพื่อขอความช่วยเหลือ	356 (89.0)	17 (4.3)	6 (1.5)	11 (2.7)	4 (1.0)	6 (1.5)
8. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวเคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวผ่านแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ เพื่อขอความช่วยเหลือ	367 (91.7)	7 (1.7)	5 (1.3)	12 (3.0)	5 (1.3)	4 (1.0)

ผลการศึกษาที่ปรากฏในตารางที่ 13 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า เมื่อมีความรุนแรงครั้งแรกเกิดขึ้น บุคคลในครอบครัวได้เข้าไปช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหานั้นทันที และไม่ต้องการให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้นอีก มีความกังวลกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นและอยากจัดการกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างมาก ซึ่งสมาชิกในครอบครัวใช้วิธีพูดคุยเพื่อหาวิธีการแก้ไข หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว ในระดับมากที่สุด โดยสมาชิกในครอบครัวขอคำปรึกษากับบุคคลอื่น เช่น ครู เพื่อน ญาติ คนรู้จัก เพื่อหาวิธีการแก้ไข หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวอยู่ระดับปานกลาง ร้อยละ 20.7 นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจ บ้านพักเด็ก พมจ. โรงพยาบาล ไม่เคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวผ่านสายด่วน เช่น 191, 1300, 1669, 1567, 1111 เพื่อขอความช่วยเหลือและไม่เคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวผ่านแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ เพื่อขอความช่วยเหลือ นั้นหมายความว่า ครอบครัวเหล่านี้ไม่มีปัญหาความรุนแรง หรืออาจมีปัญหาดังกล่าว แต่สามารถจัดการให้จบได้ในครอบครัวซึ่งเป็นเรื่องที่ดี

ข้อมูลของเยาวชนนี้ได้ทำการเช็คสอบกับข้อมูลที่สอบถามจากผู้ปกครอง ผลการศึกษาพบข้อมูลสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันตามรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 14 ด้านล่าง

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนและร้อยละการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของกลุ่มผู้ปกครอง

คำถาม	จำนวนสถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว (ร้อยละ)					
	ไม่มี	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
การแก้ไขปัญหาในครอบครัว						
1. เมื่อมีความรุนแรงครั้งแรกเกิดขึ้นครอบครัวของท่านได้หาทางแก้ไขปัญหานั้นทันที	35 (8.8)	9 (2.3)	17 (4.3)	45 (11.2)	122 (30.4)	172 (43.0)
2. ท่านไม่ต้องการให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้นอีก	39 (9.8)	6 (1.5)	6 (1.5)	10 (2.5)	50 (12.5)	289 (72.2)
3. ท่านอยากจัดการกับความกังวลเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว	59 (14.8)	3 (0.8)	3 (0.8)	34 (8.5)	78 (19.4)	223 (55.7)
4. ท่านและสมาชิกในครอบครัวใช้วิธีพูดคุยเพื่อหาวิธีการแก้ไขหรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว	24 (6.0)	10 (2.5)	7 (1.8)	42 (10.5)	98 (24.5)	219 (54.7)
5. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวขอคำปรึกษากับบุคคลอื่น เช่น ครู เพื่อน ญาติ คนรู้จัก เพื่อหาวิธีการแก้ไขหรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว	84 (21.0)	37 (9.3)	32 (8.0)	74 (18.5)	72 (18.0)	101 (25.2)
6. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวเคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจ บ้านพักเด็ก พมจ. โรงพยาบาล	350 (87.4)	15 (3.8)	7 (1.8)	12 (3.0)	6 (1.5)	10 (2.5)
7. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวเคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวผ่านสายด่วน เช่น 191, 1300, 1669, 1567, 1111 เพื่อขอความช่วยเหลือ	367 (91.7)	11 (2.7)	3 (0.8)	8 (2.0)	4 (1.0)	7 (1.8)
8. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวเคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวผ่านแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ เพื่อขอความช่วยเหลือ	373 (93.2)	7 (1.8)	5 (1.2)	7 (1.8)	4 (1.0)	4 (1.0)

จากตารางที่ 14 การแก้ไขปัญหในครอบครัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า เมื่อมีความรุนแรงครั้งแรกเกิดขึ้นครอบครัวได้หาทางแก้ไขปัญหในทันที ไม่ต้องการให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้นอีก อย่างไรก็ตามการจัดการกับความกังวลเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยสมาชิกในครอบครัวใช้วิธีพูดคุยเพื่อหาวิธีการแก้ไข หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้ สมาชิกในครอบครัวขอคำปรึกษากับบุคคลอื่น เช่น ครู เพื่อน ญาติ คนรู้จัก เพื่อหาวิธีการแก้ไข หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว อยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า ตนเองและสมาชิกในครอบครัวไม่เคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจ บ้านพักเด็ก พมจ. โรงพยาบาล ไม่เคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวผ่านสายด่วน เช่น 191, 1300, 1669, 1567, 1111 เพื่อขอความช่วยเหลือ และไม่เคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวผ่านแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ เพื่อขอความช่วยเหลือใด ๆ เลย สิ่งเหล่านี้แสดงว่าครอบครัวไม่มีสถานการณ์ความรุนแรง และหากบังเอิญมีสถานการณ์ดังกล่าว ครอบครัวก็สามารถจัดการได้โดยบริบทของตนเอง และไม่ได้เป็นปัญหาขนาดใหญ่ที่ลุกลามและเรื้อรังเลย

4.4 แนวทางการแก้ไขความรุนแรง และการส่งต่อความรุนแรงในครอบครัว

จากข้อมูลสถานการณ์ที่ได้วิเคราะห์จากเยาวชนและครอบครัวของเยาวชนในรายละเอียดที่ผ่านมา จะเห็นว่า เยาวชนและครอบครัวตัวอย่างในครั้งนี้ ไม่ได้ประสบปัญหาความรุนแรง แม้ว่าในบางกรณี และ / หรือ ในบางครอบครัวมีความรุนแรง แต่ความรุนแรงดังกล่าวน่าจะเป็นไปในระดับที่เรียกว่า “ความขัดแย้งปกติในครอบครัว” ซึ่งทำให้ครอบครัวสามารถรับมือและจัดการกับปัญหาเหล่านั้นได้

แม้ข้อมูลของเยาวชนและครอบครัวของพวกเขาอาจไม่สามารถให้ภาพความรุนแรงในครอบครัวได้ชัดเจนนัก แต่สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกับเด็กและครอบครัวโดยตรงย่อมเกี่ยวข้องและรับรู้สถานการณ์ด้านความรุนแรงอย่างแน่นอน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และ 4 จำเป็นต้องมีการใช้ข้อมูลคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ระดับลึก เพื่อให้เห็นสภาพปัญหา แนวทางการจัดการที่ทำอยู่ และข้อติดขัดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางใหม่ที่เป็นไปได้และเหมาะสมกับบริบทมากขึ้นในการแก้ไขปัญหความรุนแรงข้ามรุ่น ซึ่งก่อนจะไปถึงข้อมูลและการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ทีมวิจัยจะได้ให้ภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) อันเป็นฐานตั้งต้นของเนื้อหาการวิเคราะห์ในส่วนคุณภาพนี้ ดังต่อไปนี้

4.4.1 ข้อมูลของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษานี้ มีจำนวน 20 คน ประกอบด้วยนักพัฒนาชุมชน จำนวน 5 คน พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 3 คน นักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 2 คน ลูกจ้างเหมาบริการ ความมั่นคง จำนวน 2 คน นักวิชาการยุติธรรม จำนวน 2 คน และนักพัฒนาสังคม เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่งานพัฒนาสังคม นักจิตวิทยานิติกร และผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงตำแหน่ง สังกัด และหน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ตำแหน่ง/สังกัด	หน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
1. นักพัฒนาชุมชน กองสวัสดิการสังคม อบต.ท่าชุมพล	เป็นเจ้าหน้าที่ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามกระบวนการทางกฎหมาย และด้านการคุ้มครอง เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ตาม พรบ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550
2. พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ งานจิตเวชและยาเสพติด โรงพยาบาลราชบุรี OPD จิตเวช	รับผิดชอบงาน OSCC
3. พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ งานจิตเวชและยาเสพติด โรงพยาบาลราชบุรี OPD คลินิกลูกรัก	รับผิดชอบงานจิตเวชเด็กและวัยรุ่น
4. ลูกจ้างเหมาบริการศป.ปส.อ.โพธาราม ความมั่นคง ที่ว่าการอำเภอโพธาราม	การให้ความช่วยเหลือ คุ้มครอง และฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงการพัฒนานโยบายและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ
5. นักสังคมสงเคราะห์ สวัสดิการสังคม บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดราชบุรี	ให้ความช่วยเหลือตามกระบวนการสังคมสงเคราะห์ ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550
6. ลูกจ้าง ความมั่นคง ที่ว่าการอำเภอโพธาราม	ช่วยเหลือ ดูแล คนในครอบครัว มีเวลาให้กัน แสดงออกซึ่งความรัก
7. นักพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ นักพัฒนาชุมชน เทศบาลเมืองท่าผา	1. มีส่วนร่วมในการแจ้งเหตุ เมื่อพบเห็น หรือรับรู้การกระทำรุนแรงในครอบครัว 2. ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวและเผยแพร่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงให้ทราบ 3. มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ให้คำปรึกษา ติดตามปัญหา ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง ติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
8. นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ การพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดราชบุรี	เป็นเจ้าหน้าที่กลุ่มการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ดูแลงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ตำแหน่ง/สังกัด	หน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
9. นักพัฒนาชุมชนชำนาญการพิเศษ สังคมสงเคราะห์ เทศบาลเมืองท่าผา	1. แต่งตั้งคณะกรรมการ 2. สร้างเครือข่ายแต่ละชุมชน 3. ให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้กับประชาชนทราบ 4. บูรณาการร่วมกับ รพ.สต. โรงเรียน ตำรวจ วัด ฯลฯ
10. นักพัฒนาชุมชน สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลตำบลเจ็ดเสมียน	1. ปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส 2. เป็นคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เทศบาลตำบลเจ็ดเสมียน 3. เป็นคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเทศบาลตำบลเจ็ดเสมียน
11. ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม กองสวัสดิการสังคม อบต.ท่าชุมพล	เป็นเจ้าหน้าที่ และเป็นกรรมการคณะทำงานศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยมีหน้าที่เป็นศูนย์รับแจ้งเหตุการกระทำความรุนแรงในครอบครัวประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามกระบวนการทางกฎหมายและด้านการคุ้มครอง เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550
12. เจ้าหน้าที่ธุรการบริหารทั่วไปบ้านพัก เด็กและครอบครัวจังหวัดราชบุรี	การให้ความช่วยเหลือตามกระบวนการสังคมสงเคราะห์ ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550
13. พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ งาน จิตเวชและยาเสพติด โรงพยาบาลราชบุรี OPD จิตเวช	จิตเวช ชุมชน
14. เจ้าพนักงานพัฒนาสังคม บ้านพัก เด็กและครอบครัวจังหวัดราชบุรี	การช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และการช่วยเหลือตามกระบวนการสังคมสงเคราะห์ในภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

ตำแหน่ง/สังกัด	หน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
15. นักจิตวิทยาชำนาญการพิเศษ ช่วยพิจารณาคดี ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี	คัดกรองและตรวจประเมินทางด้านจิตวิทยาและการสังคมสงเคราะห์ เบื้องต้นกับผู้เกี่ยวข้องในคดีความรุนแรงในครอบครัว ให้คำปรึกษาครอบครัว และส่งต่อประสานผู้เกี่ยวข้องในคดีไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
16. นิติกร บริการประชาชนและประชาสัมพันธ์ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี	ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษา คำแนะนำคดีความรุนแรงในครอบครัว และคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ จัดทำคำร้องคดีคุ้มครองสวัสดิภาพให้แก่ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวและติดตามตามคำสั่งศาลหลังจากที่ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ
17. นักสังคมสงเคราะห์ ศูนย์บริการคนพิการจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดราชบุรี	ในหน้าที่ความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ คนพิการ เป็นหลัก โดยจะต้องลงพื้นที่เยี่ยมบ้านและสอบข้อเท็จจริง เพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือ รวมถึงกระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพ
18. นักพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดราชบุรี	รับผิดชอบงานด้านสตรีและครอบครัว งานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน การจัดสมัชชาครอบครัว / สมัชชาสตรี งานพื้นที่ศูนย์พัฒนาครอบครัว ที่ยกระดับเป็นศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว (ศปก.ต) การรับบริการประชาชนจากพื้นที่ อบต. / เทศบาลให้ช่วยเหลือครอบครัวที่ประสบปัญหาด้านต่าง ๆ
19. อำนวยความยุติธรรมและนิติกร สำนักงานยุติธรรมจังหวัดราชบุรี	1. การช่วยเหลือประชาชนเป็นค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา เป็นกรณีความผิดเกี่ยวกับร่างกาย จิตใจและต่อเพศ (กรณีถูกทำร้ายร่างกาย ถูกข่มขืนอนาจาร) 2. การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี เป็นค่าจ้างทนายความในการดำเนินคดีทุกชั้นศาล เช่น การขอให้รับรองบุตรและเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร
20. นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ ฝ่ายอำนวยการ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดราชบุรี	ให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย ประสาน ส่งต่อ และให้ความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559 ในกรณีที่ผู้ได้รับความรุนแรงในครอบครัวได้รับความรุนแรง ได้มีการแจ้งความเพื่อดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งถือเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาต่าง ๆ มีสิทธิยื่นคำขอในการช่วยเหลือเงินเยียวยาจากภาครัฐ เพื่อเป็นค่าตอบแทนความเสียหายที่ได้รับ ซึ่งอาจเป็นการรักษาพยาบาล หรือกรณีถึงขนาดเสียชีวิต

จากข้อมูลของเจ้าหน้าที่ทั้งหมดจะพบว่า ด้วยตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบล้วนเกี่ยวข้องกับเด็กและครอบครัว และจะสามารถให้รายละเอียดสถานการณ์ความรุนแรงในภาพรวม รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดำเนินอยู่และข้อติดขัดที่อาจทำให้งานด้านการป้องกันแก้ไขความรุนแรงนี้ติดขัดได้ โดยงานวิจัยจะขอสรุปภาพสถานการณ์ความรุนแรงในมุมมองของผู้ปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

4.4.2 สถานการณ์ความรุนแรงและการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก

สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่จังหวัดราชบุรีและในความดูแลของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดราชบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2565 – 2567 มีการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น โดยเฉพาะความรุนแรงที่เกิดในครอบครัวจะมีผู้หญิงและเด็กตกเป็นเหยื่อความรุนแรงจากคนในครอบครัวเดียวกัน เช่น สามี พ่อแท้ ๆ พ่อเลี้ยง หรือเครือญาติ ซึ่งการใช้ความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ คือ การทำร้ายร่างกาย ความรุนแรงทางเพศ การฆ่ากันตาย รวมไปถึงการข่มขู่ คุกคาม การบิบบังคับ เพื่อให้สูญเสียอิสรภาพ ในส่วนของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดย พม. ได้รับการร้องเรียนและดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง เป็นที่น่าสังเกตว่า ในปี พ.ศ. 2566 - 2567 สถานการณ์ความรุนแรงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างสำคัญ สำหรับคดีความรุนแรงในครอบครัวและคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ ปี พ.ศ. 2565 มีจำนวน 23 เรื่อง ปี พ.ศ. 2566 จำนวน 25 เรื่อง ถึงปัจจุบันจำนวน 16 คดี รวม 64 เรื่อง

สำหรับกองสวัสดิการนั้น พบว่า ความรุนแรงในครอบครัวมีจำนวนมากยิ่งขึ้นกว่าปกติ โดยมีการรับแจ้งเหตุจากชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานสาธารณสุข เนื่องจากตัวผู้ถูกกระทำไม่กล้าที่จะร้องขอความช่วยเหลือด้วยตนเอง โดยกรณีกระทำความรุนแรง อาทิ เด็กถูกพ่อเลี้ยงซึ่งเป็นสามีใหม่ของมารดา เด็กข่มขืนกระทำชำเรา เด็กโดนข่มขู่ไม่ให้เด็กฟ้องมารดา หากฟ้องจะฆ่าเด็กและมารดาเด็ก คนในครอบครัวเมาสุราและสารเสพติดใช้กำลังทำร้ายร่างกายเด็ก หากเด็กไม่ปฏิบัติตาม เช่น เมาสุราแล้วใช้เด็กไปซื้อของกลับเข้า จึงใช้มือบิดนิ้วมือเด็กจนนิ้วหัก และบิดาของเด็กหนีไปอยู่กับภรรยาใหม่ โดยทำร้ายร่างกายมารดาเด็ก และไม่ยอมส่งเสียค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่เด็ก เป็นต้น

สำหรับสาเหตุของการกระทำความรุนแรงนั้น อันดับ 1 มาจากการที่มีบุคคลในครอบครัวติดยาเสพติด สุรา อันดับ 2 เกี่ยวข้องโดยตรงกับสัมพันธภาพในครอบครัว ซึ่งครอบคลุมไปถึงปัญหาเชิงคู่สาว การหึงหวง การนอกใจ และอันดับ 3 มาจากปัญหาอันเกี่ยวเนื่องกับเศรษฐกิจ

“ครอบครัวติดยาเสพติดค่ะ ประกอบกับยากจน ไม่มีรายได้ พ่อแม่เด็กติดโทรศัพท์ ต่างคนต่างอยู่ ไม่พูดคุยกัน”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 9 สัมภาษณ์เมื่อ 11 พฤศจิกายน 2567)

“ปัญหาความยากจน และการใช้สารเสพติดนอกจากนี้ เขายังไม่มีทักษะในการสื่อสาร และปัญหาความเครียด”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 4 สัมภาษณ์เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2567)

“ผู้กระทำความผิดยาเสพติด ต้มสุรา แล้วมาการเลี้ยงดูเด็กด้วยความรุนแรง เขาบอก เขาเครียด จากปัญหาเศรษฐกิจ เด็กถูกใช้ความรุนแรงทั้งทางกาย ใจ และเพศ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 14 สัมภาษณ์เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2567)

“จากกลุ่มเป้าหมายในความรับผิดชอบของข้าพเจ้า พบว่าสาเหตุสำคัญเกิดจากปัญหาความเจ็บป่วย ทางกาย ภาวะอาการทางจิต ความเครียด ปัญหาทางด้านสติปัญญา อีกสาเหตุสำคัญปัญหาเรื่อง ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ที่ทำให้เกิดความรุนแรง”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 17 สัมภาษณ์เมื่อ 21 พฤศจิกายน 2567)

“ยาเสพติด / สุรา เป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว เช่น แยกทาง หึงหวง ครอบครัวแตกแยก ปัญหารายได้ รวมถึงปัญหาจิตเวช (ส่วนใหญ่มาจากยาเสพติดที่ใช้มายาวนาน) ผู้พิการ ตั้งแต่กำเนิด ผู้สูงอายุ และมีปัญหาด้านการล่วงละเมิดทางเพศ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 18 สัมภาษณ์เมื่อ 21 พฤศจิกายน 2567)

“1. การที่เด็กอยู่กับพ่อเลี้ยงโดยที่มารดาของเด็กไม่อยู่บ้าน 2. การต้มสุราจนมึนเมาและการใช้ สารเสพติด เช่น ยาบ้า 3. เรื่องชู้สาวหรือมีที่สามเข้ามาเกี่ยวข้อง และ 4. สถานะทางเศรษฐกิจ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 19 สัมภาษณ์เมื่อ 21 พฤศจิกายน 2567)

“สาเหตุสำคัญของความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่เกิดจากความหึงหวง การนอกใจ การทะเลาะวิวาท การถูกคุกคามทางเพศ และมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มากระตุ้นให้เกิดความรุนแรง คือ ยาเสพติด สุรา การพนัน รวมถึง ความเครียดจากปัญหาเศรษฐกิจ และภาระหนี้สิน ตลอดจนมีแนวความคิด ทัศนคติ ค่านิยม ที่คิดว่าผู้ชาย เป็นผู้นำ และมีอำนาจเหนือผู้หญิง จึงเป็นสาเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรง”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 20 สัมภาษณ์เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2567)

4.5 สาเหตุสำคัญของการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทุกคนให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ สาเหตุสำคัญของการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็กในพื้นที่ มีสาเหตุมาจากปัญหาของครอบครัว เป็นหลักประการสำคัญ เนื่องจากครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ในการขัดเกลาให้สมาชิกไม่ใช้ความรุนแรง ในการดำเนินชีวิตการต้มสุรา การใช้สารเสพติด เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรง เนื่องจากผู้เสพไม่สามารถ ควบคุมตนเองได้ปัญหาอาวุธปืนเป็นสิ่งที่หาซื้อได้ง่ายทำให้มีการใช้อาวุธปืนในการก่อความรุนแรงในสังคมไทย ปัญหาที่เห็นว่าการใช้ความรุนแรง ปัญหาค่านิยมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรง ปัญหาที่เห็นว่าการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้น ผู้ใช้ความรุนแรงส่วนหนึ่งเห็นว่า การใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งที่ สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ประเด็นต่อมา ปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ผู้ใช้ความรุนแรงเกิดจากความเครียด และนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งการกระทำผิดของอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับ ความรุนแรง ปัญหาเศรษฐกิจนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำ หรือการขาดโอกาสทางสังคม ทำให้ผู้ใช้ความรุนแรง

หันไปประกอบอาชีพกรรมที่เกี่ยวกับความรุนแรง และนอกจากนั้นบทลงโทษที่เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงไม่หนัก ผู้กระทำผิดจึงไม่มีความเกรงกลัวต่อการถูกลงโทษ อาจกล่าวได้ว่า สาเหตุการใช้ความรุนแรงในครอบครัว แบ่งได้ 3 ประเภท คือ (1) ความรุนแรงในเด็ก สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการที่เด็กเกิดมาในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ บ่อยให้เด็กอยู่กับญาติ พี่เลี้ยง หรืออยู่คนเดียว เป็นเหตุให้เกิดปัญหาตามมา เช่น เด็กอาจถูกทำร้ายร่างกายถูกทุบตีโดยพ่อแม่ไม่รู้ทำให้เป็นเด็กเก็บกด หรือเด็กเห็นพ่อทำร้ายร่างกายแม่เป็นประจำทำให้เด็กได้รับความกระทบกระเทือนทั้งทางร่างกายและจิตใจ (2) ความรุนแรงในผู้หญิงระหว่างสามี ภรรยา ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการมีพฤติกรรมนอกใจของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เมื่อมีฝ่ายใดจับได้จึงมีการทะเลาะวิวาทกันเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายร่างกายทางจิตใจ หรืออาจรุนแรงไปถึงขั้นอีกฝ่ายถึงแก่ความตาย และสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ การมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อที่ผิด ๆ ว่า ผู้ชายเป็นผู้นำและมีอำนาจเหนือผู้หญิง จึงเป็นสาเหตุให้ภรรยาถูกสามีข่มเหง ทำร้ายร่างกาย และอาจถูกปิดกั้นไม่ให้ได้รับอิสรภาพ และ (3) ความรุนแรงในผู้สูงอายุ สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการที่พ่อแม่แก่ตัวลงไม่สามารถทำงานเลี้ยงตนเองได้ ต้องให้บุตรดูแล ทำให้บุตรต้องเหนื่อยเป็นสองเท่า ทำให้เกิดความเครียดและสะสม ส่งผลให้บางครั้งบุตรหลานขาดสติ ด่าทอพ่อ แม่ ทุบตีทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บ นอกจากนี้ ยังมีกรณีถูกปล่อยปละละเลยจากบุตร การทอดทิ้งให้อยู่คนเดียว เป็นต้น

“การซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรม โดยไม่รู้ว่สิ่งที่ตนทำเป็นเรื่องรุนแรงนี้คือ การส่งต่อ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 1 สัมภาษณ์เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2567)

“Case ส่วนใหญ่ พบว่า อยู่ในสภาพครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง เคยโดนพ่อ แม่ ทั้งคนในครอบครัวทำร้าย ใช้ความรุนแรง เมื่อมีลูกก็ใช้ความรุนแรงกับบุตรหลานภายในครอบครัว”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 2 สัมภาษณ์เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2567)

“พบว่าอยู่ในสภาพครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง เคยถูกใช้ความรุนแรง โดยคนในครอบครัวหรือผู้ปกครอง”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 3 สัมภาษณ์เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2567)

“สาเหตุเกิดจากการเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงจากผู้ปกครองขาดความรู้ในการเลี้ยงดูที่เหมาะสม และการขาดการสนับสนุนจากชุมชน พม. จึงเน้นการเสริมสร้างความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูเด็กและการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 4 สัมภาษณ์เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2567)

“สาเหตุเกิดจากสภาพสังคมปัจจุบันเด็กอยู่กับผู้สูงอายุ ซึ่งต่างวัย ความเชื่อและทัศนคติของผู้สูงอายุ การใช้ความรุนแรงจะสามารถหยุดพฤติกรรมเด็กได้ นอกจากนี้ ในขณะที่เด็กรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้มากขึ้น เด็กวัยรุ่นจะเล่นเกมที่ใช้ความรุนแรง เด็กช่วงประถมมีภาวะติดมือถือ เป็นกลุ่มเสี่ยงสมาธิสั้น เรียนรู้ช้า ซึ่งอาจเป็นตัวกระตุ้นเมื่อต้องอยู่กับผู้สูงอายุ ยังมีบางคนที่เกี่ยวข้องกับภาวะเจ็บป่วยในเด็ก หรือ กลุ่มเด็กพิเศษ เรียนรู้ช้า LD สมาธิสั้น”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 5 สัมภาษณ์เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2567)

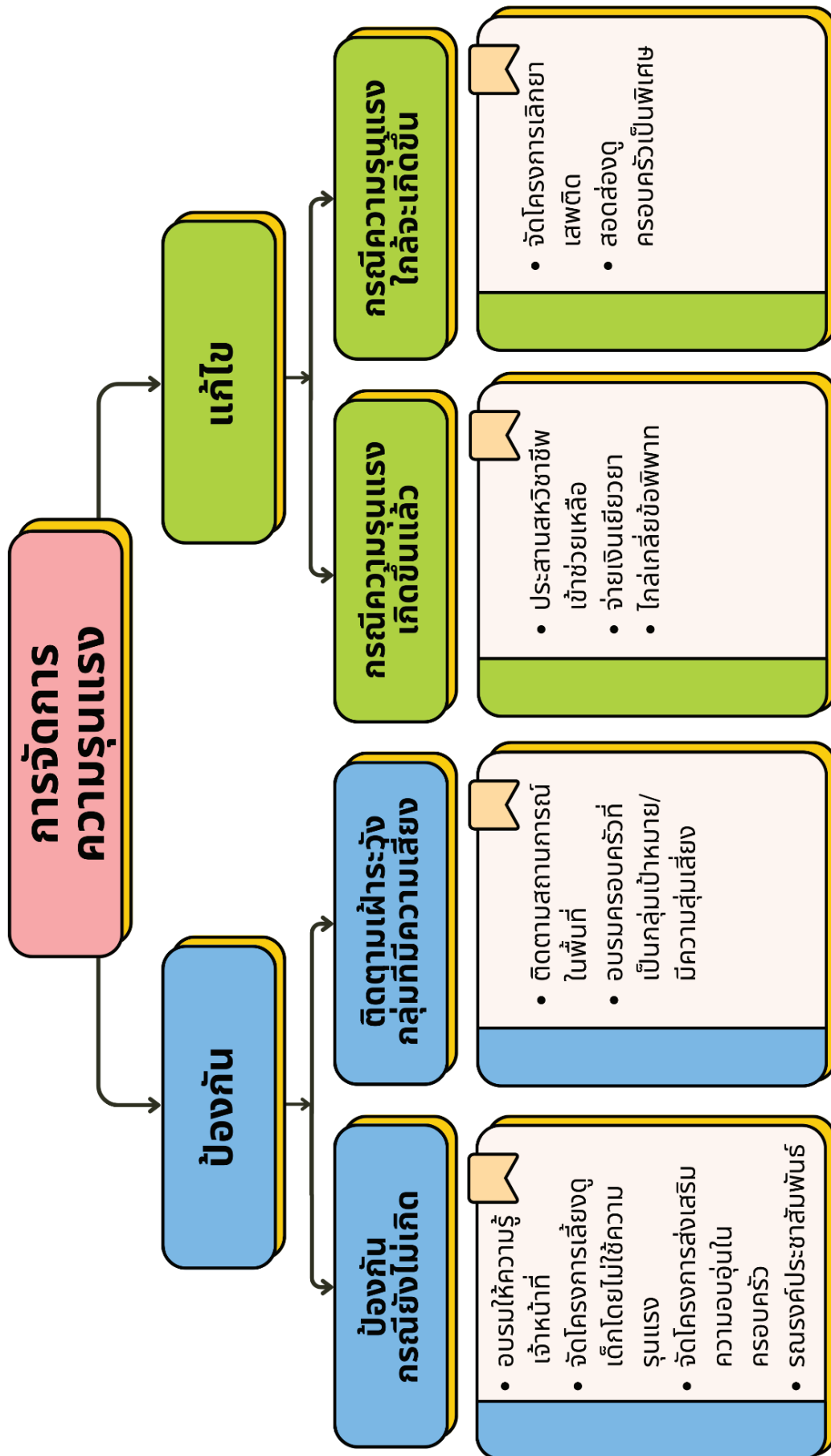
“สาเหตุเกิดจาก 1. เด็กที่ซึมซับ และเห็นการกระทำจากผู้ใหญ่เป็นประจำ 2. เห็นพ่อแม่ทะเลาะกัน 3. เห็นพ่อแม่ทำร้ายร่างกายกัน”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 6 สัมภาษณ์เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2567)

อาจกล่าวได้ว่า การใช้ความรุนแรงระหว่างบิดา มารดา หรือผู้ปกครองให้เด็กเห็นตั้งแต่วัยเยาว์ รวมถึง การใช้ความรุนแรงในการเลี้ยงดูบุตรหลาน เป็นตัวแบบของการใช้ความรุนแรง ทำให้เด็กซึมซับพฤติกรรม ความรุนแรง ส่งผลให้มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม ขาดความยับยั้งชั่งใจและขาดทักษะในการจัดการ อารมณ์ ใช้อารมณ์ในการแก้ไขปัญหา รวมถึงโรคทางจิตเวชอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น โรคซึมเศร้า เก็บตัว แยกตัว หลีกเลี่ยงการเข้าสังคม โรควิตกกังวล โรคเครียด เป็นต้น มีรายงานการวิจัยจำนวนมากที่ชี้ถึงประเด็นการส่งต่อ ความรุนแรงว่า การเห็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในที่อยู่อาศัยของตนเองเป็นประจำ และผู้ถูก กระทำความรุนแรงไม่ได้รับโทษ หรือการห้ามปรามใด ๆ การพบเห็นการกระทำตามสื่อโซเชียลมีเดียบ่อยครั้ง จนคิดว่าเป็นเรื่องปกติทั่วไป และทัศนคติที่มองว่าความรุนแรงในครอบครัว ไม่เป็นปัญหาของสังคมจนนำไปสู่ การถ่ายทอดพฤติกรรม ค่านิยม จากรุ่นสู่รุ่น ปัญหาความรุนแรง กลายเป็นความรุนแรงในครอบครัว โดยที่ผู้ถูกกระทำไม่กล้าที่จะพิทักษ์สิทธิตนเอง และยอมรับในการกระทำความรุนแรงนั้น และในไม่ช้าความรุนแรง จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และสามารถส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นได้จากการเลียนแบบของเด็ก จากสิ่งที่ตนได้เห็น และได้รับการปฏิบัติต่อในท้ายที่สุด

จากข้อมูลทั้งหมดนี้นำมาสู่การตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ที่ว่าด้วยแนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อ ความรุนแรงที่ได้กระทำอยู่แล้ว โดยการวิเคราะห์จะให้ภาพที่สำคัญในหลาย ๆ ประเด็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

แนวทางการแก้ไขความรุนแรงข้ามรุ่นที่ได้กระทำอยู่ขณะนี้ของหน่วยงานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจัดได้ว่า ครบถ้วนและครอบคลุม โดยหน่วยงานได้แบ่งกรณีการจัดการความรุนแรงได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีป้องกัน และ กรณีแก้ไข โดยมีรายละเอียดตามภาพที่ 3

ภาพที่ 5 การจัดการความรุนแรง

“อบต.ท่าชุมพล มีศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยมี คณะทำงาน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการเฝ้าระวัง หากเกิดปัญหาขึ้นจะมีภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามา ดำเนินการแก้ไข และหาทางออก อบต. มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้กับผู้นำชุมชน อสม. เพื่อเป็นการให้ความรู้ วิธีการแก้ไข อำนาจหน้าที่แนวทางการช่วยเหลือ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 1 สัมภาษณ์เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2567)

“เมื่อมี Case หรือเหตุที่พบ จะนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา และมีการประสานส่งต่อกับทีม สหวิชาชีพ และพื้นที่เพื่อติดตามอย่างต่อเนื่อง”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 2 สัมภาษณ์เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2567)

“เมื่อพบ Case หรือเหตุการณ์ที่สุ่มเสี่ยง จะนำเข้าสู่กระบวนการประสานส่งต่อกับทีมสหวิชาชีพ เพื่อการติดตามต่อเนื่อง”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 3 สัมภาษณ์เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2567)

“การจัดทำโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร โดยใช้แนวทางในด้านจิตวิทยาวัยรุ่น แก่ผู้ปกครอง เพื่อลดปัญหาในการใช้ความรุนแรงในการเลี้ยงดูบุตรหลาน และโครงการประชาสัมพันธ์ ด้านกฎหมายแก่เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไป เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านกฎหมาย รวมถึง การแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อพบเห็นเหตุการณ์ หรือความรุนแรงในครอบครัว การให้ข้อมูล ในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หรือบุคคลในครอบครัวซึ่งถูกกระทำความรุนแรงให้ได้รับความปลอดภัย และ มีการแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำความรุนแรงเพื่อให้มีโอกาสได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ป้องกันการกระทำ ความรุนแรงซ้ำและอาจริษาความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเอาไว้ได้”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 16 สัมภาษณ์เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2567)

“เราจัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับคดีความรุนแรงในครอบครัว เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ การป้องกันเมื่อตกอยู่ในสภาวะที่มีความเสี่ยง การร้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานเชิงรุก เช่น ลงพื้นที่ไปตรวจเยี่ยมบ้านเด็ก หรือเยาวชน หรือผู้ถูกกระทำความรุนแรงที่มีความเสี่ยงที่จะถูกกระทำ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าไปช่วยเหลือดูแล เพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 17 สัมภาษณ์เมื่อ 21 พฤศจิกายน 2567)

“หน่วยงานเรา 1. จัดกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวเน้นกิจกรรมความสัมพันธ์ร่วมกัน 2. จัดทีม สหวิชาชีพในพื้นที่ ในการเฝ้าระวังดูแลในชุมชน 3. คุ้มครองสวัสดิภาพ ในการให้ความช่วยเหลือ 4. ให้บริการให้คำปรึกษารายกรณี เพื่อดำเนินกระบวนการแก้ไขปัญหาเบื้องต้น”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 18 สัมภาษณ์เมื่อ 21 พฤศจิกายน 2567)

“หน้าที่เราครอบคลุมการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท ช่วยเหลือเยียวยาค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหาย กรณีถูกทำร้ายร่างกาย จิตใจ หรือถูกข่มขืน หรืออนาจาร จ้างทนายฟ้องร้องบุตรและเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพ และช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 20 สัมภาษณ์เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2567)

จากข้อมูลทั้งหมดเห็นได้ว่า แนวทางการป้องกันและจัดการกับปัญหาความรุนแรงข้ามรุ่นได้มีการดำเนินการไปแล้ว ผ่านรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นสำคัญ แต่ตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาจะพบว่า สถานการณ์ความรุนแรงมีแนวโน้มสูงขึ้น และทวีความซับซ้อนมากขึ้น นั่นหมายความว่า การดำเนินการทั้งหมดในปัจจุบันอาจมีบางอย่างที่ต้องการการพัฒนา เพราะหากแนวทางการดำเนินการเหล่านั้นคืออยู่แล้ว จำนวนเหยื่อที่ได้รับความรุนแรงคงต้องลดจำนวนลง ไม่ใช่มีจำนวนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องอย่างเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

4.6 การพัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กเปราะบางในชุมชน

จากข้อมูลทั้งหมดในส่วนที่ผ่านมา เห็นได้ชัดว่า หน่วยงานต่าง ๆ เห็นจุดร่วมที่จะพัฒนาแนวทางการปกป้องคุ้มครองเด็กกลุ่มที่ได้รับความรุนแรงนี้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อคำถามหนึ่งของการสัมภาษณ์เชิงลึกที่สัมภาษณ์ถึงมุมมองจากประสบการณ์การทำงานอันยาวนานว่า แนวทางใดที่ควรจะเป็นจุดตั้งต้นของการพัฒนา และหลายข้อจำกัดของงานด้านคุ้มครองเด็กกลุ่มเปราะบางนี้ คำตอบที่ได้ทำให้เห็นภาพที่คมชัด ดังนี้

1) การประเมินสถานการณ์เพื่อการตั้งรับกับปัญหาและระบุกลุ่มเสี่ยงเพื่อการเฝ้าระวังใกล้ชิดยังมีน้อยเกินไป การทำงานในพื้นที่ของเจ้าหน้าที่พบว่า แม้จะสามารถระบุเด็กกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มเปราะบางได้ แต่ระบบการเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพยังไม่ถึง เจ้าหน้าที่ยังมีงานหลากหลายงาน การปกป้องคุ้มครองดูแลตั้งแต่ต้นทางทำได้ยาก

2) เหตุที่ข้อ 1) เกิดขึ้น เพราะความรุนแรงเกิดขึ้นในบ้านอันเป็นสถานที่ที่คนภายนอกเข้าถึงได้ยาก การสร้างกลไก “ชุมชนเฝ้าระวัง” (Watch dog) อาจเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการช่วยสอดส่องจับตาของชุมชนจะทำให้ทราบสถานการณ์ที่มีแนวโน้มอันตรายสำหรับเด็กก่อนที่เจ้าหน้าที่จะทราบ และบทบาทของชุมชนในหลายพื้นที่ได้พิสูจน์แล้วว่า สามารถลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้จริง

3) การศึกษาชี้ชัดว่า ครอบครัวไทยจำนวนมากขาด “ทักษะชีวิตและการเลี้ยงดูเด็ก” การให้ความรู้ต่อทุกครอบครัวในประเด็นเหล่านี้เป็นเรื่องที่จำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง

4) เมื่อมีกรณีความรุนแรงเกิดขึ้น การมีบทลงโทษที่เบาและมีแนวโน้มเป็นไปทางไกล่เกลี่ย ทำให้ผู้กระทำความรุนแรงไม่เรียนรู้และหลาบจำ และย้อนกลับมาทำความรุนแรงซ้ำอีก การมีบทลงโทษที่เข้มแข็งจริงจึงจะช่วยให้การจัดการประเด็นนี้มีประสิทธิภาพขึ้นได้

“แนวทางการป้องกัน ลดปัญหา จะสำเร็จได้ต้องเกิดจากหลายปัจจัย หากแก้ไขแค่เบื้องต้น ไม่มีการติดตาม และประเมินสถานการณ์ ในอนาคตปัญหาก็จะกลับมาเหมือนเดิม การแก้ไขปัญหายั่งยืนจะต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ สาเหตุ และมีแนวทางแก้ไขปัญหาแบบยั่งยืน ติดตาม ประเมินผล และละลายพฤติกรรมแบบถาวร สร้างแรงจูงใจ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัว”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 1 สัมภาษณ์เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2567)

“แนวทางการประสานงานระหว่างหน่วยงานและการเสริมสร้างความรู้ในชุมชนสามารถช่วยป้องกัน และลดการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นได้ แต่หากไม่สามารถลดปัญหาได้ ควรเพิ่มการให้การศึกษาด้านทักษะชีวิตและการเลี้ยงดูเด็ก อย่างต่อเนื่องรวมถึงการสนับสนุนครอบครัวที่มีปัญหา ผ่านการให้คำปรึกษาและการฟื้นฟูสภาพจิตใจ”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 4 สัมภาษณ์เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2567)

“แนวทางที่เหมาะสมที่คิดว่าต้องมี 1) บทลงโทษที่รุนแรงมากขึ้น เช่น ค่าปรับ หรือการร่วมกันบำเพ็ญประโยชน์หากมีการกระทำความรุนแรง 2) สร้างกลไกในระดับพื้นที่ให้เป็นจุดบริการด้านการให้คำปรึกษา”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 5 สัมภาษณ์เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2567)

“ที่คิดว่า ควรมีหน่วยงานที่ให้การคุ้มครองและให้การช่วยเหลือ เพิ่มโทษที่จะได้รับให้มากขึ้น หรือค่าปรับ เพิ่มจุดบริเวณชุมชนเพื่อให้ประชาชนขอรับความช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที”

(ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านที่ 14 สัมภาษณ์เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2567)

5) นอกจากนี้ยังพบว่า ที่ผ่านมาคดีความรุนแรงในครอบครัวที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม นอกจากเกิดจากผู้ปกครองขาดวิธีการในการเลี้ยงดูบุตรแล้ว องค์กรด้านการช่วยเหลือคดีความรุนแรงในครอบครัวยังขาดการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลในด้านกฎหมายให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปให้สามารถติดต่อประสานงานเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือได้ทันท่วงทีเมื่อประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว วิธีการดังกล่าวจึงถือเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทและความจำเป็นของสังคมไทย การทำให้เหยื่อมีความรู้และสามารถเข้าถึงช่องทางการรับความช่วยเหลือและการปกป้องดูแลตนเองได้ จะทำให้พวกเขาสามารถปกป้องตนเองให้พ้นจากความรุนแรงทุกรูปแบบได้

6) อีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญไม่แพ้กัน นั่นคือ การผลักดันให้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและผู้หญิงเป็นเรื่องของส่วนรวม ไม่ใช่เรื่องภายในครอบครัวเท่านั้น การผลักดันประเด็นนี้ให้เป็นวาระแห่งชาติ ให้เด็กทุกคนเป็นสมบัติของชาติ ไม่ใช่ของครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง จะมีผลให้ทุกภาคส่วนเข้ามาดูแล การปลูกฝังทัศนคติเช่นนี้จำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในช่วงเวลานี้ที่มีจำนวนเด็กเกิดขึ้นในแต่ละปีน้อยมาก การปกป้องคุ้มครองดูแลเด็กทุกคน ควรเป็นเรื่องของส่วนรวมมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของครอบครัวเหมือนที่ผ่านมา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยแนวทางการคุ้มครองเด็กและครอบครัวที่ได้รับผลกระทบในภาวะวิกฤต เพื่อยกระดับการทำงานของศูนย์ช่วยเหลือสังคมตำบล มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ความรุนแรง และปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 3) เพื่อจัดทำแนวทางแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นในครอบครัว และ 4) เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน ผู้วิจัยขอสรุปผลและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษานำเสนอตามวัตถุประสงค์ โดยข้อมูลจาก 3 ส่วน ได้แก่ 1) เด็กและเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และ/หรือมัธยมศึกษา ที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี จำนวน 400 คน 2) บุคคลในครอบครัว ได้แก่ พ่อ หรือ แม่ หรือผู้ปกครองซึ่งมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และ/หรือมัธยมศึกษา ที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี จำนวน 400 คน และ 3) เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน หรือภาคีเครือข่ายที่ดำเนินการด้านการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 20 คน โดยจะขอสรุปผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สถานการณ์ความรุนแรงและปัจจัยที่ส่งต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก

5.1.1.1 ข้อมูลด้านประชากรของเด็กและเยาวชนและพ่อ หรือแม่ หรือผู้ปกครอง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชน รวมถึงพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีสถิติความรุนแรงในครอบครัวสูงเป็นอันดับต้น ๆ ในประเทศ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ให้ข้อมูลจำนวน 400 คนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 251 คน (ร้อยละ 62.70) มีอายุระหว่าง 16-18 ปี มากที่สุด จำนวน 170 คน (ร้อยละ 42.50) ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสูงที่สุด จำนวน 192 คน (ร้อยละ 48.00) ส่วนใหญ่ในครอบครัวมีสมาชิกจำนวน 4 คน จำนวน 110 คน (ร้อยละ 27.50) โดยสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบด้วยแม่ พ่อ และพี่ – น้อง มีจำนวนมากที่สุด พบจำนวน 356 คน (ร้อยละ 89.00) 308 คน (ร้อยละ 77.00) และ 287 คน (ร้อยละ 71.80) ส่วนของข้อมูลบุคคลในครอบครัวของเด็กและเยาวชน ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 291 คน (ร้อยละ 72.7) มีอายุระหว่าง 40-49 ปี มากที่สุด จำนวน 178 คน (ร้อยละ 44.5) การศึกษาสูงสุดผู้ให้ข้อมูลสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีสูงที่สุด จำนวน 130 คน (ร้อยละ 32.5) ส่วนใหญ่ในครอบครัวมีสมาชิกจำนวน 4 คน พบมากที่สุดจำนวน 123 คน (ร้อยละ 30.8) และครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลระบุว่า มีสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบด้วยลูก แม่ และพ่อ มีจำนวนมากที่สุด พบจำนวน 324 คน (ร้อยละ 81.0) 301 คน (ร้อยละ 75.2) และ 254 คน (ร้อยละ 63.5) จากข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่อาศัยในครอบครัวเดี่ยว

5.1.1.2 สถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก

1) สถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็กในมุมมองของเด็กและเยาวชนและบุคคลในครอบครัว

จากการศึกษา พบว่า ข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน ในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา สอดคล้องกับข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้ปกครอง ในขณะที่ยังเป็นเด็ก โดยครอบครัวส่วนใหญ่ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลไม่มีสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่ร้ายแรง ไม่ว่าจะเป็นการถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง บังคับ ช่มชู้ ออกคำสั่ง ทำให้รู้สึกอึดอัดใจอย่างมาก ผูกขาดการตัดสินใจ หรือควบคุมกำกับพฤติกรรม จนทำให้ขาดความเป็นตัวของตัวเอง หรืออิสระการใช้ชีวิตอย่างมาก ทำร้ายจิตใจ เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น เพิกเฉย ต่อว่า ทอดทิ้ง ลงโทษ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย และทำร้ายร่างกาย เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น ตบ ตี กระทบกระทั่ง รวมถึงสถานการณ์ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าไม่มีสถานการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการเคยเห็น ปู่ ย่า ตา ยาย ทำร้ายร่างกาย ใช้ถ้อยคำรุนแรง ดุด่า พ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง เคยเห็นพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง มีปากเสียงกัน หรือทะเลาะกันเป็นประจำ และรู้สึกได้ว่าพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง อารมณ์ร้อน โมโห ฉุนเฉียว หงุดหงิดง่าย และมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงดูบุตรในปัจจุบันและในอนาคต โดยไม่มีทัศนคติว่า การดุด่าลูกด้วยถ้อยคำรุนแรง เป็นเรื่องที่ทำได้ การตีลูกเป็นการลงโทษให้หลานจำ การใช้ถ้อยคำดุด่า หรือการลงโทษทางกาย เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในการนำไปใช้ในการเลี้ยงดูลูก และการทำร้ายตนเอง / ทำลายข้าวของในบ้าน เพื่อระบายอารมณ์เป็นเรื่องปกติ

2) สถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็กในมุมมองของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการคุ้มครองเด็กและครอบครัวประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ผลการศึกษาพบว่าสถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็กในจังหวัดราชบุรี สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่มีความซับซ้อนและทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลสถิติคดีความรุนแรงในครอบครัวและคดีคุ้มครองสวัสดิภาพที่เพิ่มขึ้นจาก 23 คดี ในปี 2565 เป็น 25 คดี ในปี 2566 และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวกำลังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นในพื้นที่ ได้แก่ 1) **ปัญหาการใช้สารเสพติดและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์** เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรก เนื่องจากสิ่งเสพติดเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เสพขาดการควบคุมตนเอง เกิดอาการมึนเมาและขาดสติ นำไปสู่การใช้ความรุนแรงต่อคนในครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางอย่างผู้หญิงและเด็ก ซึ่งมักตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงจากการกระทำของสามี พ่อแท้ๆ พ่อเลี้ยง หรือเครือญาติที่อยู่ในภาวะมึนเมา หรือเสพยาเสพติด 2) **ปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว** ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการนอกใจ การหึงหวง ครอบครัวแตกแยก หรือการทิ้งเด็กให้อยู่กับญาติ หรืออยู่ตามลำพัง สถานการณ์เหล่านี้ไม่เพียงสร้างบาดแผลทางจิตใจแก่เด็กเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กอย่างรุนแรง เด็กที่เติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความรุนแรงมักจะซึมซับพฤติกรรมเหล่านั้นและนำไปใช้แบบแผนในการแก้ปัญหาเมื่อเติบโตขึ้น 3) **ปัญหาเศรษฐกิจ** ความยากจน ภาวะหนี้สิน และความเหลื่อมล้ำทางสังคมก่อให้เกิดความเครียดและความกดดันในครอบครัว นำไปสู่การใช้ความรุนแรงเป็นทางออกในการระบายความคับข้องใจ การขาดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้หลายครอบครัวติดอยู่ในวงจรความยากจนและความรุนแรง ไม่สามารถหาทางออกที่เหมาะสมได้ และสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทหลักตามกลุ่มผู้ถูกระงับ โดยประเภทแรก คือ

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็ก มีสาเหตุสำคัญมาจากการที่เด็กเติบโตในครอบครัวที่ขาดความสมบูรณ์ ถูกทอดทิ้งให้อยู่กับญาติหรือพี่เลี้ยง หรือต้องอยู่ตามลำพัง สถานการณ์เช่นนี้นำไปสู่การที่เด็กถูกทำร้ายร่างกายโดยที่พ่อแม่ไม่รับรู้ หรือต้องเผชิญกับการเห็นความรุนแรงที่พ่อแม่กระทำต่อแม่เป็นประจำ ส่งผลให้เด็กได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ กลายเป็นเด็กที่มีปัญหาด้านการเก็บกดทางอารมณ์ ประเภทที่สองคือความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในฐานะภรรยาโดยมักมีสาเหตุมาจากการนอกใจของคู่สมรสเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจับได้ว่าคู่ครองมีชู้ก็มักนำไปสู่การทะเลาะวิวาทที่รุนแรง ทั้งการทำร้ายร่างกาย การทำร้ายจิตใจ และในบางกรณีอาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต นอกจากนี้ยังมีสาเหตุจากทัศนคติและค่านิยมที่ผิดที่มองว่าผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิง ทำให้สามีใช้ความรุนแรงข่มเหงภรรยา ทั้งการทำร้ายร่างกายและการจำกัดอิสรภาพในการใช้ชีวิต ประเภทที่สาม คือความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ มีสาเหตุหลักมาจากการที่พ่อแม่สูงวัยไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ต้องพึ่งพาลูกหลานในการดูแล ทำให้บุตรต้องรับภาระหนักในการดูแล เกิดความเครียดสะสมจนบางครั้งขาดสติและใช้ความรุนแรงกับพ่อแม่ ทั้งการด่าทอและทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บ อีกทั้งยังมีกรณีที่ลูกหลานทอดทิ้งผู้สูงอายุให้อยู่ตามลำพัง ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างเหมาะสม ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กที่เติบโตท่ามกลางความรุนแรงนั้นรุนแรงและยาวนาน การที่เด็กต้องพบเห็นความรุนแรงเป็นประจำทำให้พวกเขาซึมซับและเรียนรู้ว่านี่คือวิถีปกติในการแก้ปัญหา นำไปสู่การเกิดปัญหาสุขภาพจิต เช่น โรคซึมเศร้า วิตกกังวล การแยกตัวจากสังคม การขาดทักษะในการจัดการอารมณ์ และที่สำคัญคือการมองว่าความรุนแรงเป็นวิธีแก้ปัญหาที่ยอมรับได้ เมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตขึ้น พวกเขามีแนวโน้มที่จะใช้ความรุนแรงกับผู้อื่นและส่งต่อพฤติกรรมนี้ไปยังรุ่นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยา การเลียนแบบพฤติกรรมและการขาดการสนับสนุนจากครอบครัวถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เร่งให้เกิดการส่งต่อความรุนแรงในรุ่นถัดไป และแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ยืนยันว่าพฤติกรรมของเด็กได้รับอิทธิพลอย่างมากจากสภาพแวดล้อมในครอบครัว

5.1.2 กระบวนการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนและผู้ปกครองให้ข้อมูลสอดคล้องตรงกันว่า เมื่อมีความรุนแรงครั้งแรกเกิดขึ้นบุคคลในครอบครัวได้เข้าไปช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหาในทันทีและไม่ต้องทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้นอีก มีความกังวลกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นและอยากจัดการกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างมาก ซึ่งสมาชิกในครอบครัวใช้วิธีพูดคุยเพื่อหาวิธีการแก้ไข หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว ในระดับมากที่สุด แต่ในส่วนของการขอคำปรึกษานั้น เด็กและเยาวชนให้ข้อมูลว่าโดยสมาชิกในครอบครัวขอคำปรึกษากับบุคคลอื่น เช่น ครู เพื่อน ญาติ คนรู้จัก เพื่อหาวิธีการแก้ไข หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวอยู่ระดับปานกลาง ส่วนผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้ปกครองนั้นให้ข้อมูลว่า สมาชิกในครอบครัวขอคำปรึกษากับบุคคลอื่น เช่น ครู เพื่อน ญาติ คนรู้จัก เพื่อหาวิธีการแก้ไข หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว ในระดับมากที่สุด และในการแจ้งเหตุเมื่อมีความรุนแรงผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มให้ข้อมูลตรงกันว่าส่วนใหญ่ไม่เคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจ บ้านพักเด็ก พมจ. โรงพยาบาลไม่เคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวผ่านสายด่วน เช่น 191, 1300, 1669, 1567, 1111 เพื่อขอความช่วยเหลือ และไม่เคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวผ่านแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ เพื่อขอความช่วยเหลือ เป็นไปได้ว่าครอบครัวเหล่านี้ไม่เคยเกิดสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวขึ้นหรือสามารถจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ด้วยตนเอง

5.1.3 แนวทางแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นในครอบครัว

5.1.3.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบการคุ้มครองเด็กและครอบครัวที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

หน่วยงานที่รับผิดชอบการคุ้มครองเด็กและครอบครัวในจังหวัดราชบุรีที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ประกอบด้วยหลายหน่วยงาน โดยแต่ละหน่วยงานมีบทบาทและหน้าที่เฉพาะด้าน ดังนี้ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลมีบทบาทในการดูแลและช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวผ่านระบบ OSCC (One Stop Crisis Center) ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางในการรับผู้ประสบปัญหา ให้คำปรึกษา และฟื้นฟูจิตใจ นอกจากนี้ ยังมีบริการด้านจิตเวชเด็กและวัยรุ่น เพื่อช่วยเหลือเด็กที่อาจได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว หน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ศาลเยาวชนและครอบครัว มีเจ้าหน้าที่ เช่น นักจิตวิทยาและนิติกร ที่รับผิดชอบในการคัดกรองและประเมินคดีความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงให้คำปรึกษาทางกฎหมาย ช่วยจัดทำคำร้อง และติดตามคำสั่งศาลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ถูกกระทำและสำนักงานยุติธรรมทำหน้าที่สนับสนุนด้านกฎหมายและการเยียวยาผู้เสียหายจากความรุนแรงในครอบครัว โดยให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย ช่วยจัดสรรค่าตอบแทน หรือเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา เช่น การรักษาพยาบาล หรือค่าทดแทนความเสียหาย หน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ที่ว่าการอำเภอ มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง รวมถึงการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องและการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบาง นอกจากนี้ หน่วยงานเหล่านี้ยังเป็นกลไกสำคัญในการแจ้งเหตุ เฝ้าระวัง และส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อลดปัญหาความรุนแรงในชุมชน หน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ บ้านพักเด็กและครอบครัว เป็นหน่วยงานสำคัญที่ให้ความช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์แก่เด็กและผู้ถูกกระทำจากความรุนแรง โดยดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ดำเนินการพื้นที่เยี่ยมบ้าน ตรวจสอบข้อเท็จจริง และพิจารณาให้การคุ้มครอง รวมถึงฟื้นฟูครอบครัวที่ประสบปัญหา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่ดูแลงานด้านสวัสดิการและความมั่นคงของครอบครัว โดยเฉพาะการพัฒนาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ซึ่งมีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้ หน่วยงานยังดูแลกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เช่น คนพิการ และสนับสนุนการจัดสมัชชาครอบครัวเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน หน่วยงานเหล่านี้ทำงานร่วมกันเพื่อให้การช่วยเหลือครอบคลุมทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือและคุ้มครอง การฟื้นฟูและสนับสนุนด้านจิตใจ การให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและดำเนินคดี การพัฒนาและป้องกันปัญหาในระยะยาว ส่งเสริมและพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อลดปัญหาความรุนแรงในระยะยาวและสร้างความมั่นคงในชุมชน

5.1.3.2 แนวทางแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นในครอบครัว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางแนวทางการจัดการความรุนแรงไว้ 2 แนวทาง คือ การป้องกัน และการแก้ไข โดยแต่ละแนวทางมีวิธีการดำเนินงานที่แตกต่างกันตามสถานการณ์ ในด้านการป้องกัน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การป้องกันกรณียังไม่เกิดเหตุ และการติดตามเฝ้าระวังในกลุ่มที่มีความเสี่ยง สำหรับการป้องกันกรณียังไม่เกิดเหตุ นั้น หน่วยงานได้ดำเนินการหลายรูปแบบ เช่น การอบรมให้ความรู้แก่

เจ้าหน้าที่ การจัดโครงการเลี้ยงดูเด็กโดยไม่ใช้ความรุนแรง การจัดโครงการส่งเสริมความอบอุ่นในครอบครัว และการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ส่วนการติดตามเฝ้าระวังในกลุ่มเสี่ยงนั้น มีการติดตามสถานการณ์ในพื้นที่และการอบรมครอบครัวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย หรือมีความเสี่ยง ในด้านการแก้ไขได้แบ่งการดำเนินการเป็น 2 กรณี คือ กรณีความรุนแรงเกิดขึ้นแล้วและกรณีความรุนแรงใกล้จะเกิดขึ้น สำหรับกรณีที่ความรุนแรงเกิดขึ้นแล้ว หน่วยงานจะเข้าไปประสานสหวิชาชีพเพื่อช่วยเหลือ จ่ายเงินเยียวยา และไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ส่วนกรณีที่ความรุนแรงใกล้จะเกิดขึ้น จะมีการจัดโครงการเลิกยาเสพติดและลดช่องว่างของครอบครัวเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการดำเนินการทั้งด้านการป้องกันและแก้ไขอย่างต่อเนื่อง แต่สถานการณ์ความรุนแรงกลับมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นและมีความซับซ้อนมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการดำเนินงานในปัจจุบันอาจยังมีข้อจำกัดและต้องการการพัฒนาปรับปรุง เพราะหากการดำเนินการมีประสิทธิภาพเพียงพอ จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงควรจะลดลง ไม่ใช่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

5.1.4 การพัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กเปราะบางในชุมชน

ประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนาเพื่อปกป้องและคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงในครอบครัวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พบว่าระบบการประเมินสถานการณ์และเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยงยังไม่เพียงพอ แม้เจ้าหน้าที่จะสามารถระบุกลุ่มเด็กที่มีความเสี่ยงได้ แต่ด้วยภาระงานที่มาก ทำให้การดูแลตั้งแต่ต้นทางทำได้ยาก ประกอบกับความรุนแรงส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในบ้านซึ่งยากต่อการเข้าถึง การสร้างกลไก “เฝ้าระวังในชุมชน” จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะชุมชนสามารถช่วยสอดส่องและแจ้งเหตุได้ก่อนที่จะเกิดสถานการณ์จะรุนแรง นอกจากนี้ยังพบว่าครอบครัวไทยจำนวนมากขาดทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก จึงจำเป็นต้องให้ความรู้แก่ครอบครัวส่วนในด้านกฎหมายพบมุ่งเน้นการไกล่เกลี่ยมากกว่าการลงโทษ ส่งผลให้ผู้กระทำผิดไม่เกรงกลัวและอาจกระทำความรุนแรงซ้ำ อีกทั้งการเผยแพร่ข้อมูลด้านกฎหมายและช่องทางการขอความช่วยเหลือยังไม่ทั่วถึง ทำให้ผู้ที่ประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไม่ทราบวิธีการเข้าถึงความช่วยเหลือ และประการสำคัญคือต้องผลักดันให้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กเป็นวาระแห่งชาติ ไม่ใช่เพียงปัญหาภายในครอบครัว เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันที่อัตราการเกิดต่ำ การปกป้องคุ้มครองเด็กควรเป็นความรับผิดชอบของสังคมโดยรวม ไม่ใช่เพียงแค่ครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งเท่านั้น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน” นำเสนอข้อค้นพบที่น่าสนใจและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนานโยบายด้านการคุ้มครองเด็กในสังคมไทย โดยสามารถอภิปรายผลในมิติต่างๆ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1) ความขัดแย้งของข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรง: ภาพสะท้อนของ “วิกฤตที่ซ่อนเร้น” ข้อค้นพบที่โดดเด่นที่สุดของงานวิจัยชิ้นนี้คือ ความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากแบบสอบถามในกลุ่มเด็กและผู้ปกครองกว่า 800 คน ชี้ว่าสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ แต่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกลับยืนยันว่าสถานการณ์จริงในพื้นที่จังหวัดราชบุรีนั้นรุนแรงและมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความขัดแย้งนี้ไม่ควรมองว่าเป็นข้อผิดพลาดของข้อมูล แต่เป็นภาพสะท้อนของธรรมชาติปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ซับซ้อนและซ่อนเร้น ซึ่งสามารถอภิปรายได้ใน 3 ประเด็นหลัก

อคติในการตอบสนองต่อสังคม (Social Desirability Bias) เป็นไปได้สูงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีแนวโน้มที่จะตอบคำถามในลักษณะที่น่าเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของครอบครัวตนเอง เนื่องจากความรุนแรงในครอบครัวยังคงเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนและถูกมองว่าเป็นเรื่องน่าอับอาย การยอมรับว่าครอบครัวตนเองมีปัญหาความรุนแรงจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก แม้ในการสำรวจที่ไม่ระบุชื่อก็ตาม

วัฒนธรรม “เรื่องภายในครอบครัว” สังคมไทยยังคงมีค่านิยมที่มองว่าปัญหาในบ้านเป็นเรื่องส่วนตัว ที่คนนอกไม่ควรเข้ามายุ่งเกี่ยว ส่งผลให้ผู้ประสบปัญหาเลือกที่จะจัดการกันเองภายในครอบครัวมากกว่า การเปิดเผยหรือขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยแจ้งเหตุการณ์ความรุนแรงต่อเจ้าหน้าที่รัฐเลย

การเรียนรู้และวงจรความรุนแรงข้ามรุ่น ปัจจัยหลักที่เจ้าหน้าที่ระบุว่าปัญหาในบ้านเป็นสาเหตุของความรุนแรง ได้แก่ ปัญหายาเสพติด สุรา ปัญหาสัมพันธภาพ และความเครียดจากภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ที่ระบุว่าเด็กจะซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรมจากตัวแบบ (Model) ที่ใกล้ชิดที่สุดคือพ่อแม่ เมื่อเด็กเห็นว่าความรุนแรงเป็นวิธีการตอบสนองต่อความเครียดหรือความขัดแย้ง พวกเขาก็จะเรียนรู้และมีแนวโน้มที่จะใช้พฤติกรรมเดียวกันนี้ในอนาคต กลายเป็น “การส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น” ที่น่ากังวล

ดังนั้น การที่ข้อมูลเชิงปริมาณไม่พบปัญหาจึงอาจเป็นสัญญาณอันตรายที่ชี้ว่า ปัญหาได้ฝังรากลึกจนผู้คนในครอบครัวอาจมองไม่เห็นว่าเป็น “ความรุนแรง” หรือเลือกที่จะไม่พูดถึงมัน การค้นพบนี้จึงเป็นการตอกย้ำว่า การพึ่งพิงข้อมูลสถิติจากการรายงานเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ประเมินสถานการณ์จริงต่ำกว่าความเป็นจริงไปมาก

2) กระบวนการจัดการปัญหา ข้อจำกัดของกลไกเชิงรับ แม้ว่าในพื้นที่จะมีกลไกการช่วยเหลือผ่านทีมสหวิชาชีพและหน่วยงานต่างๆ แต่กระบวนการทำงานส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็น “เชิงรับ” (Reactive) กล่าวคือ กลไกจะเริ่มทำงานเมื่อมีผู้แจ้งเหตุหรือเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ขึ้นแล้ว การที่สถานการณ์ความรุนแรงยังคงเพิ่มสูงขึ้นชี้ให้เห็นว่ามาตรการเชิงรับเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะยับยั้งวงจรความรุนแรงได้ การที่ครอบครัวพยายามจัดการปัญหาตนเองภายในก่อน หมายความว่ากว่าที่เรื่องจะถูกส่งต่อมาถึงมือเจ้าหน้าที่ ปัญหา ก็มักจะบานปลายและแก้ไขได้ยากแล้ว

3) แนวทางแก้ไขและพัฒนาระบบ การเปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่ “การป้องกันเชิงรุก” จากข้อจำกัดที่อภิปรายมาข้างต้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทั้ง 5 ประการที่ได้จากการวิจัย จึงเป็นการเสนอให้เกิดการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการทำงานเชิงรับไปสู่ “การป้องกันเชิงรุก” (Proactive Prevention) อย่างแท้จริง

การทลายกำแพงความเป็นส่วนตัว ข้อเสนอเรื่อง “เครือข่ายเฝ้าระวังภาคประชาชน” และ “หน่วยบริการบำบัดฟื้นฟูเชิงรุกแบบเคลื่อนที่” เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการทลายกำแพงของ “ความเป็นส่วนตัว” ที่เป็นอุปสรรคสำคัญ โดยเป็นการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและส่งมอบบริการเข้าถึงกลุ่มเปราะบางโดยตรง ไม่ต้องรอให้พวกเขาร้องขอ

การสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ต้นทาง ข้อเสนอเรื่อง “หลักสูตรภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัว” สำหรับคู่สมรสใหม่และผู้ปกครองมือใหม่ และ “การบูรณาการองค์ความรู้ด้านสิทธิเด็กเข้าสู่ระบบการศึกษา” คือการแก้ปัญหาที่รากฐาน โดยเป็นการ “สร้างวัคซีน” ทางสังคม เพื่อป้องกันไม่ให่วงจรความรุนแรงเกิดขึ้นตั้งแต่แรก เป็นการติดอาวุธทางปัญญาให้กับทั้งผู้ปกครองและตัวเด็กเอง

การอภิปรายผลชี้ให้เห็นว่างานวิจัยนี้ไม่เพียงแต่ฉายภาพสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว แต่ยังได้เจาะลึกไปถึงความซับซ้อนและพลวัตที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังตัวเลขสถิติ ข้อค้นพบสำคัญคือวิกฤตการณ์ความรุนแรงที่แท้จริงนั้นรุนแรงกว่าที่ข้อมูลจากการรายงานทั่วไปจะสะท้อนออกมาได้ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ครั้งใหญ่ไปสู่การทำงานเชิงรุก บูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อสร้างสังคมที่ปลอดภัยและตัดวงจรการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นให้หมดไป

5.3 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ความรุนแรงที่มีความซับซ้อนและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ประกอบกับข้อจำกัดของกระบวนการจัดการปัญหาในปัจจุบันที่มักเป็นการดำเนินการเชิงรับ คณะผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนากลไกการคุ้มครองเด็กและครอบครัวให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน ดังนี้

1) การเสริมสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังภาคประชาชนอย่างเป็นระบบ เสนอให้ยกระดับการเฝ้าระวังโดยชุมชนให้มีรูปแบบที่เป็นทางการ โดยมีการเปิดรับอาสาสมัคร จัดอบรมทักษะการสังเกตการณ์และการประเมินความเสี่ยงเบื้องต้น และที่สำคัญคือต้องมีกลไกคุ้มครองทางกฎหมายสำหรับผู้แจ้งเหตุโดยสุจริต เพื่อสร้างความมั่นใจและส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมสังคมที่ไม่เพิกเฉยต่อความรุนแรง (Zero Tolerance Society)

2) การจัดตั้งหน่วยบริการบำบัดฟื้นฟูเชิงรุกแบบเคลื่อนที่ (Mobile Therapy Unit) เพื่อการเข้าถึงบริการสุขภาพจิต เสนอให้มีการจัดตั้งหน่วยบริการเคลื่อนที่ ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญสหสาขา เช่น นักจิตบำบัด นักศิลปะบำบัด และนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อเดินทางเข้าไปให้บริการฟื้นฟูสภาพจิตใจแก่เด็กและครอบครัวที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ห่างไกล หรือพื้นที่เปราะบางโดยตรง

3) การพัฒนาหลักสูตรภูมิคุ้มกันสำหรับครอบครัว (Family Resilience Curriculum) เสนอให้มีการออกแบบและบังคับใช้หลักสูตรการอบรมสำหรับคู่สมรสที่จดทะเบียนใหม่และผู้ปกครองที่มีบุตรในวัยแรกเกิด เนื้อหาครอบคลุมทักษะการเลี้ยงดูบุตรเชิงบวก การจัดการความขัดแย้งและความเครียดในครอบครัว และความรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปรับกระบวนทัศน์จากการแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดขึ้นแล้ว (Reactive) ไปสู่การป้องกันเชิงรุก (Proactive) ตั้งแต่การเริ่มต้นสร้างครอบครัว

4) การบูรณาการองค์ความรู้ด้านสิทธิเด็กและการป้องกันตนเองเข้าสู่ระบบการศึกษาภาคบังคับ นอกเหนือจากการทำงานกับผู้ปกครองซึ่งเป็นมาตรการสำคัญแล้ว การสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กโดยตรงถือเป็นยุทธศาสตร์เชิงป้องกันที่จำเป็นอย่างยิ่ง ข้อเสนอแนะคือ ให้กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พัฒนาและบรรจุ “หลักสูตรทักษะชีวิตว่าด้วยสิทธิในร่างกายและการป้องกันตนเอง” เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาภาคบังคับในทุกระดับชั้น โดยมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับช่วงวัย ครอบคลุมประเด็นเรื่องสิทธิในร่างกาย การยินยอม (Consent) การรับรู้และปฏิเสธการสัมผัสที่ไม่เหมาะสม และช่องทางการขอความช่วยเหลือที่ปลอดภัย เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีองค์ความรู้และทักษะในการป้องกันตนเองจากความรุนแรงทุกรูปแบบ

บรรณานุกรม

- Bandura, A., & Walters, R.H. (1963). **Social learning and personality development**. Holt Rinehart and Winston: New York.
- Bandura, A. (1977a). **Social Learning Theory**. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Gibson, C. H. (1991). A concept analysis of empowerment. *Journal of Advanced Nursing*, 16:354-361.
- Gibson, C.H. (1993). **A study of empowerment in mother of chronically ill children**. Unpublished doctoral Dissertation, Boston college, Boston.
- Melinda Smith, & Jeanne Segal. (2019). **What is domestic violence and abuse?** Retrieved **October 20, 2020**, from <https://www.helpguide.org/articles/abuse/domestic-violence-and-abuse.htm>
- Nelson, D.L., & J.C. Quick. (1997). **Organizational Behavior: Foundations Realities, and Challenges**. New York: West Publishing.
- Rappaport, J. (1984). **Studies in empowerment: Introduction to the issue**. *Prevention in Human Services*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2566 จาก <https://encyclopedia.pub/entry/34401>
- The Center for Family Justice. (2020). **What is Domestic Violence?** Retrieved **October 20, 2020**, from <https://centerforfamilyjustice.org/faq/domestic-violence/>
- United Nations. (n.d.). **What is domestic abuse?** Retrieved **October 20, 2020**, from <https://www.un.org/en/coronavirus/what-is-domestic-abuse>
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2566). **แผนปฏิบัติการด้านครอบครัว พ.ศ. 2566-2570**. กรุงเทพฯ: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- กรุณา มธุลาภรังสรรค์. (2560). **รูปแบบการลดความรุนแรงของครอบครัวตามหลักทฤษฎีของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เกศรินทร์ ทาจี. (2556). **อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูต่อความคาดหวังในบทบาทของบิดาของนิสิตชาย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. (2537). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.
- ชลาลัย กันมินทร์. (2562). **ความรุนแรงในครอบครัว : ปัญหาและแนวทางป้องกัน**. งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2562.
- บุญเรือน ชินวรกร และคณะ. (2561). **การศึกษาแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กอนุบาล**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เบญจรงค์ เคียงสุนทรา. (2556). **ยุทธศาสตร์การจัดการความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทย**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยรังสิต.

- ปานวลัย ศรีราม, พระมหาสมคิด อินทร์แก้ว, และรังสรรค์ วัฒนาชัยวิช. (2561). **ความรุนแรงในครอบครัว มีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้**. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.** (25 กรกฎาคม 2550). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 (ตอน 41 ก), น. 1-14.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562.** (19 พฤษภาคม 2562). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 (ตอน 67 ก), น. 171-190.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562.** 22 พฤษภาคม 2562. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก. หน้า 171 – 190.
- ภาวินี นิลน้ำค้าง. (2554). **การศึกษาแบบแผนพฤติกรรมกรรมการกระทำรุนแรงในครอบครัว กรณีสามีทำร้ายร่างกายภรรยา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2551). **หลักการและกระบวนการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์จุลภาค**. สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฤพินทร โลหณุต. (2565). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานช่วยเหลือและคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวของบุคลากรบ้านพักเด็กและครอบครัว**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- ศรัณย์ศิริ คัมภีรานนท์. (2563). **ความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สุกัญญา สดศรี. (2560). **ปัญหาการใช้ความรุนแรงของครอบครัวในสังคมไทย**. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6 (ฉบับพิเศษ), 600-609.
- หทัยา ขอสันติวิวัฒน์. (2564). **ความรุนแรงในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดา**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อดิสร รักสกุล. (2564). **ผลของโปรแกรมการกำกับอารมณ์ต่อพฤติกรรมรุนแรงของผู้ป่วยจิตเภทที่ติดสุราในชุมชน**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุกุล ปัดแก้ว. (2554). **แนวทางการพัฒนาการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวของบ้านพักเด็กและครอบครัว**. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- อรรคพล ดำเนินผล. (2564). **บทบาทศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อริยา คัมภี. (2543). **ภูมิหลัง บุคลิกลักษณะ และสภาวะทางจิตใจของผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้าย : กรณีศึกษา**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือเชิงปริมาณสำหรับเด็กและเยาวชน

แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน
กรณีศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น
จากครอบครัวสู่เด็ก ศึกษาเฉพาะในเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง”
โดย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก ศึกษาเฉพาะในเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง” ดำเนินการศึกษาโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ความรุนแรง และปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก และกระบวนการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และจัดทำแนวทางแก้ไขปัญหการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นในครอบครัว นำไปสู่พัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน

คณะผู้วิจัยขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามนี้ ขอความกรุณาจากท่านให้ข้อมูลตามความจริงเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย โดยจะเก็บข้อมูลของท่านไว้เป็นความลับจะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดส่วนบุคคลแต่อย่างใด และในขณะที่ท่านให้ข้อมูล ท่านมีความอัดอั้นไม่สบายใจใด ๆ ท่านสามารถยุติการให้ข้อมูลได้ทันทีโดยไม่มีผลใด ๆ กับตัวท่าน และหากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมสามารถติดต่อโดยตรงได้ที่หัวหน้าโครงการวิจัยนางสาวบุญยวีร์ ลูมาตกมลพันธ์ โทร 081-754-8527

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณล่วงหน้าในความร่วมมือของท่านมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรม หรือการกระทำที่มีเจตนา หรือความตั้งใจใช้กำลังกาย ใช้อำนาจคุกคาม ช่มชู่ ผู้อื่น ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลซึ่งมีผลทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ

ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง ความรุนแรงระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ภายใต้ชายคาเดียวกัน ผู้ถูกกระทำและผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดต่อกัน

ความรุนแรงข้ามรุ่น หมายถึง การซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวโดยไม่รู้ตัว และเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะมีพฤติกรรมความรุนแรงต่อครอบครัวของตนเอง หรือผู้อื่น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้น หรือส่งผลให้เกิดการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความ หรือเขียนตอบตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ ☐ (1) ชาย ☐ (2) หญิง ☐ (3) ไม่ระบุ
2. อายุ ☐ (1) 7 - 9 ปี ☐ (2) 10 - 12 ปี ☐ (3) 13 - 15 ปี
☐ (4) 16 - 18 ปี

3. ระดับการศึกษาสูงสุด (ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จการศึกษา)
- ☐ (1) ไม่ได้รับการศึกษา ☐ (2) ประถมศึกษา
☐ (3) มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ (4) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

4. จำนวนสมาชิกที่อยู่ร่วมในครอบครัว..... คน (รวมตัวท่านด้วย)

5. สมาชิกในครอบครัว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ (1) พ่อ ☐ (2) แม่
☐ (3) ปู่ ☐ (4) ย่า
☐ (5) ตา ☐ (6) ยาย
☐ (7) พี่ - น้อง
☐ (8) อื่น ๆ

6. สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมเสี่ยง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ (1) ดื่มโทษจำคุก ☐ (2) ใช้สารเสพติด เช่น ยาบ้า
☐ (3) ติดสุรา
☐ (4) อื่น ๆ

ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ในครอบครัว (ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา)

คำถาม	สถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว					
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)	ไม่มี (0)
7. ท่านสามารถ ไว้วางใจ ที่จะเล่า หรือพูดคุยถึงปัญหาของท่าน กับสมาชิกในครอบครัว						
8. ท่านได้รับ คำปรึกษา จากสมาชิกในครอบครัวเมื่อประสบ ปัญหา						
9. ท่านสามารถแสดง ความคิดเห็นที่แตกต่าง กับสมาชิกใน ครอบครัวได้						
10. ท่าน สื่อสารด้วยถ้อยคำที่ดี/ใช้เหตุผลในการพูดคุยกัน						
11. ท่านได้รับการ แสดงความชื่นชม ในเรื่องดี ๆ จากสมาชิกใน ครอบครัว						
12. ท่านได้รับการแสดงออกที่สื่อถึงความรักและความเอาใจใส่ จากสมาชิกในครอบครัว เช่น การกอด การโทรศัพท์ แชนท์ ไลน์ เพื่อแสดงความห่วงใย						
13. ท่านได้รับการ เคารพความเป็นส่วนตัว จากสมาชิกใน ครอบครัว						
14. ท่านรู้สึกว่า สมาชิกในครอบครัวคอยปกป้องดูแล ช่วยเหลือ เอาใจใส่ เช่น ดูแลยามเจ็บป่วย						
15. ท่าน เคยมีความคิด/เคยหนีออกจากบ้าน เนื่องจากมีปัญหา กับสมาชิกในครอบครัว						
16. ท่านรู้สึกว่า บ้านเป็นสถานที่ที่ไม่มีความสุข/ ไม่ปลอดภัย						

ส่วนที่ 3 ความรุนแรงในครอบครัว (ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา)

คำถาม	สถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว					
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)	ไม่มี (0)
ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับตนเอง						
17. ท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง บังคับ ช่มชู้ ออกคำสั่ง ทำให้ท่านรู้สึกอึดอัดใจอย่างมาก						
18. ท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ผูกขาดการตัดสินใจ หรือควบคุมกำกับพฤติกรรม จนทำให้ท่านขาดความเป็นตัวของตัวเอง หรืออิสระการใช้ชีวิตอย่างมาก						
19. ท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ทำร้ายจิตใจ เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น เพิกเฉย ต่อว่า ทอดทิ้ง						
20. ท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ลงโทษ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย						
21. ท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ทำร้ายร่างกาย เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น ตบ ตี กระชาก						
ความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้นกับ พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน						
22. ท่านเคยเห็น ปู่ ย่า ตา ยาย ทำร้ายร่างกาย พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน						
23. ท่านเคยเห็น ปู่ ย่า ตา ยาย ใช้ถ้อยคำรุนแรง ดุ ต้า พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน						
24. ท่านเคยเห็นพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน มีปากเสียงกันหรือทะเลาะกันเป็นประจำ						
25. ท่านรู้สึกได้ว่าพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน อารมณ์ร้อน โมโห ฉุนเฉียว หงุดหงิดง่าย						

คำถาม	สถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว					
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)	ไม่มี (0)
ทัศนคติของท่านต่อการเลี้ยงดูลูกในอนาคต						
26. หากท่านมีลูกท่านคิดว่าการ ดุด่าลูกด้วยถ้อยคำรุนแรง เป็นเรื่องที่ทำได้						
27. หากท่านมีลูกท่านคิดว่าการตีลูก เป็นการลงโทษให้ หลาบจำ						
28. หากท่านมีลูกท่านคิดว่าการใช้ถ้อยคำดุด่า หรือการ ลงโทษทางกายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในการนำไปใช้ในการ เลี้ยงดู						
29. ท่านคิดว่าการ ทำร้ายตนเอง/ทำลายข้าวของในบ้าน เพื่อระบายอารมณ์เป็นเรื่องปกติ						

ส่วนที่ 4 การจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

คำถาม	สถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว					
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)	ไม่มี (0)
การแก้ไขปัญหาในครอบครัว						
30. เมื่อมีความรุนแรงครั้งแรกเกิดขึ้นบุคคลในครอบครัวของท่านได้เข้าไปช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาในทันที						
31. ท่านไม่ต้องการให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้นอีก						
32. ท่านกังวลกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นและอยากจัดการกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างมาก						
33. ท่านและสมาชิกในครอบครัวใช้วิธีพูดคุยเพื่อหาวิธีการแก้ไขหรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว						
34. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวขอคำปรึกษากับบุคคลอื่น เช่น ครู เพื่อน ญาติ คนรู้จัก เพื่อหาวิธีการแก้ไข หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว						
35. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวเคยแจ้งเหตุการณ์กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจ บ้านพักเด็ก พมจ. โรงพยาบาล						
36. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวเคยแจ้งเหตุการณ์กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวผ่านสายด่วน เช่น 191, 1300, 1669, 1567, 1111 เพื่อขอความช่วยเหลือ						
37. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวเคยแจ้งเหตุการณ์กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวผ่านแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ เพื่อขอความช่วยเหลือ						

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือ
คณะผู้วิจัยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

ภาคผนวก ข

เครื่องมือเชิงปริมาณสำหรับครอบครัว

แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน
กรณีศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น
จากครอบครัวสู่เด็ก ศึกษาเฉพาะในเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง”
โดย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก ศึกษาเฉพาะในเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง” ดำเนินการศึกษาโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ความรุนแรง และปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก และกระบวนการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และจัดทำแนวทางแก้ไขปัญหการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นในครอบครัว นำไปสู่พัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน

คณะผู้วิจัยขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามนี้ ขอความกรุณาจากท่านให้ข้อมูลตามความจริงเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยโดยจะเก็บข้อมูลของท่านไว้เป็นความลับจะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดส่วนบุคคลแต่อย่างใด และในขณะที่ท่านให้ข้อมูล ท่านมีความอดอัดไม่สบายใจใด ๆ ท่านสามารถยุติการให้ข้อมูลได้ทันทีโดยไม่มีผลใด ๆ กับตัวท่าน และหากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมสามารถติดต่อโดยตรงได้ที่หัวหน้าโครงการวิจัยนางสาวบุญวีร์ ลูมาตกมลพันธ์ โทร. 081-754-8527

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณล่วงหน้าในความร่วมมือของท่านมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรม หรือการกระทำที่มีเจตนา หรือความตั้งใจใช้กำลังกาย ใช้อำนาจคุกคาม ข่มขู่ ผู้อื่น ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลซึ่งมีผลทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ

ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง ความรุนแรงระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ภายใต้ชายคาเดียวกัน ผู้ถูกกระทำและผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดต่อกัน

ความรุนแรงข้ามรุ่น หมายถึง การซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวโดยไม่รู้ตัว และเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะมีพฤติกรรมความรุนแรงต่อครอบครัวของตนเอง หรือผู้อื่น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น หมายถึง สิ่งที่กระตุ้น หรือส่งผลให้เกิดการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความ หรือเขียนตอบตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ ☐ (1) ชาย ☐ (2) หญิง ☐ (3) ไม่ระบุ
2. อายุ ☐ (1) 18 - 24 ปี ☐ (2) 25 - 29 ปี ☐ (3) 30 - 39 ปี
☐ (4) 40 - 49 ปี ☐ (5) 50 - 59 ปี ☐ (6) 60 ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุด (ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จการศึกษา)
☐ (1) ไม่ได้รับการศึกษา ☐ (2) ประถมศึกษา
☐ (3) มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ (4) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
☐ (5) อนุปริญญา/ ปวส. ☐ (6) ปริญญาตรี
☐ (7) สูงกว่าปริญญาตรี

4. จำนวนสมาชิกที่อยู่ร่วมในครอบครัว..... คน (รวมตัวท่านด้วย)

5. สมาชิกในครอบครัว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ (1) พ่อ ☐ (2) แม่
☐ (3) ปู่ ☐ (4) ย่า
☐ (5) ตา ☐ (6) ยาย
☐ (7) ลูก ☐ (8) พี่ - น้อง
☐ (9) อื่น ๆ

6. สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมเสี่ยง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ (1) ดื่มโทษจำคุก ☐ (2) ใช้สารเสพติด เช่น ยาบ้า
☐ (3) ติดสุรา
☐ (4) อื่น ๆ

ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ในครอบครัว (ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา)

คำถาม	สถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว					
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)	ไม่มี (0)
7. ท่านเป็นที่ ว่างใจ ให้ลูกเล่า หรือพูดคุยถึงปัญหา						
8. ท่านให้ คำปรึกษา กับลูกเมื่อประสบปัญหา						
9. ท่านยอมรับได้เมื่อลูกของท่านแสดง ความคิดเห็นที่แตกต่าง กับสมาชิกในครอบครัว						
10. ท่าน พุดจาด้วยดี และ/หรือใช้เหตุผลกับลูก						
11. ท่าน แสดงความชื่นชม ลูกในเรื่องดี ๆ						
12. ท่าน แสดงออกที่สื่อถึงความรัก และ ความเอาใจใส่ กับลูก						
13. ท่าน เคารพความเป็นส่วนตัว ของลูก						
14. ท่าน คอยปกป้องดูแล ลูกของท่าน						
15. ลูกของท่าน เคยหนีออกจากบ้าน เนื่องจากมีปัญหา กับ สมาชิกในครอบครัว						
16. ท่านรู้สึก ว่า บ้านเป็นสถานที่ที่ไม่มีความสุข/ ไม่ปลอดภัย						

ส่วนที่ 3 ความรุนแรงในครอบครัว

คำถาม	สถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว					
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)	ไม่มี (0)
ความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้นกับตนเอง						
17. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง บังคับ ช่มชู้ ออกคำสั่ง ทำให้ท่านรู้สึกอึดอัดใจอย่างมาก						
18. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ผูกขาดการ ตัดสินใจ หรือควบคุมกำกับพฤติกรรม จนทำให้ท่านขาด ความเป็นตัวของตัวเอง หรืออิสระการใช้ชีวิตอย่างมาก						
19. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านเคยถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ทำร้าย จิตใจ เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น เพิกเฉย ต่อว่า ทอดทิ้ง						
20. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านเคยถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ลงโทษ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย						
21. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านเคยถูกพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ทำร้าย ร่างกาย เมื่อมีความขัดแย้ง เช่น ตบ ตี กระชาก						
ความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้นกับ พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน						
22. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านเคยเห็น ปู่ ย่า ตา ยาย ทำร้ายร่างกาย พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน						
23. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านเคยเห็น ปู่ ย่า ตา ยาย ใช้ถ้อยคำรุนแรง ดู ด่า พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน						
24. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านเคยเห็นพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของท่าน มีปากเสียงกันหรือทะเลาะกันเป็นประจำ						
25. เมื่อท่านเป็นเด็กท่านรู้สึกได้ว่าพ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ของท่าน อารมณ์ร้อน โมโห ฉุนเฉียว หงุดหงิดง่าย						
ทัศนคติของท่านต่อการเลี้ยงดูลูก						
26. ท่านคิดว่าการ ดูด้าลูกด้วยถ้อยคำรุนแรง เป็นเรื่องทำได้						
27. ท่านคิดว่าการ ตีลูก เป็นการลงโทษให้หลานจำ						
28. ท่านคิดว่าการใช้ถ้อยคำดูด้า หรือการลงโทษทางกายเป็น สิ่งที่ยอมรับได้ในการนำไปใช้ในการเลี้ยงดูลูก						
29. ท่านคิดว่าการ ทำร้ายตนเอง/ทำลายข้าวของในบ้าน เพื่อ ระบายอารมณ์เป็นเรื่องปกติ						

ส่วนที่ 4 การจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

คำถาม	สถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว					
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)	ไม่มี (0)
การแก้ไขปัญหาในครอบครัว						
30. เมื่อมีความรุนแรงครั้งแรกเกิดขึ้นครอบครัวของท่านได้หาทางแก้ไขปัญหาในทันที						
31. ท่านไม่ต้องการให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้นอีก						
32. ท่านอยากจัดการกับความกังวลเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว						
33. ท่านและสมาชิกในครอบครัวใช้วิธีพูดคุยเพื่อหาวิธีการแก้ไขหรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว						
34. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวขอคำปรึกษากับบุคคลอื่นเช่น ครู เพื่อน ญาติ คนรู้จัก เพื่อหาวิธีการแก้ไขหรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว						
35. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวเคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจ บ้านพักเด็ก พมจ. โรงพยาบาล						
36. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวเคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวผ่านสายด่วน เช่น 191, 1300, 1669, 1567, 1111 เพื่อขอความช่วยเหลือ						
37. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวเคยแจ้งเหตุการณ์กระทำความรุนแรงในครอบครัวผ่านแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือเพื่อขอความช่วยเหลือ						

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือ
คณะผู้วิจัยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

ภาคผนวก ค

เครื่องมือเชิงคุณภาพ

แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน
กรณีศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น
จากครอบครัวสู่เด็ก ศึกษาเฉพาะในเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง”
โดย สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก ศึกษาเฉพาะในเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง” ดำเนินการศึกษาโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ความรุนแรง และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก และกระบวนการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และจัดทำแนวทางแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นในครอบครัว นำไปสู่พัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน

คณะผู้วิจัยขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามนี้ ขอความกรุณาจากท่านให้ข้อมูลตามความจริงเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยโดยจะเก็บข้อมูลของท่านไว้เป็นความลับจะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดส่วนบุคคลแต่อย่างใด

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณล่วงหน้าในความร่วมมือของท่านมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรม หรือการกระทำที่มีเจตนา หรือความตั้งใจใช้กำลังกาย ใช้อำนาจคุกคาม ข่มขู่ ผู้อื่น ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลซึ่งมีผลทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ

ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง ความรุนแรงระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ภายใต้ชายคาเดียวกัน ผู้ถูกกระทำและผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดต่อกัน

ความรุนแรงข้ามรุ่น หมายถึง การซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวโดยไม่รู้ตัว และเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะมีพฤติกรรมความรุนแรงต่อครอบครัวของตนเองหรือผู้อื่น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น หมายถึง สิ่ง que กระตุ้นหรือส่งผลให้เกิดการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น

ส่วนที่ 1 สถานการณ์ปัญหาและการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก

1. ชื่อ ตำแหน่ง
กลุ่ม/ฝ่าย หน่วยงาน
หน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่
.....
.....
.....
2. สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ของท่าน ระหว่าง ปี 2565-2567 โดยสรุป
.....
.....
.....
3. สาเหตุสำคัญของความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่ของท่าน ได้แก่ สาเหตุใดบ้าง
.....
.....
.....
4. สาเหตุสำคัญการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็กในพื้นที่ของท่าน ได้แก่ สาเหตุใดบ้าง
.....
.....
.....
5. ท่านมองว่าแนวโน้มปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็กในอีก 2 ปีข้างหน้าจะเป็นอย่างไร และคิดว่าน่าจะมีสาเหตุ หรือปัจจัยอะไรในอนาคตที่เป็นความเสี่ยงมากยิ่งขึ้น
.....
.....
.....

ส่วนที่ 2 แนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก

6. หน่วยงานของท่านมีมาตรการ แนวทางปฏิบัติ หรือวิธีการใดบ้างที่ช่วยป้องกันหรือลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

.....

.....

.....

7. จากคำถามข้างต้นท่านคิดว่าแนวทางใดมีประสิทธิภาพสูงสุด/ได้ผลกับพื้นที่ของท่านมากที่สุด

.....

.....

.....

8. แนวทางหรือวิธีการดังกล่าวสามารถป้องกัน/ลดปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก และหากวิธีการดังกล่าวไม่สามารถลดปัญหาได้ ท่านคิดว่าวิธีการใดน่าจะเหมาะสมในการช่วยป้องกัน/ลดปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก

.....

.....

.....

9. หากต้องการปรับปรุงการทำงานด้านการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่น เพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างในการทำงาน ท่านคิดว่าควรปรับปรุงอย่างไร

.....

.....

.....

10. ปัจจุบันการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็กในพื้นที่ของท่าน มีการบูรณาการกับหน่วยงานใดบ้าง และควรเพิ่มหน่วยงานหรือองค์กร เครือข่ายใดเพิ่มเติม เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

.....

.....

.....

ขอขอบคุณท่านเป็นอย่างยิ่งสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

ภาคผนวก ง

เอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

COA. No. RSUERB2024-168

เอกสารรับรองโครงการวิจัย (Certificate of Approval)

โดย คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยรังสิต

เอกสารรับรองเลขที่	:	COA. No. RSUERB2024-168
ชื่อโครงการวิจัย	:	แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษา แนวทางการแก้ไขปัญหาการส่งต่อความรุนแรงข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่เด็ก ศึกษา เฉพาะในเขตกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง Developed guidelines for child protection systems in delicate communities : Case Study The Problem - Solving of intergenerational transmission domestic violence across generations to children in lower central provinces of Thailand
ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย	:	นางสาวบุญยวีร์ ลูมาตกุลพันธ์
ชื่อนักวิจัยร่วม	:	นางสาววราภรณ์ ศรีปาน นางสาวรินทราน์ ลอตระกูล นางสาวภาลินี สวยงาม
หน่วยงานที่สังกัด	:	สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์
วิธีทบทวน	:	พิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนแบบเต็มคณะ (Full Board Review)
เอกสารที่รับรอง	:	1. แบบเสนอโครงการวิจัย 2. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย 3. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย 4. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์
วันที่รับรอง	:	24 กันยายน 2567
วันที่หมดอายุ	:	24 กันยายน 2569
วันที่ต่ออายุ	:	ไม่เกิน 24 สิงหาคม 2569

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยรังสิต ได้พิจารณาและมีมติรับรองเอกสาร ดังที่ระบุไว้ข้างต้น
โดยยึดหลักจริยธรรม Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guideline และ International
Conference on Harmonization in Good Clinical Practice หรือ ICH-GCP

ลงนาม

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปานันท์ กาญจนภูมิ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยรังสิต

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สำนักงานจริยธรรมการวิจัย ห้อง 504, ชั้น 5, อาคารอาทิตย์ อุไรรัตน์ (ตึก 1), มหาวิทยาลัยรังสิต
โทร. 0-2791-5728 Email: rsuethics@rsu.ac.th

คณะดำเนินการวิจัย

ที่ปรึกษางานวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.วิมลทิพย์ มุสิกพันธ์

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล

ดร.ธเนศ กิตติศรีวรพันธุ์

ศูนย์การเรียนรู้พระ สำนักงานประถมศึกษาเขตการศึกษากรุงเทพมหานคร

หัวหน้าโครงการ

นางสาวบุญวีร์ ลุมาดกมลพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3

คณะวิจัย

นางสาววันจันทร์ ทองศรีพงศ์

นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ

นางสาวมรินทร์ราณ์ ลอตระกุล

นักพัฒนาสังคมชำนาญการ

นางสาวภาสินี สวยงาม

นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 จังหวัดนครปฐม

ศาลากลางจังหวัดนครปฐม ชั้น 5
ถนนศูนย์ราชการ ตำบลถนนขาด
อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000
โทรศัพท์/โทรสาร : 0-3431-0005-6
e-mail : tpso-3@m-society.go.th

